

Onsdagen den 9 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 1 och 2 innevarande månad, äfvensom protokollsutdrag rörande de i sammanträdet den 7 dennes fattade beslut.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Herr Carl Anders Larssons motion, N:o 187, med förslag till bestämmelser i afseende å beskattning af hvitbetssockertillverkning.

§ 3.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Utskottets yttrande i *ingressen* till utlåtandet:

Lades till handlingarne.

Punkterna 1—6.

Biföllos.

Beträffande *punkten 7* uppstod öfverläggning och yttrade

Herr Statsrådet Wennerberg: Stats-Utskottet har afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning om ifrågavarande anslag, och såsom skäl för detta sitt afstyrkande egentligen anført, att, innan den medicinska undervisningen i dess helhet blifvit ordnad i öfverensstämmelse med de i Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 3 Maj 1872 uttalade åsigter, inga nya anslag för denna undervisnings upprätthållande vid universiteten böra komma i fråga. I detta Utskottets motiv för afstyrkande torde få anses ligga en starkt uttalad önskan derom, att den länge väntade lösningen af frågan om hela den medicinska undervisningens ordnande måtte påskyndas. Detta synes äfven framgå af hvad Utskottet anført i den näst sista punkten, hvarest det heter: "Denna underdåniga skrifvelse har emellertid, såvidt Utskottet har sig bekant, icke ledt till någon annan påföljd,

än att vederbörandes yttranden deröfver blifvit infordrade.“ Det torde dock vara klart, att någon *annan* påföljd än just denna icke gerna ännu kunnat förväntas. Då en vigtig fråga är före till afgörande tillsättes vanligen en komité för dess utredande, eller ock infordrar Kongl. Maj:t åtminstone vederbörandes yttranden i ämnet. Onekligen skulle denna frågas hänskjutande till en komité dragit längre ut på tiden, hvarföre Kongl. Maj:t, när frågan redan förut varit grundligt behandlad, fann för godt att remittera ofvannämnda skrifvelse till Kanslers-embetet med befallning att, efter samtliga vederbörandes hörande, inkomma med eget utlåtande i ämnet. Af det yttrande angående denna sak, hvilket af universitetens kansler i förrgår afgafs i Första Kammaren, framgår, att han är färdig att ofördröjligen till Kongl. Maj:t insända detta sitt utlåtande. Jag kan sålunda icke se, att man haft eller har skäligen anledning att befara något ovanligare dröjsmål med frågans afgörande, och tror icke heller, att man med skäl kan påstå, att genom något mitt åtgörande dess lösning blifvit undanskjuten. I alla händelser torde genom beviljande eller afslående af ett anslag för inrättande af en adjunktur och en amanuensbefattning inom medicinska fakulteten i Lund detta ärendes afgörande hvarken fortskyndas eller försenas.

Den princip, som möjligen legat till grund för Stats-Utskottets afstyrkande af detta anslag, har icke af Riksdagen blifvit godkänd; ty, såsom vi veta, var det just under det att den medicinska frågan behandlades vid förra Riksdagen, som medel beviljades till inrättande af en adjunktur inom medicinska fakulteten i Upsala. Långt ifrån sålunda att godkänna den princip Stats-Utskottet nu velat uppställa, att nemligen icke några anslag till förstärkning af lärarekrafterna vid universitetens medicinska fakulteter böra beviljas, så länge man ännu afvaktar den stora frågans afgörande, har Riksdagen tvärtom genom beviljande af anslag för inrättande af en adjunktur i fysiologi inom medicinska fakulteten i Upsala, tydligen visat, att Riksdagen icke vill, att dylika speciela frågor skola med den allmänna sammanblandas. Det torde dessutom vara klart, att, om Riksdagen verkligen önskar vidtagande af en sådan åtgärd, som finnes uttryckt uti dess skrifvelse — och härom torde icke något tvifvel böra hysas — så, långtifrån att den medicinska frågans lösning skulle förhindras eller försvåras genom ett bifall till hvad nu är af Kongl. Maj:t föreslaget, skulle väl snarare en sådan lösning göras lättare i samma mån som de medicinska fakulteterna erhöle en sådan utveckling, att vid dem medicinæ studiosi kunde genomgå såväl den teoretiska som praktiska kursen.

Jag vill nu vidröra den andra sidan af saken, nemligen, huruvida verkligt behof förefinnes af en ny adjunktur och en ny amanuensbefattning vid Lunds medicinska fakultet. För att riktigare bedöma detta beder jag att få påminna derom, att vid Carolinska Institutet för närvarande äro anställda 12 professorer, inom den medicinska fakulteten i Upsala 7 sådana och inom samma fakultet i Lund 5. Hvad adjunkterna beträffar, så utgöra dessa vid Carolinska Institutet 7, vid Upsala medicinska fakultet 5 och vid Lunds 3. Docenternas antal är vid Carolinska Institutet 4, i Upsala 2 samt i Lund 1. Hvad slutligen vidkommer antalet amanuenser, så uppgår detta vid Carolinska Institutet till 6, vid medicinska fakulteten i Upsala till 10, af hvilka en utom staten, samt i Lund till 3, af hvilka

dock ingen på stat uppförd. Summan af de lärare, som sköta den medicinska undervisningen vid de särskilda undervisningsanstalterna belöper sig alltså i Stockholm till 29, i Upsala till 24 samt i Lund endast till 12. Man finner af denna öfersigt, att såväl Carolinska Institutet, som ock medicinska fakulteten i Upsala under den förgångna tiden onekligen i vida rikare mån än medicinska fakulteten i Lund blifvit med lärarekrafter utrustad. Fortsätter man jämförelsen mellan dessa läroanstalters tillväxt under de sednaste fem åren, så finner man, att Carolinska institutet för befrämjande af undervisningen i patologisk anatomi år 1868 erhöll ett anslag af 1,550 R:dr, år 1870 för samma ändamål 1,000 R:dr samt år 1872 likaså 1,500 R:dr; att för den fysiologiska institutionen i Upsala beviljades år 1870 ett anslag af 500 R:dr och år 1872 för en adjunktur vid densamma 2,500 R:dr, samt att under samma tid den medicinska fakulteten i Lund icke erhållit något anslag.

Under de sista åren har behofvet af biträdande lärare vid den kliniska undervisningen vid universitetet i Lund blifvit alltmera kämbart. Lasarettet derstädes har blifvit utvidgadt och äfven antalet medicinæ studiosi har tillväxt. Då det icke utan skäl kan sägas att i den folkrika provinsen Skåne de nödlidandes och sjukas tillbörliga vård äfven bör tagas i betraktande härvid, så torde deruti ligga en ytterligare bevekelsegrund att icke undandraga medicinska fakulteten i Lund samma hjälp, som man lemnat de andra tvänne medicinska läroanstalterna.

Det kan visserligen så förefalla, som om man kostade på den medicinska undervisningen i Sverige, alltför stora summor; och det synes måhända ännu för en och annan mer än troligt, att man lätt nog skulle kunna få denna undervisning ordnad på ett sätt, hvarigenom man med mindre antal lärare skulle kunna uppnå samma mål som nu, om nemligen undervisningen blefve förlagd till ett enda ställe. Men denna åsigt har under sednare tiden i betydlig mån blifvit frånträdd, och i dess ställe gör sig alltmer den åsigten gällande, att den medicinska undervisningen icke bör förläggas till en enda plats, hvarigenom skulle försvinna den fria täflan, som för denna undervisning är af så stor nytta. Knappast torde derföre någon numera på allvar tänka på de medicinska fakulteternas indragning och förflyttandet af hela den medicinska undervisningen till Carolinska Institutet, helst sedan denna läroanstalts egna lärare offentligt uttalat den åsigt, att det för vetenskapen är af stort gagn att flera institutioner för medicinsk undervisning finnas inom landet.

En likställighet i afseende på rättigheter och skyldigheter medför icke nödvändigheten af likställighet i afseende å lärarekrafter. Detta har visat sig sannt ej blott i utlandet utan äfven hos oss sjelfva. Lunds medicinska fakultet har samma skyldighet och samma rättighet som Upsala medicinska fakultet, och detta oaktadt den förre eger till sin disposition ett betydligt mindre antal lärarekrafter än den sednare. Så står äfven Upsala medicinska fakultet i ett dylikt förhållande till Carolinska Institutet i Stockholm, ehuru disproportionen mellan dessa begge sistnämnda läroverk icke är så stor, som mellan de begge medicinska fakulteterna.

Med afseende härå, och då jag icke funnit, att Stats-Utskottet på något sätt ådagalagt obehöfligheten af det anslag, hvarom nu är fråga,

vågar jag hysa den förhoppning, att Kammaren skall finna skäligt bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Thomasson: Sedan Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet yttrat sig i denna fråga, kan och bör jag inskränka mig till att helt kort yrka bifall till Kongl. Maj:ts nädiga framställning. Det begärda anslaget afser ett ändamål, som torde kunna i denna Kammare påräkna de varmaste sympatier. Ännu har aldrig, mig veterligen, denna Kammare tillbakavisat något berättigadt anspråk på understöd för bildningens och vetenskapens främjande, och jag hoppas derföre med så mycket mera visshet, att icke heller i detta fall sådant skall inträffa.

Jag upprepar min anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Huss: Det kunde kanske vara öfverflödigt att yttra något i denna fråga efter de upplysningar, Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet nyss meddelat. Då emellertid jag är en gammal lärare i medicin, anser jag mig icke böra undanhålla Kammaren min erfarenhet i fråga om behovet af det ifrågavarande anslaget. Möjligen kunde denna erfarenhet i någon mån blifva en ledning för Kammarens domslut.

Utskottet har afstyrkt bifall till denna Kongl. Maj:ts framställning om inrättande af en ny adjunktur och en ny amanuensplats vid universitetet i Lund, ehuru det dertill äskade årliga anslag endast uppgår till sammanlagt 3,000 R:dr samt de ifrågasatta lärareplatserna skulle tillhöra en så vigtig undervisningsgren som den medicinska. De skäl på hvilka Utskottet stödt sin hemställan, anser jag mig böra underkasta granskning, hvaraf, såsom jag tror, skall framgå, att, derest Utskottet närmare undersökt de befintliga förhållandena, skulle Utskottet kommit till motsatt resultat, mot hvad nu blifvit fallet.

Kongl. Maj:ts proposition grundar sig på tre auktoriteters samstämmiga utlåtanden om behovet af ifrågavarande anslag. Medicinska fakulteten, Consistorium Academicum och Kanslersembetet hafva alla instämt i den förklaring, att nuvarande lärarekrafter inom Lunds universitets medicinska fakultet äro otillräckliga för tillgodogörande af det befintliga undervisningsmaterialet, särdeles det kliniska. Att Kongl. Maj:t och nämnde auktoriteter hafva fullt rätt i detta hänseende kan ådagaläggas på två sätt, dels genom skärskådande af medicinska fakultetens i Lund sammansättning och dels genom jemförelse mellan denna medicinska fakultet och rikets öfriga medicinska läroverk. Hvad fakultetens sammansättning angår, påpekade Herr Statsrådet dess fåtalighet, i det de ordinarie lärarnes antal, då professorer och adjunkter sammanräknas, uppgår till allenast åtta. Bland dessa saknas representant för patologisk anatomi, ty jag antager att den af fakulteten begärda adjunkturen uti patologi kommer att hufvudsakligen egnas åt denna vetenskapsgren, hvilken är en bland de viktigaste för den medicinska bildningen. Denna vetenskapsgren afhandlar de sjukliga förändringar inom människokroppen, som alstras under de olika sjukdomsprocesserna, och om hvilka man måste ega kunskap för att först kunna igenkänna sjukdomarne och sedan förstå behandla dem. Det är ock denna disciplin, som under de sista 40 eller 50 åren bragt medici-

nen upp till dess nuvarande ståndpunkt af mera visshet och vetenskaplighet. Ifrågavarande vetenskapsgren representeras i Upsala af professor och amanuens, i Stockholm af både professor, adjunkt och amanuens, men, i Lund saknas helt och hållet särskild lärare därför. Häruti ligger antagligen en bland orsakerna dertill, att medicinska fakulteten i Lund på sednare tid fört, såsom det blifvit sagdt, ett tynande lif i jemförelse med de två andra medicinska läroverken. Jag tror således, att om någonsin en lärareplats erfordras för upprätthållande af en läroanstalts verksamhet och för att göra undervisningen derstädes tillräcklig och fullständig, så gäller det i förevarande fall. Jag tror mig sålunda hafva visat, att, så länge representant för patologi eller patologisk anatomi saknas, läroverket ej eger tillräckliga krafter att bibringa fullständig läkarebildning. Detta hvad angår sammansättningen af Lunds medicinska fakultet.

Beträffande åter jemförelsen mellan de medicinska läroanstalterna i riket har Herr Statsrådet redan påmint hurusom, under det att i Lunds medicinska fakultet endast finnas åtta ordinarie lärare, professorer och adjunkter, har Upsala tolf och Stockholm aderton. Vid betraktande häraf framställer sig otvunget den frågan: kunna åtta lärare undervisa lika fullständigt som tolf eller aderton? Jag tror, att hvar och en måste finna, att Lunds medicinska fakultet, genom det otillräckliga lärareantalet, icke kan annat än stå efter de öfriga läroverken i förmåga att meddela läkarebildning. Denna omständighet förklarar ock, hvarföre denna fakultet på sednare tid haft endast ett fåtal lärjungar. Frågar man då, huru medicine studerande i Lund erhålla den fullständiga läkarebildningen, blir svaret: de nödgas komma hit till Stockholm för att erhålla den undervisning, de icke kunnat få vid akademien; ej så få begagna ock någon tid undervisningen i Köpenhamn. Men detta förlänger och fördyrar deras studiekurs och är derföre en orättvisa. Det är ock denna orättvisa, som föranleder, att medicine studerande i Lund äro så fåtaliga. Sedan jag nu, såsom jag hoppas, ådagalagt, att lärarekrafterna hos den medicinska fakulteten i Lund äro ofullständiga såväl i och för sig som i jemförelse med de andra medicinska läroverken i landet, går jag vidare till granskning af Utskottets motiv.

Dessa äro uteslutande hemtade från innehållet af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 3 Maj nästlidne år, i hvilken skrifvelse Riksdagen anhöll, "det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke tidpunkten vore inne att, till underlättande och främjande af den medicinska undervisningen, examina och praktiska öfningar måtte blifva så ordnade, att, jemte det ämnenas antal i den förberedande medico-filosofiska examen, så vidt ske kunde, inskränktes, och åt universitetens medicinska fakulteter öfverlemnades så stor delaktighet i den praktiska undervisningen, som deras numera betydligt utvidgade kliniska inrättningar och statens fordran på fullständig läkarebildning medgäfve, medicinæ studiosi måtte erhålla befogenhet att vid hvilket af rikets medicinska läroverk som helst — universitetens medicinska fakulteter och Carolinska medico-chirurgiska institutet — aflägga såväl den teoretiskt-medicinska eller kandidatexamen, som ock den praktiskt-medicinska eller licentiatexamen."

Mine Herrar! Då jag läste, att detta anfördes såsom motiv för afslag å Kongl. Maj:ts proposition, tänkte jag: hvad sammanhang har den

omständigheten, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärt tillåtelse för medicinae studiosi att vid hvilket af våra medicinska läroverk som helst aflägga båda sina examina, med Utskottets hemställan att Riksdagen måtte vägra anslag till en adjunktur i medicin vid universitetet i Lund. Jag åtminstone förmår icke finna något sammanhang mellan den åberopade skrivelsen och den slutsats, hvartill Utskottet kommit. Förhållandet blir detsamma, äfven om jag granskar betänkandet ända till slutet och således läser jemväl sista punkten deri, som lyder så: "innan den medicinska undervisningen blifvit ordnad i öfverensstämmelse med de af Riksdagen uti nämnde skrivelse uttalade åsikter, läser emellertid någon ytterligare förstärkning af lärarekrafterna vid universitetens medicinska fakulteter icke böra förekomma". Jag frågar än en gång: hvad sammanhang har detta med Utskottets slutsats, att ifrågavarande anslag till förstärkning af lärarekrafterna vid medicinska fakulteten i Lund icke vore behöfligt? Denna slutsats visar endast, att Utskottet eger ringa kännedom om behovet af lärarekrafter vid nämnda fakultet, och då, af hvad jag nysst sagt, frångår, att detta behof är ovederläggligt, synes mig som Utskottets hela resonnement förfaller.

Herr Statsrådet yttrade nyss, att han ansåge den i Riksdagens skrivelse af den 3 Maj nästlidne år berörda fråga angående de medicinska läroverkens undervisningsrätt snart kunna komma att lösas på ett tillfredsställande sätt i enlighet med Riksdagens år 1872 uttalade åsikter. Jag frågar nu: då vi fått en sådan förklaring, bör icke då Utskottets invändning, äfven om man skulle vilja tillerkänna den någon bevisningsförmåga, helt och hållet förfalla? Kammaren måste väl hafva fullt förtroende för ett så öppet uttaladt löfte af en Konungens rådgifvare.

Ofvan anförda sista sats i Utskottets motivering, att nemligen "någon ytterligare förstärkning af lärarekrafterna vid universitetens medicinska fakulteter icke böra ifrågakomma", anser jag direkt bevisa, att Utskottet ej haft kännedom om de faktiska förhållandena. Kongl. Maj:t och alla vederbörande auktoriteter hafva uttryckligen sagt, att ifrågavarande förstärkning behöfves. Hvadan har då Utskottet fått denna upplysning, att densamma icke bör ifrågakomma? Kan Utskottet bedöma den frågan bättre än fakulteten, konsistorium, kansler och Kongl. Maj:t. Jag har icke uti betänkandet kunnat upptäcka, att Utskottet framlagt något motbevis eller gittat ådagalägga, att förstärkning icke behöfves.

Jag vill slutligen betrakta saken icke från synpunkten af den obetydliga frågan om dessa 2,500 R:dr, som genom ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition kunna besparas, utan från statsrättslig och social synpunkt. Till hvilket resultat kommer jag då? Hvilka fordringar måste staten, folket och sjuklingen ställa på läkaren? Måste icke af honom fordras, att han skall ega det största möjliga kunskapsmått, som kan meddelas vid ett fullständigt läroverk, då han derifrån utgår i det praktiska lifvet? Huru skall medicinska fakulteten i Lund med endast åtta ordinarie lärare kunna bibringa sina lärjungar samma kunskapsmått som de andra medicinska läroverken med tolf eller aderton lärare? Hvad blir följderna af lärarekrafternas inskränkthet i Lund? Jo, att de från fakulteten derstädes utgående läkarne skulle kunna komma att i vissa väsentliga grenar af medicinen ega mindre insigter än de, som utgå från något

af de andra medicinska läroverken. Är detta rätt i statsrättsligt och socialt hänseende? Är detta icke en orättvisa mot de medicine studerande i Lund? Äfven från denna synpunkt anser jag det vara fullkomligt på sin plats, ja oundgängligt, att medicinska fakulteten i Lund förstärkes, för så vidt den skall förmå meddela sina examinandi enahanda kunskapsmått som de tvänne andra medicinska läroverken.

Jag ber om ursäkt att jag så länge upptagit Kammarens tid, men jag har ansett det nödigt för att visa, hurusom Stats-Utskottet i denna fråga icke handlat i öfverensstämmelse med den medicinska undervisningens bästa och behof, utan förbisett detta behof för att fästa sig vid en principfråga, hvarom varit strid ej endast vid föregående riksdag utan redan under ständsriksdagarne. Då vi nu emellertid genom Statsrådets och föredragandens för Ecklesiastik-departementet tillkännagifvande fått visshet, att denna strid skall utjemnas, lär icke vidare finnas någon anledning att från densamma hemta några skäl för ett afslag å Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition.

Hvad jag hittills anfört rörer hufvudsakligen den föreslagna nya adjunkturen. Hvad angår amanuensbefattningen vid medicinska kliniken, är äfven dess behöflighet vitsordad af Kongl. Maj:t och de auktoriteter, som yttrat sig i frågan. Vi hafva nyss hört Herr Statsrådet upplysa, att amanuenser finnas inom medicinska läroverken både i Upsala och Stockholm, men icke i Lund. Man frågar måhända, hvad en amanuens vid en medicinsk klinik har att göra. Han har att biträda läraren i meddelande af de enklaste preliminära insigter i vissa ämnen, till exempel undersökning af sjukdomstillstånd uti inre organer medelst de s. k. fysikaliska metoderna, uppsättande af sjukdomshistorier, skrifning afrecepter m. m. m. m. Fältet för amanuensens verksamhet är således att upplysa de studerande uti sådana elementer, som lärarne icke kunna medhinna att särskildt sysselsätta sig med. Då amanuenser visat sig behöfliga och finnas i Upsala och i Stockholm, hvarföre skulle de icke behöfvas och således böra finnas äfven i Lund? Kort sagdt: jag finner Utskottets hemställan om afslag äfven i denna punkt fullkomligt oberättigad.

Jag beder Eder, mine Herrar, ännu en gång om ursäkt, att jag talat för länge, men jag har såsom gammal lärare i medicin velat uttala min mening. Jag har nemligen beklädt en medicinsk lärostol i några och tjugu år, och torde derföre måhända hafva något vitsord i dessa ämnen. Mitt omdöme må gälla hvad det kan, det är i alla händelser min öfvertygelse, jag uttalat. Jag står icke på något partis sida, vare sig universitetens eller Carolinska Institutets, jag är således fullt opartisk; men jag är icke opartisk i fråga om medicinska undervisningens bästa, ty det har alltid legat och skall äfven framdeles ligga mig om hjertat. I det allmännas intresse, i statens, folkets och sjuklingens intresse har jag uttalat min åsigt, att ifrågavarande adjunktur och amanuensplats äro oundgängligen nödiga, så vida Lunds medicinska fakultet skall kunna meddela sådan undervisning, att den uti väsendtligaste delar kan vara jemgod med den som lemnas vid rikets öfriga medicinska läroverk. Jag hemställer derföre vördsamt, att Kammaren ville i detta fall lita på mitt omdöme såsom gammal lärare, samt således afslå Utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Herr Grefve Posse: Jag får anmäla, att jag af sjukdom varit hindrad deltaga i Utskottets handläggning af de i betänkan­dets 14 första punkter omhandlade frågor. Detta förhållande, som händelsevis icke blifvit anmärkt i betänkan­det, berättigar mig att i förevarande ämne sluta mig till en annan åsigt än Utskottets; och jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt. De skäl, Stats-Utskottet här anfört, ehuru fullkomligt giltiga vid den tid, då de anfördes, hafva sedermera förlorat i vikt och betydenhet genom upplysningar som blifvit lemnade och i väsendtlig mån försvaga desamma. Det har genom den diskussion, som öfver detta ämne blifvit förd i första Kammaren, och genom Herr Ecklesiastikministerns yttrande här blifvit utredt, att regeringen med anledning af Riksdagens skrifvelse den 3 Maj sistlidne är remitterat medicinska frågan till vederbörandes utlåtande. Vidare har akademiernas kansler i Första Kammaren upplyst, att han och ingen annan är skuld dertill, att frågan ännu icke blifvit i regeringen slutligen handlagd, emedan han har handlingarne hos sig och icke varit i tillfälle att afgifva infordradt utlåtande. Herrarne torde således finna, att detta uteblifvande af åtgärd från regeringens sida, är följd af förhållanden, hvilka regeringen icke kunnat afböja, och således icke alls följd af någon sorts regeringens *ringaktning* för Riksdagens önsknin­gar. Jag tror således, att det skäl, som Stats-Utskottet åberopat, numera efter erhållande af förenämnda upplysningar får anses vara så försvagadt, att det icke längre kan gifva stöd för den hemställan, Utskottet gjort. Skulle här åter vara fråga om, att genom beslutet i detta ärende gifva kraft och styrka åt den önskan hos Riksdagens majoritet, att medicinska undervisningen med det snaraste måtte anordnas på det sätt, Riksdagen antydt, synes mig sådant vara öfverflödigt. Ty nämnda anordnande kan numera ingen hindra; det kommer utan tvifvel att ske. Man kan med lugn anse striden i den så kallade medicinska frågan faktiskt slutad.

Hvad sjelfva det ifrågavarande anslaget beträffar, så är tydligen utredt, att Lunds medicinska fakultet är relativt illa lottad i afseende på antalet af lärarekrafter. Medicine professorer och adjunkter finnas vid Carolinska Institutet 19 och vid fakulteten i Upsala 11, men i Lund endast 8. Då man vill upprätthålla tre undervisningsanstalter i samma vetenskap, så är naturligtvis meningen, att genom konkurrens dem emellan drifva vetenskapen framåt. Sådan konkurrens kan dock icke vinnas, om icke anstalterna äro någorlunda likställda i afseende på lärarekrafter. Då nu Lund är i detta afseende mindre väl lottadt, torde i denna omständighet ligga fullt skäl för beviljande af ifrågavarande obetydliga förstärkning till dess medicinska fakultet.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att majoriteten i denna Kammare aldrig hittills vägrat något af regeringen begärdt anslag för vetenskapligt ändamål. Detta är ett tillvägagående, som utan tvifvel har vunnit landets sympatier för Kammaren. Att nu i förevarande fall härifrån göra ett undantag synes mig icke vara påkalladt af tillräckligt starka skäl.

Jag anhåller att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Dickson: Ehuru jag icke finner Stats-Utskottets anförda

motiv uti föreliggande punkt fullt giltiga, kan jag för min del likväl icke annat än tillägga dem ganska mycken vigt. Hade Stats-Utskottet yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, skulle jag med stort nöje hafva slutit mig till förslaget, ty jag anser behovet af ökade lärarekrafter vid medicinska fakulteten i Lund fullt konstateradt, och hade jag äfven i Stats-Utskottets betänkande spårat någonting, som kunnat innebära att ett afslag å regeringens begäran vore ett gynnande af Carolinska Institutet på bekostnad af öfriga medicinska läroanstalter i riket — något som likväl icke här kan vara förhållandet — så hade jag likväl biträdt Utskottets åsigt. Då vid förliden riksdag frågan förevar, innehade jag plats uti Första Kammaren och motsatte mig skrifvelseförslaget, ty jag ansåg det orätt, att Riksdagen skulle ingripa i en administrativ åtgärd. Då emellertid icke min åsigt segrade, utan tvärtom Riksdagen tog den medicinska undervisningen under sitt särskilda hägn och skydd samt affärdade en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, så anser jag det fullt befogadt, att Riksdagen i konsekvens dermed, innan den anslår medel till erforderlig tillökning i lärarekrafterna vid ena eller andra anstalten, också afvaktar regeringens beslut i hufvudsaken. Någon fara af ett års uppskof torde icke inträffa, då behovet af ifrågavarande förstärkning uti lärarekrafterna i Lund är alldeles uppenbart, och man således med trygghet kan motse att kommande Riksdag beviljar erforderliga medel. Jag kan således icke finna annat, än att Stats-Utskottet haft ganska goda skäl för afslag ty, då Riksdagen en gång har fattat ett beslut, är det önskvärdt att Riksdagen fortfarande vidhåller detsamma men skulle Kammaren likväl, med underkännande af utskotts-betänkandet, vilja bifalla Kongl. Maj:ts proposition, skall jag icke utsätta mig ett sådant beslut. Jag yrkar för min del bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nyblæus: Jag anser att man är tacksamhet skyldig för den noggranhet, med hvilken Utskottet granskar de förslag, som dit remitteras och jag anser äfven att, om ett anslag befinnes mindre behöfligt, Stats-Utskottet är pligtigt att afstyrka detsamma. Om derjemte någon nyttig påtryckning i en eller annan riktning sker, är det så mycket bättre; dock bör Utskottet först och främst se till, huruvida ett visst anslag är behöfligt eller icke, hvilken undersökning, enligt mitt förmenande, vid ärendens behandling i Stats-Utskottet är hufvudsaken. Hvad ifrågavarande anslag beträffar, har ingen bestridt, att icke detsamma är alldeles nödvändigt, såvida den medicinska undervisningen i Lund skall på ändamålsenligt sätt kunna upprätthållas. Jag har sjelf många år varit medlem af Lunds universitet och har erfarit, att man understundom derstädes känner sig såsom ett stjufbarn och af omständigheterna tvingas att resonera på följande sätt: "Upsala universitet och Carolinska Institutet — de få nog hvad de begära, men vi, som ligga här undangömda, äro halft förgätna." Jag vill icke påstå, att någon afsigt från statsmakternas sida ligger till grund för det mindre gynsamma behandlingsätt, Lunds universitet ofta fått röna, men förhållandet är faktiskt, och man må ursäktas, att en sådan tanke der kan uppstå. Det är likväl viktigt, att man icke gifver någon rättvis anledning till missnöje, och här

är just tillfälle att ådagalägga, det Regering och Riksdag hafva samma omvårdnad om Lunds universitet som om Upsala universitet och Carolinska institutet. Såsom jag redan haft äran påpeka. är icke mer än en tanke derom, att ifrågavarande lärareplatser äro för undervisningens gång alldeles nödvändiga, och då med ett afslag icke kan eller åtminstone icke bör afses att vinna annat än ett uppskof på ett år, hvilket icke har något verkligt motiv för sig, så kan jag icke finna annat än lämpligt, att Kammarern bifaller Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag värdsamt anhåller att Herr Tahnannen måtte framställa proposition.

Herr Key: Det är onekligen med någon tveksamhet jag begärt ordet, efter att hafva åhört de utmärkta och sakrika föredrag, som blifvit hållna i riktning af bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Herr Ecklesiastikministern har först och främst gifvit en högst löftesrik förklaring med afseende å den medicinska frågans slutliga ordnande, och om jag det oaktadt vågar vara af annan åsigt och opponerar mig såväl emot Herr ministern och emot den stora auktoritet, som för en stund sedan yttrade sig från talarestolen, nemligen Herr Generaldirektör Huss, som ock i viss mån mot en annan sakkunnig man, hvilken nyss talade på göteborgsbänken, så torde desse Herrar icke misstycka att jag för sakens skull — ehuru med tveksamhet — tager till ordet för att försvara Stats-Utskottets förslag, sedan detta blifvit lemnadt åt sitt öde till och med af Utskottets egen ordförande.

Medicinska frågan i dess allmänhet ställer sig i sjelfva verket på det sättet, att den verkligen har större sammanhang med den nu föreliggande lilla frågan, än hvad man vid första påseendet tycker sig finna. Om Herrarne tillåta, vill jag gå tillbaka i tiden och framställa en icke lång, men lärorik historik. Man har talat så mycket på sista tiden om "regerande Riksdagar" och den "förskräckliga Andra Kammarern", som har ett sådant begär att dominera och mången gång gör det — enligt hvad man trott sig finna — på ett alltför fordrande sätt; men med afseende å föreliggande ärende vill jag påminna derom, att den stora medicinska frågan redan en hel mansålder varit å bane och ännu icke vunnit sin lösning. Detta är den sjunde Riksdagen i ordningen under det nya statsskicket och vi kommo oss först förlidet år åstad med en skrifvelse till Kongl. Maj:t med en allvarlig begäran, att representationens upprepade gånger fattade beslut ändtligen måtte bringas till verkställighet. Under sådana omständigheter kan icke ens den mest skuggräddade klaga öfver att någon våldsamt otålighet gifvit sig tillkänna — nej tvärtom — en alltför långt drifven tålmodighet har utvecklats från representationens sida.

Man har i sin tid mot den medicinska frågans ordnande anfört rätt kuriösa skäl. Att börja med sade man att det icke kunde vara nyttigt att studera i den farliga hufvudstaden — nej! vid universiteten borde det vara, och då detta skäl icke längre blef hållbart, emedan Riksdag och Regering tid efter annan förlade andra bildningsanstalter, den ena efter den andra, just uti hufvudstaden, så hittade man på ett annat skäl, nemligen att det skulle göra de medicine studerande ofantligt godt att vid universiteten erhålla inverkan af öfrig och allmän humanistisk bildning, men när

icke heller detta skäl längre visade sig hållbart, då slog man reträtt och sade att Carolinska institutet icke vore så ordnad, att derstädes kunde bibringas medicinsk undervisning med samma kraft som vid universiteten. Äfven detta slutpåstående vederlades, och skrivelse i ämnet från Riksdagen beslutades med påminnelse till Kongl. Maj:t att bringa till verkställighet de beslut i liberal riktning som representationen, trots alla skråprotester från universiteten, gång efter annan fattat.

Ett år har sedan dess förflutit och hvad säger man *nu*? Jo — att frågan icke kan lösas, emedan universiteten först måste blifva likställda i lärarekrafter sins emellan och med Carolinska institutet, innan någon lösning af frågan kan åvägbringas. Mine Herrar! jag vill illustrera detta med ett specielt exempel. Vid Carolinska institutet finnes en profession i fysiologi, som i sex år varit obesatt. Platsen har varit befintlig, erforderligt löneanslag har varit utaf Riksdagen beviljadt, men man har sagt, att orsaken hvarföre denna profession det oaktadt icke blifvit tillsatt är den, att vederbörande myndigheter icke velat gå den *nya organisationen i förväg* och derigenom kanske lägga hinder i vägen för densamma. Detta när det gäller *Carolinska institutet*, men när det gäller *universiteten*, så anser sig likväl icke regeringen förhindrad att vid dem föreslå skapande utaf *nya tjänster*, ehuru besättandet af *en redan befintlig tjänst* vid Carolinska institutet af samma Kongl. Maj:ts regering anses hindra genomförande af den medicinska frågans lösning. Jag får verkligen tillstå att det är mig omöjligt att fatta denna tankegång, och jag gör det med all aktning i öfrigt för de åsichter i ämnet, som här gifvit sig tillkänna.

Man har återopat den diskussion, som föregått i Första Kammaren, och det yttrande af akademiekanslern som der blifvit afgifvet. Om jag icke sett orätt uti tidningsreferaten, har kanslern just sagt, att detta skapande af nya tjänster vid universiteten måste föregå, innan en fullständig likställighet kan åvägbringas, och jag tror (det är möjligt att jag misstager mig, ty jag har icke haft tillfälle att läsa det justerade diskussionsprotokollet) det han till och med icke ansåg denna likställighet i dess konsekvenser vara möjlig att införa. Nu har visserligen Herr Ecklesiastikministern med afseende å de lärarekrafter, som finnas vid universiteten, uppgifvit att de skulle vara till antalet 24 i Upsala, 29 vid Carolinska institutet och blott 12 i Lund. Jag tillåter mig att något fullständiga denna sammanställning med en annan sifferuppgift, som jag tror äfven bör vara för denna Kammare af vigt och värde. Manne icke, när man tager i betraktande lärarekrafterna, man å andra sidan äfven bör fästa afseende vid huru många studerande tillgodogöra sig dessa lärarekrafter? Ser man efter dessa studenters antal, så räknar Lund 30 medicine studerande, när Upsala har 119, och om jag dividerar siffran 12 — antalet lärare inom medicinska fakulteten i Lund enligt uppgift från statsrådsbänken — med 30, eller antalet studenter derstädes, då finner jag att det icke går 3 på hvarje lärare i Lund. Men om Herrarne betrakta hela sunnan af studenter i Upsala, 1,536 och i Lund 537 — således omkring 1,000 mera i Upsala — kan det då med skäl sägas, att det nödvändigt skall fordras fullständig likställighet i lärarekrafter vid båda akademierna? Nej, jag tror att Stats-Utskottet haft fullgiltiga skäl för sitt utlåtande, då Utskottet först och främst tagit hänsyn till den medicinska frågans

nuvarande ställning, sedan densamma en hel mansålder igenom stått på dagordningen och det ännu i denna stund oaktadt de uttalanden från representationens sida, som blifvit gjorda, ingalunda kan anses säkert, att denna likställighet i en snar framtid blir genomförd. Att Stats-Utskottet dernäst tagit hänsyn till det förmenta behovet i och för sig, och icke funnit detsamma trängande, därför tror jag mig nyss också gifvit fullgodt skäl; ty säge hvad man vill — lärjungarne äro icke till för lärarne, utan tvärtom; och är detta sannt, så är det också påtagligt, att det icke för närvarande behöfs så många lärare i Lund som i Upsala, och jag tror minsan icke heller att Lunds universitet skulle hafva gjort anspråk på ifrågavarande nya lärareplatser, om icke 1871 års Riksdag, då den underdåniga skrifvelsen om likställighet för de medicinska läroverken beslutades, uti ett anfall af generositet velat visa, att det icke var afvoghet mot universiteten, som dikterade detta beslut, och därför i en hastig vändning beviljade ett anslag till en ny adjunktur inom medicinska fakulteten vid Upsala universitet. De goda fädren i Lund suto helt lugna och slumrade, men då Upsala fått nämnda anslag, ville de naturligtvis också hafva, oafsedt det större eller mindre behovet, samma fördel som Upsala; "skam den som icke bjuder till" säger ordspråket.

Jag tror att, huru man än ser saken, Stats-Utskottet, oaktadt de talangfulla anföranden, hvilka i dag hållits, likväl icke blifvit öfverbevisadt. Utskottets ärade ordförande erinrade om och vädjade nyss till Kammaren beträffande den beredvillighet, Kammaren städe visat i fråga om vetenskap och kultur. Ja — detta är ett konsekvent drag af denna förkärtrade Kammare, men *om* det är någon förtjenst att göra sin pligt, så torde jag äfven i min ringa mån kunna taga den åt mig, då jag städe i Stats-Utskottet sutit på den afdelning, som handlägger åttonde hufvudtiteln, och just därför anser jag mig icke oberättigad att få fråga: i hvad mån skulle Andra Kammaren frångå detta antyddas karaktärsdrag, om man beslutar att uppskjuta ärendet ett år, efter hvars förlopp man hoppas att likställigheten emellan de trenne medicinska läroanstalterna blifvit fullbordad och uppnådd? Jag för min del kan icke inse att ett sådant uppskof innebär någon afvoghet mot vetenskap och kultur, men jag anser ett beslut i öfverensstämmelse med Stats-Utskottets förslag såsom ett uttalande, att Riksdagen *menar allvar* och vill se sin vilja *respekterad*. Ett verksamt sätt för Riksdagen att vinna sina önskningsmål är onekligen att under afvaktan på reformen neka penningar till något, som kan förstärka det gamla. Går Riksdagen så till väga, är det min öfvertygelse att Riksdagen långt hastigare än annars får sin önskan uppfylld, och derefter kan man ju upptaga till förnyad pröfning förevarande anslogsfråga.

Jag anhåller således om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Wennerberg: Jag skulle icke begärt ordet i denna fråga ännu en gång, om icke den siste ärade talaren för Utskottets afstyrkande framfört ett skäl, för hvilket jag känner en viss respekt; och det är därför min skyldighet att, i den mån jag förmår, söka bortjaga den tvekan, som i anledning af detta skäl kan hafva uppstått hos en eller annan af Kammarens ledamöter, som eljest varit sinnad att lemna bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Innan jag vidrör denna, enligt mitt

förmenande, viktigaste punkten i den förre talarens yttrande, vill jag dock något litet uppehålla mig vid den mycket omtalade och af honom ånyo framhållna likställigheten mellan de medicinska undervisningsanstalterna. Det är nemligen högst viktigt, att man i detta afseende icke — såsom jag tyckt mig finna ofta vara fallet — gör någon förblandning. Det gäller en fullkomlig likställighet i rättigheter och skyldigheter, men icke en dylik likställighet i krafter att uppbära dessa. Det vore besynnerligt, om, då hittills både här i landet och i andra länder mindre institutioner efter förmåga kunnat fullgöra samma åligganden som de större, enahanda förhållande icke skulle fortfarande kunna ega rum. Det vore ju också ett slöseri att utrusta medicinska fakulteterna vid Lunds och Upsala universitet med lika lärarekrafter som Carolinska institutet. Sjelfva de lokala förhållandena göra en sådan anordning orimlig; men detta hindrar ju icke, att, då särskilda anledningar finnas — och sådana förefinnas nu — vid Lunds universitet i ifrågavarande afseende, man bör tillse, att de skyldigheter en mindre läroanstalt har att fullgöra, också utan alltför stor olägenhet kunna fullgöras. Kammaren torde vidare finna, att hela den jämförelse, som gjordes mellan studenternas och särskildt de medicine studerandes antal vid de särskilda läroanstalterna, och hvarvid lärarnes antal ställdes i proportion till elevernas, omöjligen kan hålla streck, då genom ett sådant räknesätt man skulle komma derhän, att om det blott funnes t. ex. 20 lärjungar i Lund, det icke der behöfdes mera än en lärare inom medicinska fakulteten. Men huru vore det väl möjligt, att denne ende man skulle kunna undervisa i fysiologi, patologi, anatomi, psykiatri och alla de andra medicinska vetenskaperna, hvilkas namn jag icke vill trötta Kammaren med att uppräknas?

Jag kommer nu till det skäl, för hvilket jag sade mig känna en viss bäfvan. Det var hemtadt från den obesatta professionen vid Carolinska institutet. För några år tillbaka fanns vid institutet en profession i "Materia medica", en nu mera antiqverad benämning, hvilken profession ansågs böra lemna rum för en annan, som skulle blifva för institutet af större vikt, nemligen i fysiologi. Man ansåg temligen allmänt, att medgifvandet åt Carolinska institutet af denna profession i fysiologi, under det att det ifrågasattes, huruvida Carolinska institutet skulle få rätt att undervisa såväl teoretiskt som praktiskt, vore detsamma som ett afgörande af hela den medicinska frågan och att inrättandet af ifrågavarande profession såsom bestämdt teoretisk innebure ett afgörande på förhand af Carolinska institutets rätt att anställa såväl teoretisk som praktisk examen. Det är icke förr än på sista tiden som det blifvit mera allmänt insedt, att en profession i fysiologi är nödvändig för hvilken fullständigare medicinsk undervisningsanstalt som helst, såsom utgörande sjelfva fundamental- eller elementarprofessionen vid hvarje dylik anstalt. Häruti låg troligen skälet, hvarför denna profession under de första vakansåren icke blef besatt. Derefter upptogs den medicinska frågan i dess helhet, och då man trodde lösningen af densamma ligga nära, ansågs den mer speciela frågan rörande professionen lämpligen böra dermed tagas i sammanhang.

Jag förmodar att det numera finnes endast få personer, hvilka på fullt allvar vilja fränkänna Carolinska institutet förmågan och rättigheten

att undervisa fullständigt; men äfven om icke detta vore fallet, om mången ännu skulle vilja strängt hålla på en sönderdelning af den medicinska undervisningen, så torde professionen i fysiologi kunna tillsättas, utan att dermed någon afgörande dom öfver den ena eller andra åsigtens befogenhet må anses vara fälld.

I sammanhang härmed och medan Kammarens uppmärksamhet är fästad på denna sak, tillåter jag mig upplysa derom, att Carolinska institutet för kort tid sedan begärde, att, så vida icke professionen i fysiologi finge genast besättas, institutet dock måtte få använda det till den lediga tjensten anslagna lönebelopp för undervisningens upprätthållande i nämnda ämne. Kansleren, som inberättade detta till Kongl. Maj:t, nämnde, det han för sin del icke ansåg denna angelägenhet vara af den brådskande art, att den borde särskildt och förut afgöras, då han inom kort ämnade till Kongl. Maj:t inkomma med utlåtande rörande hela den medicinska undervisningens ordnande.

På grund häraf ansåg jag, att ett tillsättande af den flerårigt lediga professionen vid Carolinska institutet just då, när man hade att oförtöfvadt invänta vederbörandes yttranden i hufvudfrågan, med allt skäl skulle kunna anses såsom af omständigheterna icke påkalladt.

Genom hvad jag sålunda anfört hoppas jag nöjaktigt hafva bemött de nyss framställda anmärkningarne.

Herr Clairfelt: Trots allt hvad en ledamot af Stats-Utskottet anfört, finner jag för min del behovet af ifrågavarande anslag fullkomligt styrkt, något som jag icke heller kan finna att Utskottet i memorialet bestridt, och då jag af diskussionen vunnit visshet derom, att detta anslag icke allenast icke förhindrar ordnandet af medicinska undervisningen på det sätt, Riksdagen önskar, utan fastmer påskyndar frågans lösning, så förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hörnfeldt: Jag borde måhända icke inlåta mig i diskussion, emedan jag står utom det område, frågan rör, men då jag deltagit i så väl afdelningens som Utskottets arbeten och beslut i denna sak, må det tillåtas mig att angifva de skäl, hvilka föranledt mig att biträda det beslut, hvaruti Utskottet stannat. Jag har tänkt mig att, relativt till lärjungarnes nuvarande antal, i Upsala och Lund, lärarepersonalen vid det förra universitetet måste anses betydligt mera sysselsatt, än vid det sednare universitetet, och att det således under närvarande förhållanden borde kunna ordnas på så sätt, att undervisningen i Lund fullkomligt väl upprätthålles af den redan befintliga lärarepersonalen. I Lund finnas inom medicinska fakulteten 30 studenter, deremot 119 i Upsala, hvarföre det synes mig tydligt, att Lunds universitet bör kunna vara tillfredsstäldt med mindre lärarepersonal än Upsala. En talare har såsom skäl för bifall framhållit nödvändigheten af att upprätthålla konkurrensen äfven inom den medicinska undervisningen. För min del tror jag icke att särskilda åtgärder derför behöfva vidtagas, ty det synes mig ganska bra sörjdt härför förut, så vidt man med denna konkurrens afser att få anslag till både den ena och andra undervisningsanstalten. Erfarenheten

har nemligen visat att, då regeringen hos representationen begärt och erhållit något nytt löneanslag för Upsala universitet, regeringen vid nästa riksdag begärt samma anslag till Lund. Vi hafva nyss behandlat regeringens begäran om en ny profession i mekanik vid Upsala universitet, och jag skulle mycket bedraga mig, om icke enahanda begäran för Lunds universitet väntar representationen vid nästa riksmöte, men, som sagdt, vid betraktandet af antalet studenter och andra omständigheter, anser jag att Lunds universitet kan anses tillräckligt tillgodosedt med nuvarande lärarekrafter och jag har blifvit stärkt uti denna min öfvertygelse genom en händelse, som inträffade för ett par år sedan. Det uppstod nemligen inom Wester-Norrlands län en ledighet bland ortens representanter i Första Kammaren, och bland kandidaterna var äfven en Medicine Professor i Lund. Han uppgaf för mig att han hade tråkigt i Lund, emedan han saknade full sysselsättning, och att han därför önskade att företrädesvis få vistas i hufvudstaden. Jag tror verkligen att då sålunda det visat sig att lärarepersonalen i Lund icke har tillräcklig sysselsättning, det ligger sanning uti påståendet, att Lunds universitet icke för närvarande behöfver flere lärare, och jag har icke genom Herr Ecklesiastikministerns yttrande eller öfriga talangfulla anföranden i ämnet funnit anledning att frångå denna min synpunkt.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle visserligen icke hafva besvärat Kammaren med något anförande i denna fråga, om icke en särdeles märkvärdig omständighet yppat sig under diskussionens lopp. Man har velat säga, och kanske det med skäl, att frågan skulle bero på universitetets kansler. Om jag icke misstager mig, lär det just vara denne lärde man, som, hvad på honom beror, söker tillbakahålla frågan. Skulle han emellertid genom likgiltig försumlighet eller kanske med uppsåt fördröja frågans lösning, så tror jag att regeringen bör vidtaga någon åtgärd i saken, t. ex. föreskrifva honom viss tid för afgifvande af utlåtande, gifva honom en påminnelse eller anhålla att han måtte afsäga sig sin befattning.

Jag vill medan jag har ordet vidröra ännu en sak. Ecklesiastikministern har antydt ett förhållande, som förefaller mig så betecknande, att jag till och med är färdig påstå, att skulden för frågans fördröjda afgörande hufvudsakligen hvilar på regeringen sjelf. Statsrådet har nemligen sagt, att tillsättandet utaf en ledig profession vid Carolinska institutet skulle innebära ett afgörande af den medicinska frågan. När likställigheten mellan de tre konkurrerande undervisningsverken kan ävägabringas genom att besätta en ledig profession — ett förhållande, hvilket jag icke är mäktig att bedöma, men måste tro på efter Herr Statsrådets egna ord — då anser jag, att inga skäl föreligga för uppskof, hvarföre jag för min del önskar biträda Stats-Utskottets förslag. Under de riksmöten, jag varit närvarande, och Herr Statsrådet innehaft chefsplatsen för Ecklesiastik-departementet, har knappast något förslag, utgånget från honom, blifvit af denna Kammare förkastadt. Han torde därför i detta enda fall kunna finna sig uti att frågan blifver uppskjuten, då han säger att han sjelf har frågans lösning i sin hand. Jag tror således att här föreligger fullt talande skäl för oss att biträda Stats-Utskottets förslag.

Herr Huss: Jag anser mig böra tillägga några ord med anledning af såväl Herr Keys som Herr Statsrådet Wennerbergs anföranden i frågan. Hufvudsumman af Herr Keys skäl var det, att om Kammaren beviljar anslag till de ifrågavarande nya tjänsterna, den af förra Riksdagen begärda organisationen af medicinska undervisningen derigenom i väsendtlig mån förhindras, och att meningen med ett afslag vore ingenting annat, än ett sätt att från regeringen framtvunga ett skyndsamt ordnande af denna undervisning enligt Riksdagens skrifvelse förslidet år. Det må vara, att representanten på calmarbänken anser sig böra framtvunga ett beslut från regeringen, men detta är icke min ståndpunkt, som deremot uteslutande afser den medicinska undervisningens bästa; enligt mitt förmenande torde ett afslag i och för ett framtvingande af regeringens beslut i sagda hänseende möjligen snarare medföra motsatt verkan och tillbakaskjuta den medicinska undervisningens ordnande; skulle nemligen regeringen finna att denna undervisning ej kan, med de lärarekrafter som nu finnas, så ordnas, som Riksdagen äskat, torde regeringen nödgas att ånyo uppskjuta frågans afgörande, intilldess nya anslag för ändamålet blifvit beviljade; ett resultat, som jag icke anser öfverensstämma med statens och det allmännas bästa. Vi stå således, Herr Key och jag, på helt olika ståndpunkter, och hvilkendera är den rätta, det må Kammaren afgöra. Herr Key har framkallat på tapeten — om jag så må uttrycka mig — frågan om likställighet i den medicinska undervisningen, en fråga, som icke egentligen hör hit, ty hvarken i Utskottets motivering eller Kongl. Maj:ts proposition nämnes ett ord derom. Då likväl ordet är uttaladt, anser jag mig äfven böra vidröra ämnet. Den vid förra riksdagen så mycket omordade likställigheten anser jag måste betraktas utur flera synpunkter. Några af dessa punkter kunna lätt nog verkställas, andra svårare. Likställighet i examensrättighet, som kan betraktas lika mycket såsom en ambitionssak, som afseende undervisningens bästa, är lättast att dekretera. Likställighet i undervisningsskyldighet för hvarje lärare särskildt måste ock finnas, men det gifves också en tredje slags likställighet, som är vida viktigare, nemligen i afseende å de examinerades kunskaper. Denna likställighet i kunskaper måste svenska folket hafva rätt att fordra hos sina läkare, de må utgå från Upsala, Stockholm eller Lund, och denna slags likställighet anser jag för den viktigaste samt påstår, att Lunds medicinska fakultet för närvarande icke kan med hänsyn till dess inskränkta lärarekrafter anses likstäldt med de andra undervisningsanstalterna i medicin, och således icke kunna meddela undervisning i samma fullständiga mått som dessa. Samme talare yttrade, att han hade all aktning såväl för Ecklesiastikministerns löften som för min åsigt. För min del tackar jag visserligen för den aktning, han lofvat mig, men beder honom också hysa aktning för sin motståndare, då denne framställer giltiga skäl för en åsigt, som framför allt afser det allmänna bästa. Talaren anmärkte äfven, att Lunds universitet för närvarande räknar endast 30 studenter inom medicinska fakulteten mot 119 i Upsala, och då lärarnes antal i båda fakulteterna är ungefärligen (?) detsamma, ansåg talaren således att i Lund förefanns öfverflöd på lärarekrafter. Detta är ett skäl som jag icke kan gilla. Ett antal af 30 medicine studerande behöfva — enligt hvad Herr Ecklesiastikministern redan anmärkt — undervisning i lika många kunskapsgrenar, som 100

eller derutöfver vid de öfriga läroanstalterna. Men hvad är orsaken till det låga antalet i Lund? Jo, just otillräckligheten i lärarekrafter. Man vet att en fullständig medicinsk undervisning *icke* kan erhållas på platsen, och en studerande söker väl helst den anstalt der han på ett och samma ställe kan erhålla den fullständigaste undervisningen. Dessutom veta vi att studenter från Lund stundom begifva sig till Köpenhamns universitet för att skaffa sig insigter i vissa brancher, hvartill icke finnes tillfälle inom det egna universitetet. Vidare sade Herr Key att de lugna fäderna i Lund började skaka på sig först då Upsala fick den nya adjunkten i medicin förliden riksdag. Jag kan icke tro, att de lugna fäderna skakade på sig endast af denna anledning, utan äfven af ett annat skäl, nemligen medvetandet att icke kunna fullgöra sina pligter så som de ansågo sig böra göra. I öfrigt har jag icke funnit något skäl anfördt af denne talare, som kunnat rubba min åsigt.

Hvad angår det sednaste yttrandet af Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet, beder jag vördsamt om ursäkt, om jag äfven med afseende derå nämner några ord. Herr Statsrådet sade — om min uppfattning är rätt — att vid den medicinska undervisningens ordnande fråga vore om likställighet i skyldigheter och rättigheter, men icke i lärarekrafter läroverken emellan. Jag anser tvärtom att den sistnämnda är den viktigaste och vida viktigare än likställigheten i skyldigheter och rättigheter. Ty om icke läroanstalten har krafter för att meddela undervisning, huru beskaffad blifver då undervisningen? Den måste blifva ofullständig och detta i samma mån krafterna äro ofullständiga. Herr Statsrådet häntydde äfven på att intet läroverk i Europa har lika lärarekraft med ett annat. Detta kan visserligen till en del vara sannt, men söka vi efter orsaken till ett sådant förhållande, befinnes att t. ex. i Tyskland, der universitetens antal är så högt och der de äro hvarandra så närliggande, flytta eleverna från det ena till det andra universitetet för att draga nytta af en lärare här och en der med mera framstående rykte uti någon viss vetenskapsgren. Ungefär samma förhållande existerar i England och Frankrike, och derföre behöfva icke alla medicinska undervisningsanstalter inom dessa länder vara lika fullständigt utrustade uti vissa specialbrancher, men uti de väsentligaste vetenskapsgrenarne äro de det och *måste* vara det.

Herr Statsrådet nämnde äfven med anledning af Herr Keys yttrande några ord om professionen i fysiologi, som vid Carolinska institutet vore i fråga att upprätta i stället för den nuvarande i materia eller, såsom den numera torde benämnas, farmakodynamik. Huruvida den ena af dessa professioner är nödvändigare än den andra, eller huruvida ej båda äro lika nödvändiga, vill jag nu ej inlåta mig på; dristar dock fasta Herr Statsrådets uppmärksamhet derpå, att om ett medicinskt läroverk skall, enligt nutidens forskningsriktning, anses vara fullständigt, kan en lärostol uti farmakodynamik icke undvaras. Denna vetenskapsgren blifver mer och mer vigtig, sedan den börjat sysselsätta sig med att genom experimenter på djur söka utforska läkemedlens verksamhetsförmåga och sedan tillämpa de härigenom vunna resultaten på behandlingen af människors sjukdomar. Dylika professioner finnas vid de flesta af utlandets medicinska fakulteter. För vårt

land vore en enda sådan profession tillräcklig; dess plats bör vara hufvudstaden.

Hvad Herr Hörnfeldt anför om en supplikant till en ledig plats i Första Kammaren, torde icke höra till ämnet, och jag anser mig således kunna avsluta mitt anförande under fortsatt yrkande på bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Törneblad: Min granne härbredvid erkände, att om ett dylikt anslag möter motstånd, sker det icke af fiendtlighet mot vetenskap och kultur. Det behöfver man icke misstänka, aldraminst från en sådan man, som den ärade talaren, hvilkens intresse i det fallet är så tydliggen ådagalagdt och allmänt känt. Men just detta intresse hos honom och andra ledamöter i Kammaren gör också, att jag räknar på benäget öfverseende, därför att jag för ett ögonblick i denna fråga tager Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Samme talare yttrade, att Riksdagen uti ett anfall af generositet förlidet år skulle hafva, i ändamål att visa, det icke något slags afvoghet mot universiteten dikterat Riksdagens beslut om en underdånig skrifvelse i den medicinska frågan, uti en hastig vändning beviljat lön för en ny adjunkt inom medicinska fakulteten vid Upsala universitet. Är det förhållandet, synes det mig vara största skäl att visa samma generositet mot Lund. Jag föreställer mig dock, att det icke var af sådant skäl, utan af insigt om ett verkligt behof, som Riksdagen föranleddes att bevilja anslaget, och att Riksdagen likaväl nu af samma skäl skall bevilja enahanda anslag till Lund.

Samme ärade talare sade, att det just var i anledning deraf att fakulteten i Upsala fått nämnde anslag, som fäderna i Lund började röra på sig för att äfven få motsvarande fördel. Jag undrar, om det icke funnits ett annat skäl för Lund att framställa denna begäran. För min del åtminstone ser jag ett sådant uti Riksdagens egen skrifvelse förra året. I denna skrifvelse antydes önskvärdheten af att, "jemte det ämnas antal i den förberedande medikofilosofiska examen, så vidt ske kan, inskränkes, åt universitetens medicinska fakulteter öfverlemnas så stor delaktighet i den praktiska undervisningen, som deras numera betydligt utvidgade kliniska inrättningar och statens fordran på fullständig läkarebildning medgifva." Således angifves uti skrifvelsen såsom ett önskningsmål, att de studerande måtte få tillfälle till mera vidsträckt klinisk undervisning. Hvad var då naturligare än att fakulteten såg sig om, huruvida för den kliniska undervisningen verkligen tillräckliga krafter funnos och, då den upptäckte att icke så var, inkom med ett förslag, hvars hufvudsyfte tydliggen angifves utaf följande strof uti bilagan till Kongl. Maj:ts proposition: "Hvarföre ytterligare en adjunkt i medicin vore behöfelig, hvilken med afseende å läroämnenas fördelning på de nuvarande adjunkturerna ansetts böra undervisa i patologi och forensisk medicin, dock med skyldighet att efter fakultetens anordnande deltaga i den kliniska undervisningen, äfvensom att ett biträde för den kliniska undervisningen nu mera vore af behofvet påkalladt." Hvad således Lund begärt det är endast möjligheten att bedriva klinisk undervisning i större skala, hvilket är ett steg att förverkliga hvad Riksdagen sjelf begärt, och denna begäran betraktar jag för min del såsom ett särdeles praktiskt

sätt härför. Det länder medicinska undervisningen till nytta och är äfven ett medel att framtvunga likställighet, men detta framtvingande sker på annat sätt än om man — såsom den ärade talaren föreslog — vägrar penningar. Då det begärda anslaget i sjelfva verket icke motverkar utan snarare befrämjar den af Riksdagen önskade reformen, så anser jag, att Riksdagen i konsekvens med föregående beslut och uttalanden bör bevilja anslaget, hvarföre jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Key: Jag skall icke blifva särdeles mångordig denna gång, men jag anser mig uppfordrad att besvara några yttranden, som mitt förra anförande gifvit anledning till. Herr Ecklesiastik-ministern anförde såsom ett argument emot mig, att om man antog lärjungarnes antal vid akademien i Lund till endast 20, skulle man, efter mitt sätt att se, kanske komma till den slutsatsen, att blott *en* lärare behöfdes, hvilket han ansåge orimligt, emedan en enda man icke kan meddela högre undervisning i alla ämnen på en gång. Men låtom oss vända om satsen efter Herr Ecklesiastik-ministerns sätt att se — antag blott att *en* enda lärjunge finnes, månne icke dennes undervisning då skulle erfordra samma antal lärare, som nu finnes. Ja — för att undervisningen skulle vara fullständig, behöfde han ju ensam för sig *ytterligare* en lärare? Det är konsekvenserna af satsen omvänd!

Vi hafva haft elementarläroverk, der lärjungarnes antal varit ytterst ringa, och som derföre blifvit indragna, och jag hemställer om det icke vore mera skäl säga, då studentantalet vid Lunds universitet visat sig vara i nedgående, att det långtifrån der erfordras ökade lärarekrafter; snarare kanske att hela universitetet borde indragas, om det visar sig ur stats-ekonomisk synpunkt att produkten blir för dyrköpt? Visserligen har eu ärad talare midtöfver såsom orsak hvarför lärjungarnes antal skulle vara så ringa vid Lunds universitet angifvit den nuvarande ofullständigheten i undervisningen. Jag beder dock att till stöd för min mening få tillåtelse att mot en så stor auktoritet, som den ärade talaren, anför en annan auktoritet, nemligen universitetets nuvarande kansler, som vid det tillfälle förhuden riksdag, då medicinska frågan diskuterades inom Första Kammar-
nen bland annat yttrade: "Vid Lunds universitet fordrar examen i allmänhet något längre tid; men om en sådan olikhet eger rum, bör den väl ej rättas derigenom, att kunskapsfordringarne nedsättas, utan genom att man söker ordna förhållandena så att fordringarne blifva desamma vid båda universiteten." Det tyckes således som om fordringarne äro strängare och således undervisningen fullständigare i Lund än i Upsala, om jag får döma af kanslerens nyss upplästa yttrande.

Herr Statsrådet erkände, att frågan om den fysiologiska professionen var en kinkig sak, han erkände att tjensten när som helst kunde tillsättas, och han yttrade till och med, såsom orden föllo, en viss "fruktan" och "bäfvän" för att ingå i diskussion i det ämnet. Jag undrar verkligen icke derpå, men — jag ber att få göra den rättvisan — representationen kan icke tillskrifva *honom* orsaken till detta besynnerliga förhållande. Han har tagit mot detta som arf och gjort det under onekligen svåra omständigheter. Sedan Riksdagen aflät skrifvelse i medicinska frågan är emellertid redan ett helt år förgånget, och ännu har ingen åtgärd vidtagits med

afseende å den fysiologiska professionens besättande med lämplig person, ehuru behovet i detta fall är alldeles påträngande, hvilket tydligen visar sig deraf, att lärjungekorpsen vid Carolinska institutet inom sig samman-skjutit 3,000 R:dr till instrumenter för att upprätthålla undervisningen i detta ämne vid institutet, hvilken gratis meddelas af en dertill fullt kompetent man. Detta varma nit för vetenskapen å ömse sidor utvisar att behovet är verkligt, och att akademkansleren misstager sig då han — efter hvad Herr Statsrådet upplyst — skulle hafva sagt uti infordradt ut-låtande, att "denna fråga icke särskildt för sig i förväg behöfver afgöras." Skulle det skälet gälla för berörda profession, då måste det i ännu högre grad gälla föreliggande fråga om nya tjenster i Lund, nemligen, att den icke behöfver "särskildt i förväg afgöras", utan mycket väl kan anstå till dess den stora medicinska frågan vunnit sin lösning.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Carl Anders Larsson: Den aktade ordföranden i Stats-Utskottet har, i strid med sin vana att spara statens medel, denna gång, då det gällde anslag för hans egen provins, frångått denna sin grundsats. Hvad sjelfva saken angår, så har den, som icke är fackman, icke annan råd än att hålla sig till de handlingar som angifva skälen för ett anslag sådant som detta. Jag vill derföre gå till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, der det yttras hurusom beträffande ifrågavarande anslag consistorium academicum och medicinska fakulteten anført, "att otillräckligheten af fakultetens lärarekrafter länge varit märkbar, men på sednare tider i följd af särskilda förhållanden blifvit ännu mera tydlig".

Slår jag derefter upp kanslerns yttrande i denna fråga, finner jag honom säga, "att kanslersembetet med så mycket större skäl förordar dessa anslag, som derigenom att en af medicinska fakultetens ordinarie professorer redan under flera år haft ett annat uppdrag, hvilket aflägsnat honom från universitetet och fästat honom vid hufvudstaden, det varit och vore förenadt med icke obetydliga svårigheter att kunna inom nämnda fakultet ordna undervisningen i de till densamma hörande läroämnen" etc. För den oinvidde, som saknar speciel kännedom om hithörande för-hållanden vill det häraf synas, som om oförmågan att på tillbörligt sätt uppehålla den medicinska undervisningen i Lund berott derpå, att en af professorerne tagit annan befattning i Stockholm. Jag undrar då om han kan uppbära lön på begge hållen; gör han det icke, då finnes ju tillgång att användas till vikarie, och då faller ju detta, det enda skäl jag hört anföras för inrättande af dessa nu föreslagna tjänstebefattningar.

På dessa skäl tror jag att Andra Kammaren bör förena sig med Utskottet i dess afstyrkande utlåtande.

Öfverläggningen var slutad. Enligt derunder yttrade meningar gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, de af Kongl. Maj:t äskade, i denna punkt oförmälda anslag måtte beviljas; och förklarade Herr Talmannen den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, hvadan nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i sjunde punkten af dess utlåtande N:o 10,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts af Utskottet i denna punkt besvarade nådiga framställningar.

Den omröstning, som enligt denna proposition verkställdes, utföll med 84 ja mot 43 nej; och hade alltså Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

Punkten 8.

Bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarne.

Punkterna 10 och 11.

Biföllos.

Punkten 12.

Litt. a.

Hvad Utskottet hemställt i detta moment blef af Kammaren bifallet.

Litt. b.

I afseende å förra delen af detta moment yttrade:

Herr Törneblad: I § 4 mom. 1 af nu gällande folkskolestadga äro vilkoren för åtnjutande af minimilön bestämda. Härei skedde ändring genom Kongl. kungörelsen den 11 December 1863, som fastställde minimilönen till 400 R:dr. Nu tillstyrker Stats-Utskottet förhöjning af detta belopp till 500 R:dr; men denna hemställan förekommer egentligen endast i motiveringen, hvaremot i sjelfva förslaget endast äro stadgade grunderna för statsbidragets utgående. Jag vill derföre hemställa att Kammaren, i likhet med hvad Första Kammaren redan gjort, ville besluta, att detta stadgande må få en lydelse, hvarigenom det med bestämdhet uttryckes att minimilönen skall vara 500 R:dr. Jag vill visserligen medgifva, att denna redaktionsförändring icke är absolut nödvändig, men

jag anser dock att den vore nyttig och skulle leda till enkelhet och reda. Jag vill derföre, i öfverensstämmelse med det beslut Första Kammaren redan fattat, föreslå att förra delen af punkten 12 litt. b. må erhålla följande förändrade lydelse:

“att Riksdagen må uti de genom Kongl. kungörelsen den 11 December 1863, 1871 års Riksdags beslut och Kongl. kungörelsen den 22 Juni samma år fastställda grunder i fråga om lönetillskott af allmänna medel åt lärare vid folkskolor m. m. för sin del besluta den ändring,

att hvarje examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna skall i årlig lön, beräknad efter stadgade grunder, åtnjuta, utom husrum, vedbrand och kofoder, minst 500 R:dr, mot skyldighet att meddela undervisning i skolan minst åtta månader af året, samt att skoldistriktet till aflönande af sådan lärare eller lärarinna må ega att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande hälften af den lön, läraren eller lärarinnan, förutom husrum, vedbrand och kofoder, åtnjuter, hvilket bidrag dock icke må öfverstiga 300 R:dr.“

Jag förmodar, att Stats-Utskottets Herrar ledamöter icke skola motsätta sig denna förändring, då det är uppenbart, att Utskottets mening varit att meddela ett sådant stadgande som genom förändringen i bestämdare ord skulle komma att uttryckas, och då densamma således komme att leda till mera klarhet och reda.

Herr Key: Jag ber få förena mig med den siste ärade talaren; ty det har verkligen varit Utskottets mening att punkten skulle få den lydelse som han föreslagit och som jag erkänner vara bättre och klarare. Jag anhåller derföre, lika med Herr Törnebladh, om den förändring i afseende å redaktionen af denna punkt, att deri bestämdt säges att folkskolelärare eller lärarinna *skall* i årlig lön åtnjuta 500 R:dr (förutom öfriga förmåner) i stället för de mera obestämda och — lagen “som i årlig lön — — — åtnjuter“ etc.

Härmed var öfverläggningen slutad, och blef den förra delen af Utskottets hemställan i detta moment godkänd med den förändrade lydelse som af Herr Törnebladh i hans ofvan intagna yttrande föreslagits.

Angående samma moments sednare del anförde:

Herr Abr. Rundbäck: Jag förmodar att anledningen hvarföre Första Kammaren återremitterat 2:dra mom. af litt. b i denna punkt är den att, då genom föreskrifter i detta mom. en folkskolelärare eller lärarinna skulle efter fem års väl vitsordad tjänstgöring erhålla en konstant lön af 600 R:dr om året, men efter 1871 års Riksdags beslut löneförhöjning är medgifven först efter 10 års tjänstgöring och då allenast till 500 R:dr, det kunde komma att inträffa, att en lärare eller lärarinna, som tjänstgjort allenast fem år, åtnjöte en lön af 600 R:dr, under det den som tjänstgjort 10 år icke hade mer än 500 R:dr. Detta vore naturligtvis obilligt, och jag antager att det är af denna anledning som Första Kammaren återförvisat detta mom. till Utskottet, på det nödig

rättelse må vinnas. Jag anhåller derföre att denna Kammare måtte besluta en enahanda åtgärd.

Vidare yttrades ej. Propositioner gäfvos först på bifall och derefter på återremiss; och då af dessa propositioner den sednare allmänt besvarades med ja, hade följaktligen Kammaren till Utskottet återförvisat den sednare delen af förevarande moment.

Litt. c.

Härvid yttrade:

Herr Abr. Rundbäck: I sammanhang med Kammarens vid 2 mom. af nästföregående litt. b fattade beslut torde Kammaren behaga återremittera till Utskottet jemväl denna punkt litt. c.

Öfverläggningen var slutad. Jemväl detta moment blef till Utskottet återförvisadt.

Punkten 13.

Herr Carl Anders Larsson anförde: Då denna punkt föranleder till en ganska betydlig tillökning i lönerna för åtskilliga af Sundhetskollégii embets- och tjänstemän, och då man förväntar att inom en ej alltför långt aflägsen framtid få motse en reduktion i personalen inom embetsmannakorpsen i allmänhet, så vill jag icke att detta anslag ställes på ordinarie stat, utan hemställer att, med afslag å de begärda förhöjningarne i lönerna, dessa må ställas på extra stat.

Herr Jöns Pehrsson: Det tyckes som om man här ville gifva ganska rundeliga löner, då man vill bestå 8,000 R:dr till en ordförande i Sundhetskollégium. Det må nu vara huru som helst med den höga lärdomen hos våra herrar doktorer och läkare, de äro dock ganska viktiga, men deremot kan jag icke anse dessa befattningar i Sundhetskollégium af den vikt och betydelse, att deras innehafvare böra så drygt aflönas. Jag vill icke precis säga, att läkarne äro obehöfliga, men säkert är att, den har den bästa helsan som sluppit anlita läkaren. Detta hör dock egentligen icke hit, men hvad jag vill säga är, att dessa tjänstemän i Sundhetskollégium icke äro så nödvändiga som man förmenar. Den praktiska läkaren är väl den bäste — och derföre anser jag att dessa tjänstemän icke behöfva så höga löner, som man föreslagit, och kommer derföre att yrka afslag å den begärda tillökningen i detta fall.

Herr Statsrådet Wennerberg: På de skäl, som i Kongl. Maj:ts nådiga proposition temligen utförligt blifvit anförda och af Stats-Utskottet enhälligt antagna, vågar jag hoppas att Kammaren skall lemna sitt bifall till den ifrågavarande framställningen. Särskildt vill jag dock fästa uppmärksamheten å hvad Stats-Utskottet mot slutet af sitt utlåtande anför, hvilket ock torde innebära det viktigaste skälet för bifall, nemli-

gen det menliga förhållande, som måste uppstå genom ett ständigt vikariatsväsende, hvarigenom sysslorna upprätthållas icke såsom de normalt borde, utan såsom de af omständigheterna kunna.

Efter denna öfverläggning, som nu förklarades slutad, upptog Herr Talmannen de yrkanden, som blifvit gjorda och afgaf propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå, dels ock slutligen på den särskilda mening, som Herr Carl Anders Larsson framställt. Propositionen på bifall fann Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja, men blef votering då begärd. Med anledning häraf, och sedan till kontraproposition antagits afslag, skedde omröstning enligt en nu uppsatt och justerad voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 13:de punkten af dess utlåtande N:o 10,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är den ifrågasatta löneförhöjningen af Kammaren afslagen.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 66 ja mot 52 nej, i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets förslag.

Punkten 14:

Blef jemväl bifallen.

I afseende på *punkten 15* yttrade:

Herr Grenander: Herr Talman, mine Herrar! Skara veterinärinrättning, snart hundraårig, hade till ursprungligt ändamål att på samma gång vara ett läroverk för bildande af veterinärläkare och en sjukvårdanstalt, vid hvilken ortens innevånare hade tillfälle att kostnadsfritt erhålla råd och vård för sjuka djur med förpligtelse för föreståndaren att utexaminera elever, som kunde användas såsom hästläkare i statens tjänst. Denna inrättning har haft sin uppkomst och tillvaro hufvudsakligen till följd af en enskild mans storartade donation. Dess verksamhet fortgick i 34 år, nemligen under den tid, stiftaren Professor Hernquist förestod densamma eller från 1774 till 1808, i det skick som ursprungligen var afsedt. År 1821 inrättades en veterinärskola äfven i Stockholm, och den nuvarande föreståndaren för veterinärläroverket i Skara förordnades att vara föreståndare jemväl för den nya läroanstalten i Stockholm, dit han samma år afflyttade och der han blef boende i 35 år, utan att under tiden någon annan föreståndare förordnades i Skara, hvarest andre

läraren ensam uppehöll undervisningen och sjukvården samt dessutom utarbetade läroböcker, som, enligt hvad sakkunnige påstå, ända till en senare tid varit nästan de enda användbara inom veterinärfacket på vårt språk. Skara-läroverkets elever nödgades infinna sig i Stockholm för att avsluta sin kurs och för att få kunskapsbetyg af läroverkets föreståndare, hvarigenom ock den fullständiga afgangsexamen vid veterinärrättningen i Skara tillsvidare upphörde och således af en tillfällighet blef förbehållen läroverket i Stockholm allena.

Veterinärrättningen i Skara har alltid uppehållit sig med små statsbidrag, ty den har inkomster af enskilda donationer, uppskattade och beräknade till 99,850 R:dr, hvaremot statens till denna institution använda tillhörigheter och byggnadsanslag endast uppgå till 53,400 R:dr. För denna anstalts uppehållande har tillkännagivits varmt deltagande så väl af Skaraborgs läns landsting som vid landtbruks- och industri-mötet i Venersborg under sistlidet år. Skulle åsigten att endast ett fullständigt veterinärläroverk bör, med afseende på besparing af kostnader för staten, i vårt land underhållas, torde väl alltså skäl vara att gifva företräde åt det i Skara, som ursprungligen varit härtill afsedt och hvarifrån veterinärväsendet hos oss har sin upprinnelse och första utveckling, särdeles då Skara stad är omgifven af en tätt bebyggd landsort med rika tillfällen till behandling af boskapssjukdomar; hvilket väl ock torde hafva bidragit till veterinärrättningens första förläggande dit. Mig synes dock riktigare den af direktionen öfver veterinärrättningen i Skara uttalade åsigt, att sådan inrättning bör finnas så väl i hufvudstaden, med dess rikliga tillfällen till sjukvård af hästar, som i landsorten för klinik icke blott af hästar utan äfven af nötkreatur, hvilka sednare för landthushållningen måste anses af allra största vikt. Kongl. Sundhets-kollegium har ju äfvenledes föreslagit upprätthållande af tvänne likställda fullständiga läroverk för djurläkareundervisningen i riket; och nyttan af en vetenskaplig täflan dememellan må väl skäligen anses beaktansvärd. Denna åsigt öfverensstämmer ju ock hufvudsakligen med Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen den 18 Januari 1867 angående veterinärväsendets ordnande, och är den som Kongl. Maj:ts proposition i ämnet nu omfattar och till hvilken Kongl. proposition jag yrkar och med afseende på landthushållningens intresse och rättvisa hoppas att denna Kammare måtte, i likhet med Första Kammaren, afslående Stats-Utskottets utlåtande, lemna bifall.

Herr *Elfstedt* instämde i Herr Grenanders anförande.

Herr Grefve Björnstjerna: Herr Talman, mine Herrar! Jag får bekänna att jag är af olika tanke med den siste värde talaren och glad att kunna instämma med Stats-Utskottet i dess afstyrkande af det utaf Kongl. Maj:t begärda anslag.

Det är visserligen sannt, som Herr Grenader uppgaf, att veterinärrättningen i Skara grundar sig på en enskild donation; men densammas storlek torde likväl behöfva betydligt nedprutas, från de af honom beräknade 90,000 R:dr. Från dessa måste nemligen afgå värdet af de byggnader, staten låtit på det till inrättningen upplåtna kronohemman uppföra.

Donationen

Donationen torde derigenom med minst 30,000 Rdr förminska. Det är ingalunda min mening att underskatta den storartade donation, som ligger till grund för Veterinärinrättningen i Skara; men å andra sidan, då man vet att arrendet af den till inrättningen donerade jord blott uppgår till omkring 2,000 Rdr om året, statsanslaget deremot till 4,100 Rdr, utom den årliga arkomsten af Bro kungsgård, som är till inrättningen upplåten, tror jag icke man kan säga att statens bidrag är mindre än den enskilda donationens räntor.

Hufvudfrågan är dock denna, behöfva vi två veterinärinstitut i landet. Betraktar man de öfriga europeiska staterna, skall man finna, att det endast är Ryssland, Frankrike och Preussen, som bestå sig mera än ett sådant läroverk hvardera. Alla andra nöja sig med ett institut, jag tror då att äfven Sverige kan hafva nog med detta sednare. Enligt den beräkning, som af sakkunnige personer blifvit gjord på det för landet behöfliga antal veterinärer, har man funnit att 10 eller 12 elever behöfva årligen utexamineras för att icke blott bibehålla samma antal veterinärläkare som nu, men för att småningom uppbringa summan deraf från de nuvarande 156 till 300 eller det högsta antal landet anses kunna behöfva.

Jag hemställer till Herrarne om man för underhållet af ett så ringa antal elever skall behöfva hafva två fullständiga veterinärläroverk. Hårtill kommer att vid en blifvande omorganisation af arméens, hästläkarnes antal torde betydligt nedsättas, ty ingen enda stat mera än vi anser sig hafva råd att hålla en examinerad veterinär på hvarje squadron eller batteri; en på hvarje bataljon, anses utomlands fullt tillräckligt. Då sålunda en större minskning bland armé-veterinärerna förestår samt de civila djurläkarnes antal ganska väl kan med en förstärkning af 7 eller 8 om året uppehållas, finner jag häri ett ytterligare skäl att instämna med Stats-Utskottet.

En annan vigtig omständighet tillåter jag mig äfven påpeka, den nemligen att fordringarne för inträde vid de båda veterinärläroverken äro fullkomligt olika. 1865 års Riksdag, inseende nödvändigheten att höja veterinärernas humanistiska bildning, affät en underdånig skrifvelse med begäran att något i detta hänseende måtte göras. Med anledning häraf stadgades att för vinnande af inträde vid Veterinär-institutet i Stockholm erfordras aflagd fullständig afgangsexamen från elementarläroverk. För inträde vid läroverket i Skara deremot fordras blott att hafva genomgått fem eller sex klasser vid elementarläroverk, eller ock att eleven godkännes i ett af läraryrket verkställt förhör. Följden häraf är gifven. Vid Stockholm emottagas blott bildade personer, i Skara ofta nog motsatserna. Svårigheten att vinna inträde är således helt olika vid de båda läroverken. Den vetenskapliga bildningen blifver äfven vid båda helt olika, ty verklig vetenskap fordrar alltid humanistisk underbyggnad. Om läroverket i Skara då får utexaminera elever med samma rätt till praktik, som de hvilka utgå från Stockholm, skall detta sistnämnda snart förlora alla sina elever, ty ingen lärar väl onödigtvis vilja underkasta sig en längre förberedande kurs. Följden häraf åter är den, att veterinär-vetenskapen aldrig kommer att höja sig till sin rätta ståndpunkt.

I andra länder hafva veterinärer samma bildning som läkare. Hos

oss hemställer jag huru det står till. Den, som icke ens kan läsa ett främmande språk, sålunda omöjligt kan följa med vetenskapens utveckling, denne kan aldrig blifva annat än till hälften en quacksalfvare, såsom våra veterinärer nu alltför ofta äro det. Detta onda kan icke utrotas så länge tvänne läroverk med så olika fordringar stå bredvid hvarandra. Skara bör således förblifva endast en hofslagareskola, alla verkliga djurläkare deremot bildas vid institutet i Stockholm, der undervisningen både kan och bör ordnas på tidsenligt sätt. På dessa skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets utlåtande.

Herr Ehrenborg: Här är nu fråga om antingen ett fullständigt veterinärinstitut *här*, eller ett *der*, eller två fullständiga på båda ställena. Men mellan dessa ställen, hvilken jemförelse och hvilken motsats! Å ena sidan Sveriges hufvudstad, detta Stockholm, centralpunkten för allt stort och skönt, och äfven för all pedagogisk fulländning; och å andra sidan — man kan draga sig för att i samma punkt nämna ett så oansenligt namn — Skara; Skara, hvars ömkliga och korta beskrifning i Palmblads geografi jag från barndomen minnes, så lydande: "Uppstad på Westgötaslätten, liten, krokig och ful." Det må visst icke vara att undra på om man vill inom hufvudstaden förlägga både den ena och andra anstalten inom kulturbildningens område, och aldraminst bör det förvåna att man från ett sådant litet vanlottadt samhälle som Skara vill förflytta ett läroverk, må vara af så prosaiskt syfte som det ifrågavarande, och förlägga det under den sköna Mälare-drottningens spira och hägn. Detta oaktadt *kan* det dock undantagsvis så förhålla sig, att från ett dylikt litet samhälle har utgått och med detsamma icke blott kan utau äfven framgent bör blifva förenadt ett undervisningsverk, som är afsedt att gagna landet i dess helhet. Vare det långt ifrån mig att här föra talan för något ortintresse. Visserligen hägrar för mig minnet af några års skolgång i Skara, men jag har deremot icke ens det aflägsnaste ekonomiska intresse vid att dervarande veterinärrättning blir uppehållen; utan skulle jag för egen del hafva vida större anledning att vid denna frågas behandling försöka ställa mig väl hos det mäktiga Stockholm. Mera kunde jag vara frestad att fästa allt för mycket afseende vid pieteten för en uppoffrande och fosterlandsälskande svensk mans minne, men jag vill icke en gång härtill taga företrädesvis hänsigt, utan hufvudsakligen betrakta frågan i och för sig sjelf, ur synpunkten af statens och veterinärvetenskapens bästa. I detta afseende önskar jag lifligt, att Kammararens ledamöter måtte hafva uppmärksam samt genomläst den af Lektor Forssell till direktionen afgifna innehållsrika och på fakta stödda årsberättelse öfver Skara veterinärrättnings verksamhet, hvilken tyvärr allt för längesedan, ty den har troligen nu hunnit undanläggas och glömmas, blifvit utdelad till Kammararens ledamöter. Denna berättelse skulle, om den nu vore i färskt minne, säkerligen bidraga att öfvervinna betänkligheterna mot att göra Skara veterinärrättning till ett fullständigt institut, samt förtaga intrycket af en i den offentliga pressen nyligen införd, i motsatt syftning affattad uppsats i ämnet, hvilken varit, minst sagdt, högst ensidig.

Det finnes tre namn under det sista århundradet och något längre tillbaka, och alla Skara-namn, vid hvilka hela den svenska veterinärkun-

skapen är fästad, och som beteckna detta kunskapsämnes grundläggare här i landet. Dessa namn äro: Peter Hernquist, Sven Adolf Norling och Carl Tidén. Intetdera af dem är särdeles klingande, men alla äro de af fosterländsk betydelse.

Hernquist kan med skäl kallas veterinärvetenskapens fader i Sverige. Född straxt utanför Skara, blef han vid Upsala universitet för sin vetenskap uppmädd af den store Linné, biträdde honom såsom medhjelpare, läste korrektur på hans disputationer m. m. Hela hans lif var en kedja af försakelser. Genom Linnés hjälp kom han till Lyon, gjorde der bekantskap med Bourgelat, korrigerade hvad denne skrifvit, och just derföre att han icke smickrade honom, utan nagelför hans arbeten, vann han Bourgelats stora förtroende. Under sin vistelse i Frankrike ombetrodde honom af Ludvig XV att efter Linnés system ordna dervarande saulningar, hvarjemte honom erbjöds att, om han ville lemna Sverige, blifva Bourgelats efterträdare; men han hade under intrycket af boskapspesten i vårt land gjort till sin lefnads uppgift att grundlägga och befrämja den svenska veterinärvetenskapen och motstod derföre hvarje lockande anbud i utlandet. Då han kommit tillbaka från Frankrike, försökte han år 1769 att få grunda inrättningen i Skara, men några allmänna medel funnos då icke att få. Några år sednare lyckades han bättre, men omedelbart efter sedan inrättningen med understöd af statsmedel kommit till stånd, började ock Hernquists enskilda uppoftningar för densamma. Man har velat påstå, att inrättningen underhölls af staten långt innan den Hernquistiska donationen utföll, men detta är icke fullt riktigt, ty inrättningen var från början så omfattande att det icke var möjligt att drifva den endast med afkastningen af Brogården, plus det lilla bidrag som staten gaf, hvarföre Hernquist, utom betydliga, för en gång skänkta bidrag, väl kan anses hafva under större delen af de 34 år, som förflöto intill dess vid hans död den betydliga donationen utföll, upoffrat årligen på inrättningen lika mycket som sedermera afkastats af donationen. Denna var sålunda en faktisk verklighet redan från början af anläggningen, fastän den icke med kapital utföll förr än efter Hernquists död. Man har också förnekat, att Hernquist från början afsett, att inrättningen i Skara skulle blifva en bildningsskola för verkliga veterinärläkare; men att detta varit hans afsigt, bekräftas tydligen af 1813 års reglemente för veterinärinrättningen i Skara, likasom af Hernquists testamente lika tydligt framgår, att hans donation just skedde till förmån för Artis veterinärii-huset i Skara, och icke annorstädes. Också voro de veterinärer, som bildades i Skara, verkliga djurläkare efter den tidens fordringar, ända till dess de sorgliga förhållanden inträffade, som bidrogo till inrättningens aftynande.

Dermed äro vi inne på den andra mannen, öfverdirektören Norling, som, uppfostrad af Hernquist, var från dennes död föreståndare för hela veterinärväsendet i Sverige, under 48 års tid. Denne man egnade sig helt och hållet åt inrättningen i Skara, till dess det behagade vederbörande att förflytta honom till Stockholm; och detta var första steget till den dom som nu tycks vilja öfvergå Skara veterinärinrättning. Man ställde icke någon annan person i Hernquists ställe, utan det hette att Hernquist skulle sköta både Skara-inrättningen och det nya institutet i Stockholm,

hvilket bildades 1821 och i början endast var en provisionel anstalt eller en filialafdelning, ehuru den nu vuxit modren öfver hufvudet.

Emellertid fanns i Skara den tredje mannen, Adjunkten och Kirurgie Magistern Tidén. Mången torde ännu erinra sig den originelle, flitige gubben, född i en torparekoja i Vestergötland af en lappskräddares hustru, uppfostrad i nödens skola, men aldrig tiggande något annat, än att få låna böcker, ur hvilka han, vid redan framskriden ålder, hemtade underlaget för sitt lifs vetenskapliga arbete. Någon yttre bildning egde han icke. Han var en arbetsmyra, som icke fick någon hvila förrän i grafven. Han hade så brådtom, att han icke hade tid att gå, utan sprang, hvarföre också skolgossarne, när de sågo honom, betecknade hans skyndsamhet med ordleken: "Tempus fugit", tiden flyr, Tidén springer. Tidén skötte allt; både sin och den mestadels frånvarande föreståndarens tjänst; undervisade ensam eleverne i 12 à 16 ämnen och fortsatte i ännu vidsträcktare mån, än de båda föregångarne, det författarearbete i svenska veterinärkunskapen, som nästan uteslutande kommit från Skara-inrättningen; men han var dock icke mera än en människa, och därför måste inrättningen så småningom aftyna.

Dessa tre mäns oegennyttiga verksamhet och uppoffringar för just Skara veterinärläroverk har grundlagt veterinärväsendet i vårt land; men detta oaktadt är man nu betänkt på att, för koncentrerandet af hela veterinärundervisningen i Stockholm och med risk att gå förlustig den Hernquistiska donationen, låta Skara-inrättningen bringas till sin undergång, sedan den dock nu hunnit i yttre hänseende bli fullbordad, ändamålsenligt och smakfullt ordnad. Låt oss då närmare eftersinna, huru denna för Skara veterinärinrättning så hotande situation uppkommit och om det går an att låta denna ställning fortfara.

Tre beklagliga händelser hafva isynnerhet bidragit till inrättningens iråkade vanmakt. Den första, hvilken jag redan angifvit, inträffade år 1821, då Hernquist togs ifrån Skara och ingen föreståndare sattes i hans ställe. Det blef genom den förändringen nödvändigt för Skara-eleverna att infinna sig i Stockholm för slutlig undervisning och examen; och man till och med anbefalldes kavalieriregementenas chefer att ej antaga andra hästläkare än som utexaminerats vid det unga, provisoriska Stockholmsinstitutet. Den andra händelsen bestod deri att, sedan Skara år 1813 erhållit ett verkligt reglemente, upphäfdes detsamma och utfärdades i stället år 1855 särskilda provisoriska reglementen för både Stockholm och Skara, af hvilka Stockholm dock sedermera blifvit af med sitt, men deremot Skara fortfarande intill dato kvarhållits vid det provisoriska, från början blott "på försök" — i sanning ett särdeles olyckligt försök — utfärdade reglemente, hvarigenom inrättningen blifvit nedsatt till en blott sjukvårdsanstalt och hofbeslagareskola och fränkänd admissionsrätt till veterinärläkare-tjänster med verklig kompetens. Den tredje tilldragelsen, som nedsatte Skara-inrättningen, var att, såsom jag vill minnas, år 1870 stadgades maturitetsexamen vid elementarläroverken såsom vilkor för inträde vid veterinärinstitutet i Stockholm, men icke för det i Skara. Flere från Skara utexaminerade elever hafva sedermera sökt kompetens, men Kongl. Maj:t har måst, med hänsigt till de mera kunniga Stockholms-veterinärernes berättigade anspråk, afslå de förras ansökningar, hvaraf åter följden har

blifvit, att Skara-inrättningen blir öfvergifven af hvarje elev som vill egna sig åt veterinäryrket, och icke blott åt hästskonung eller qvacksalfteri. Denna inrättning har sålunda kommit i en kategori, som icke kan befrämja den vetenskapliga bildningen, och som icke blott står i strid med dess af stiftaren afsedda ändamål, utan jemväl är till skada för Stockholmsinstitutet hvars veterinärer underkastas intrång från yrkesmän, som i följd af Skara-inrättningens ofullständighet måste vara dem vida underlägsna.

Herrarne torde således finna, att status quo är omöjlig att bibehålla. Lemnar man inrättningen i Skara i det provisoriska tillstånd hvori den nu befinner sig eller, såsom Utskottet tyckes åsyfta, nedsätter den till en blott hofbeslagareskola, så är det klart att den går under, och institutet i Stockholm blir såsom veterinärinrättning ensamt. Första frågan är då, om vi böra *hafva två* fullständiga anstalter, eller blott en sådan.

För min del får jag bekänna, att jag, under förutsättning att det begärda anslaget för nybyggnad af veterinärinstitutet i Stockholm kan betydligt nedsättas, anser två fullständiga institut vara att föredraga framför ett; ty, utan att just i första rummet fästa mig vid nyttan af täflan och faran af ensidighet — omständigheter, hvilka väl dock icke helt och hållet sakna sin vikt — så talar för två institut först och främst det förhållandet att de fördelaktigt suppleras och kompletteras hvarandra. I Stockholm finnes nemligen för kliniken större tillgång på vissa slag af sjukmaterial och i Skara större tillgång på andra. I Stockholm har nästan uteslutande behandlats hästar, jemte ett ringare antal af hundar och katter, men högst obetydligt af hornboskap. I Skara deremot ett ojemförligt öfvervägande antal af hornboskap. Tillgången på detta sistnämnda sjukmaterial torde i Stockholm vara svår att fylla genom en ambulatorisk, utom den vidsträckta stadens tullar sig sträckande klinik, och än svårare är fylla bristen genom en vid Stockholms institut af någon myndighet föreslagen större ladugård, i hvilken det dessutom icke skulle hafva sig lätt att reglera det antal djur som vid hvarje tid borde hållas sjuka. Om jag jemväl i någon mån afser institutets egenskap af sjukvårdsanstalt, så framstår uppenbart huru just i vårt vidsträckta och glest bebodda land det mer än i något annat kan vara behof af två anstalter. Hvad vidare beträffar det hos oss behöfliga antalet af veterinärer, och med afseende på tillfället att bättre tillgodose detta behof genom två än blott genom ett veterinärinstitut, så tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på den tabell, som den för veterinärväsendets ordnande nedsatta komité uppgjort för att visa huru många veterinärläkare inom olika länder komma på ett visst antal djur. Äfven om, såsom komiteén föreslagit, veterinärläkarnes antal i vårt land höjes till 300, så skulle dock hos oss komma 6,383 nötkreatur på hvar veterinär, emot t. ex. 3,000 i Sachsen och 3,794 i Frankrike, och samma ungefärliga proportion eger rum i afseende på hästar och småkreatur, och detta oaktadt Sverige har vida större behof af veterinärer, då nemligen landet är mera vidsträckt och glest befolkadt. Behovet af många veterinärer stiger ock i samma mån som djurens värden stiga; ty vanligen är det numera en långt större förlust än förr att nödgas för en sjukdom eller ett olycksfall nedslagta en mjölkko eller en tjänstbar dragare. Men hvad som aldramest talar för bibehållandet af Skara veterinärinrättning

eller, hvilket är detsamma, dess utbildande till ett med Stockholmsinstitutet likställigt fullständigt läroverk, och således för två institut, är den Hernquistiska donationen, som dock uppgår till ett kapitalvärde af nära 100,000 R:dr; dess närvarande afkastning må af tillfälliga anledningar vara huru ringa som helst. Funnes icke denna kapitaltillgång, så kunde saken möjligen falla sig annorlunda, men nu kan det icke vara skäl att afsäga sig hela fördelen af denna statsegendom, hvilken, om Utskottets förslag bifölles, sannolikt komme att till Hernquists arvingar återgå.

Jag har nu försökt gifva skäl för min åsigt om nyttan och nödvändigheten af två fullständiga veterinärintitut i vårt land. Men *vill* man nu icke underhålla två dylika, så ställer sig saken på ett annat sätt, och frågan blir då om det enda bör vara i Stockholm eller i Skara. Denna fråga bör i så fall hållas öppen, och det första steget för Riksdagen torde då böra blifva att nu om en stund vid en sednare punkt å denna hufvudtitel afslå såväl Kongl. Maj:ts framställning som Utskottets förslag, med afseende å ifrågasatt nybyggnad för veterinärintitutet i Stockholm.

På samma gång jag förordat två fullständiga veterinärintitut instämmer jag med den nästföregående ärade talaren deruti, att det icke skulle vara lämpligt om olikhet i afseende på kunskapsfordringarne förefunnes emellan de båda instituten. Skulle detta vara meningen, så kan jag icke finna mig tillfredsställd med Kongl. Maj:ts förevarande förslag, utan skulle, såsom ett oeftergifligt vilkor för bifall till detsamma, vilja fästa, att likställighet mellan de båda läroverken i detta hänseende kommer att införas; men jag förmodar att af chefen för Ecklesiastik-departementet upplysning här kommer att lemnas om att detta faller af sig sjelft. Under sådant antagande får jag för min del yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition vid nu föredragna punkt.

Sedan Herr Ehrenborg slutat sitt anförande, skedde afbrott i öfverjägningen af den anledning nästföljande paragraf visar.

§ 4.

Herr Statsrådet m. m. C. F. Wærn, företrädde och aflemnade följande Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

- 1:o) om fastställande af utgiftsstater för postverket, att tillämpas från och med den 1 Januari 1874;
- 2:o) om fastställande af utgiftsstater för telegrafverket, att gälla från och med den 1 Januari 1874;
- 3:o) om meddelande af bestämmelser, rörande lönevilkoren vid förenad post- och telegrafaustalt; samt
- 4:o) om afstående till förmån för Utvängstorps socken i Skaraborgs län af kronans rätt till ett danaarf.

Herr Talmannen mottog dessa nådiga propositioner under förklarande, att Kammarerna skulle åt dem egna grundlagsenlig behandling.

§ 5.

Fortsattes öfverläggningen angående *15:de punkten* i Stats-Utskottets här ofvan omförmälda utlåtande N:o 10.

Till erhållande af ordet var närmast i ordningen antecknad:

Herr Per Nilsson i Espö, som anförde: Jag har äfven, liksom den föregående talaren, läst Palmblads geografi och det omdöme deri finnes uttaladt om Skara. Men jag har också iakttagit, att äfven Skara tid efter annan haft sina storhetsperioder och frambringat framstående män. Så lefde der i början af föregående århundradet en professor, som utgaf almanachor för Skara horisont, hvaraf man kan draga den slutsatsen, att Skara äfven haft ett observatorium, hvilket dock försvunnit på samma gång som mannen sjelf.

Den ärade talaren nämnde äfven tre personer som lefvat och verkat i Skara och hvilkas namn utgöra glanspunkten i vår historia. Den ena af dem, Hernquist, har utmärkt sig genom sin donation till befrämjande af veterinärbildningen i Sverige och staten har derfor och visat sig tacksam genom att öka donationen och bevilja inrättningen årliga anslag, så att den praktiska undervisningen kunnat befordras och höjas.

Med anledning af samme talares framställning tillåter jag mig erinra, att det väl måtte hafva legat någon betydelse uti att öfverdirektören Norling, oaktadt han var elev af Hernquist och en lång tid själen uti veterinärinrättningen i Skara, likväl så mycket intresserade sig för institutet i Stockholm och på allt sätt befrämjade dess utveckling.

Detta måtte väl visa att Norling, som var en framstående vetenskapsman på sin tid, insett att Stockholm var en bättre plats för en veterinärinrättning än Skara.

För min del kan jag icke finna behöfligheten af två fullständiga veterinärinrättningar i vårt land, och anser ej heller att Skara skulle vara en fördelaktigare plats för ett sådant, än Stockholm. Den siste talaren sökte väl visa, att Skara genom större tillgång på hornboskap skulle erbjuda bättre undervisningsmaterial för en klinik, men då han nämnde att det öfvervägande antalet djur, som vårdades å inrättningen här i Stockholm, utgjordes af hästar, hundar och kattor, glömde han ganska försigtigt att omtala huru många sådana djur vårdas i Skara, så att man sväfvar i ovisshet om huruvida antalet här är så öfvervägande stort.

Det är klart att vid inrättningen här i Stockholm måtte finnas ett större antal sjuka hästar än andra djur, emedan hästarne här fordras skarpt. köras mycket och lätt utsättas för förkylningar. Men jag kan icke finna annat, än att det måste vara en stor fördel för inrättningen att hafva en rik tillgång på ett sådant undervisningsmaterial, så att hästens alla sjukdomar kunna grundligt studeras.

Hvad hornboskapen beträffar så tror jag att vid inrättningen här finnas lika många som i Skara, om man antager att det område hvarifrån de sjuka djuren komma, sträcker sig en half eller hel kvadratmil utom staden. Hvad svinen ankommer, så kan jag icke afgöra, om Skara eller Stockholm har största antalet, men detta torde icke inverka på saken.

För min del anser jag att veterinärinrättningen i Stockholm bör bibehålla företrädet framför den i Skara, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sven Andreasson: Då jag, som inom Utskottet deltagit i denna frågas behandling, lemnat min röst för Utskottets hemställan, har jag gjort detta derföre att jag anser, att två fullständiga veterinärinrättningar icke behöfvas i vårt land. Det är tydligt, att om det begärda anslaget beviljas, kommer inrättningen i Skara att göras lika fullständig som den i Stockholm och då nu icke föreligger något förslag att förena de två inrättningarne till en, har jag derföre ansett att skäl för närvarande icke förefinnes att öka anslaget till inrättningen i Skara.

När 26:te punkten i Utskottets förevarande betänkande förekommer till handläggning, skall jag tillåta mig närmare utveckla mina åsikter, angående veterinärundervisningens ordnande och inskränker mig nu att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Friherre Ericson: Det är eget, att då man annars alltid talar om konkurrensens stora betydelse, man i denna fråga tyckes vilja lemna densamma utan allt afseende. Onekligt är att det är i hög grad viktigt att i sådana frågor, som röra meddelandet af kunskaper, något monopol icke finnes, utan att tillfälle till ädel täflan lemnas, och att det ena läroverket söker öfverbjuda det andra i gagnande och produktiv verksamhet. I afseende på den medicinska undervisningen, hvarom nyliker mycket talats, kom åsigten om konkurrensens nytta till heders, och att samma åsigt icke skulle kunna göra sig gällande i fråga om den veterinärmedicinska undervisningen, har jag svårt att förstå.

Såsom hufvudskäl för sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts förevarande framställning har Utskottet anført och det har här ytterligare upprepats, att så få veterinärelever årligen behöfva bildas och att något större antal personer ej heller egna sig åt ifrågavarande undervisning. En ledamot på stockholmsbänken har derjemte nyss upplyst, att arméens behof af veterinärer betydligt skulle kunna nedsättas. Detta vill jag visst icke bestrida, men jag tillåter mig påpeka att ett tillräckligt antal veterinärer är af högsta vigt för vår hufvudnäring, för jordbruket. Det är bekant, att landstingen och hushållssällskapen på sednare tider bemödat sig mycket om att skaffa sig dugliga veterinärer och förmå allmogen att vända sig till dem för att utrota quacksalfvarne, af hvilka ett godt förråd finnes på landsbygden. Sträfvanden i detta afseende hafva visat sig öfver hela landet, och den nuvarande tillgången på veterinärer kan icke på långt när tillfredsställa behovet, så att Utskottets resonnement i detta afseende, såsom endast baserad på de *nuvarande* förhållandena utan blick för de *framtida*, är utan allt värde. Jag tror tvärtom, att behovet för framtiden kommer att i väsendtlig mån ökas.

Bland villkoren för att en inrättning sådan som den ifrågavarande skall kunna utöfva en gagnande verksamhet, intager belägenheten ett viktigt rum. Hvad kontrollerna vidkommer, så tror jag att man, utan att underkänna vigten af vederbörande myndigheters kontroll, bör erkänna, att den kontroll, som en lifligt intresserad allmänhet utöfvar, är en vida bättre garanti för att inrättningen skall uppfylla sitt ändamål,

än myndigheternas kontroll, och att denna allmänhetens kontroll blir vidare starkare i Skara än i Stockholm tror jag mig icke behöfva bevisa. En annan omständighet, som jemväl bör tagas i betraktande ifråga om belägenheten, är tillgången på, om jag så får uttrycka mig, undervisningsmaterial. Det är utom all fråga, att Stockholm erbjuder ett större antal hästar, men jag fruktar att undervisningen just i följd deraf i Stockholm blir något ensidig, då antalet af öfriga djur, som vårdas å veterinärinrättningen härstädes, dermed icke ens är jemförligt. Till komplettering af den siste talarens uppgifter i detta hänseende vill jag nämna, att under år 1871 vårdades å veterinärinstitutet härstädes 1,500 hästar, 784 hundar, 117 kattor, men endast 26 nötkreatur, 11 får och 3 svin. Herrarne torde finna att detta är ett missförhållande och, utan att i någon mån vilja underkänna värdet af hästskötseln, anser jag dock att vi på landet hafva andra lika värdefulla och för jordbruket lika viktiga djur, så att det undervisningsmaterial, som är att tillgå här i Stockholm, icke kan anses fullt tillräcklig och tillfredsställande, och jag torde knappast behöfva påpeka, att i Skara förhållandet skulle blifva helt annat.

En annan icke oviktig omständighet, som vid valet af den ena eller andra platsen måste tagas i betraktande, är den inverkan, som belägenheten i socialt hänseende kan utöfva på lärjungarne. De män, som uppfostras till veterinärer, måste vara tarfligt folk, som lärt sig att nöja sig med litet. Om man nu ställer fordringarne så högt, som för närvarande är händelsen, för att blifva mottagen som elev vid veterinärläroverket, hvilket jag anser vara ett fel, så blir saken derigenom värre; ty en yngling, som aflagt maturitetsexamen och fått sin uppfostran i Stockholm, blir i allmänhet mindre lämplig för den tarfliga sysselsättning och de ringa inkomster, som kunna beredas honom såsom djurläkare på landet. Jag tror derföre, att en landsortstad är vida lämpligare plats för ett veterinärinstitut än hufvudstaden både i afseende på kontrollen öfver inrättningen och på tillgången af undervisningsmaterial och såsom vistelseort för unga män, som skola utbildas till ett i ekonomiskt hänseende tarfligt lefnadsyrke.

Vidare bör man fästa afseende vid skillnaden i kostnaden för det ena eller andra institutet, och tager man då först i betraktande de kostnader som falla på det allmänna, så se vi redan af Kongl. Maj:ts proposition att till bekostande af byggnadsarbeten vid veterinärinrättningen i Skara endast fordrats 10,000 R:dr, då för samma ändamål för veterinärinstitutet i Stockholm äskats ett anslag af 634,000 R:dr, och det är klart att en byggnad i alla hänseenden blir dyrare här i Stockholm än i Skara. Derjemte måste man taga i betraktande kostnaden för lärjungarne. Om Stockholm skall blifva den enda platsen för en veterinärinrättning, tvingas de blifvande veterinärerne att under flera år vistas på den dyraste ort i landet, hvaremot de, om ett fullständigt institut inrättas i Skara, kunna tillbringa sina läroår på den billigaste plats i Sverige, och vid en uppfostran för ett yrke der icke höga ekonomiska vilkor kunna påräknas får man icke ställa så till, att elevernas uppfostran fördyras utöfver hvad nödigt är. Jag vill nu härmed icke hafva sagt, att icke veterinärinstitutet i Stockholm bör upprätthållas, utan blott sökt framhålla de skäl, som tala för en fullständig veterinärinrättning i Skara, och att icke låta den nuvarande derstädes gå under. Sedan man fått se den täflan, som

kommer att uppstå emellan de båda inrättningarna och kommit i tillfälle att jemföra resultaten af deras verksamhet, blir man bättre i stånd att bedöma om Stockholm eller Skara är den lämpligaste platsen.

På de skäl jag nu anført yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Friherre *Lagerfelt* förenade sig med Herr Friherre Ericson.

Vidare anförde:

Herr Key: Då, med undantag af två talare, alla öfrige föregående talare ideligen yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, torde det tillåtas en ledamot af Utskottet att söka försvara Utskottets betänkande.

De mest olika skäl hafva under diskussionen anförts till bifall för Kongl. Maj:ts förslag. Så har en representant från Elfsborgs län hufvudsakligen fäst sig vid de olika slagen af husdjur, företrädet dem emellan och framhållit Skara som en riktig Noachs ark. En annan talare, en representant från Nerike, har hemtat sina skäl från Palmblads geografi, och har talat om "den sköna Mälardrottningen," Carl von Linné och Gud vet allt. Jag ber nu att i min ordning få vidare utveckla de skäl, som legat till grund för Utskottets beslut och hvilka, enligt mitt förmenande, äro mera hållbara än alla de, som anförts för bifall till den Kongl. propositionen.

För det första hafva nästan alla auktoriteter, som yttrat sig i denna fråga, uttalat sig för ändamålsenligheten af blott *ett* fullständigt veterinärläroverk i vårt land och obehöfligheten af *tvänne* sådana. Så yttrar *landtbruksakademien* i underdånigt utlåtande af den 13 September 1862 följande:

"Beträffande frågan om veterinärrättningarnes antal och ändamål anser akademien tvänne fullständiga veterinärrättningar icke vara behöfliga, hvadan och derest veterinärrättningen i Skara ej tillkommit genom enskild donation, med föreskrift bland annat att derstädes vara och förblifva, akademien skulle velat ifrågasätta denna inrättnings sammansläende med veterinärrättningen i Stockholm, då, genom bådas förnade lärarekrafter och tillgångar, ett fullständigt veterinärläroverk i hufvudstaden eller i dess granskap med minsta kostnad skulle kunna åstadkommas." Vidare yttrar sig i en den 9 Oktober 1862 till Kongl. Maj:t ingifven skrift *svenska veterinärläkareföreningen* — och man får väl anse denna förening såsom en *auktoritet* i förevarande fråga — på följande sätt:

"Särskildt i fråga om veterinär-inrättningarnes antal framhåller föreningen den åsigt, att för vårt land icke erfordras mer än ett veterinärläroverk och att detta bör vara beläget i Stockholm, såsom erbjudande bästa tillfälle till inhemtande af vetenskaplig bildning och praktisk duglighet inom veterinärfacket." *Så säga veterinärläkarne sjelfva*

Den för afgifvande af förslag till ordnande af veterinärväsendet m. m. tillsatta *komité*, ur hvilkens betänkande, dateradt den 24 Maj 1865, jag hemtat ofvan anförda citater, hemställer att veterinärrättningen i Skara bör bibehållas endast såsom en veterinärsjukvårdsanstalt och en hofbeslagareskola, samt föreslår i 1 § af stadgarne för denna inrättning följande:

"Veterinärrättningen i Skara skall hafva till ändamål dels att lemna undervisning uti veterinärvetenskapen, och särskildt i den del deraf, som afser hofbeslaget, dels äfven att vara en sjukvårdsanstalt för husdjur, som der-

städes till botande anmälas“. Derjemte tillägga komiterade, att denna inrättning må apteras till *ett mindre veterinärläroverk* i samma riktning som hittills, *utan rättighet att utexaminera elever*. Ytterligare har en annan auktoritet, nemligen *ordföranden i Sundhets-kollegium*, vid 1867 års riksdag yttrat sig i Första Kammaren sålunda:

“Om de för veterinärundervisningens förbättrande begärda anslag beviljas, hvilket jag anser vara oundgängligen nödvändigt, så vida denna undervisning skall motsvara sitt ändamål, hemställer jag till Utskottets bepröfvande, huruvida landets behof kan anses fordra och dess tillgångar medgifva vidmakthållandet af tvänne veterinärläroverk, bland hvilka det ena, hvars verksamhet är provisorisk och ofullständig, visserligen är grundadt på enskild donation, men likväl åtnjuter statsbidrag, hvilket, likasom ock läroverkets lärarekrafter, bättre kunde för det andra användas“.

Således är äfven ordföranden i Sundhets-kollegium af samma tanke.

Vidare och då man såsom ett skäl för två veterinärinstitut anför, att täflan emellan två läroverk skulle vara så nyttig, så må det tillåtas mig fråga, hvarföre föreslår man då ej inrättandet af tre eller fyra veterinärinstitut? Om det är blott för denna täflans skull, som man bör hafva två veterinärläroverk, hvarföre går man ej vidare och anlägger ytterligare ett par till, ett i Norrland och ett i Skåne?

Att Utskottet likväl icke utan fog afstyrkt bifall till den Kongl. propositionen, synes såväl af de af mig citerade auktoritetens yttranden i ämnet, som ock af ett annat skäl. Antalet af veterinärläkare i vårt land uppgår för närvarande till 170, hvilket antal veterinärkomiteén ansett böra uppbibringas till 300. För att bibehålla veterinärkorpsen äfven vid denna sednare numerär, behöfvas blott 11 eller 12 nya veterinärläkare om året. Nu vill man för dessa skapa två fullständiga läroverk. Jag må säga, att visst hafva vi ofta visat böjelse för stormaktsfunderingar i kultur- och humanitetsfrågor, då vi icke längre kunna ega sådana i krigisk eröfringsväg, men att anskaffa två stora apparater för att utbilda 12 nya veterinärtjenstemän om året, det måste dock anses för ett slöseri, som Andra Kammaren, äfven med de rika tillgångar vi för närvarande ega, torde besinna sig på. Man säger visserligen, att Professoren Hernquists testamente skulle lägga hinder i vägen för den föreslagna mindre veterinärinrättningen i Skara. Jag har här en afskrift in extenso af detta testamente och får förklara, att jag för min del icke kunnat finna något stadgande deri, som hvarken påyrkar någon veterinärakademi eller säger att i motsatt fall donationen skall anses förverkad. Det finnes deremot i detta testamente andra uttryckliga bestämmelser, som redan nu icke, ja aldrig blifvit tillämpade. Att testator sjelf tänkt sig veterinärinrättningen i Skara blott såsom en veterinärskola och icke såsom ett högre läroverk, synes äfven deraf att han skänkt största delen af sitt bibliotek icke till denna anstalt, utan till Skara högre elementarläroverk. Dessutom har han till exekutor af sitt testamente förordnat just den af en föregående talare omnämnde Direktören Norling, hvilken under en tid var föreståndare ensamt för veterinärinrättningen i Skara, men sedermera förflyttades till Stockholm och såsom föreståndare äfven för veterinärinstitutet härstädes under den tid, då Skara veterinärinrättning organiserades såsom ett förberedande läroverk till Stockholms institut, icke, oak-

tadt han var exekutor af Hernquists testamente, och samtidigt och alltjemt äfven föreståndare för Skara, fann sig deraf förhindrad att medverka till nu nämnda förändring med Skara veterinärskola.

Man har vidare talat om den stora förlust för staten, som skulle uppkomma genom att nödgas afsäga sig den Hernquistska donationen. Jag upprepar att jag icke tror att det skall behövas, men äfven om så blefve fallet, och donationen frändömdes staten — än sen! Man finner, att veterinärinrättningen i Skara till större delen bekostas af statsmedel. Den Hernquistska donationen är blott en god hjälp. Hela det af Professoren Hernquist donerade kapital uppgår blott till något öfver 19,000 R:dr, hvaremot det årliga bidraget af statsmedel till ifrågavarande läroanstalt utgör 4,100 R:dr. Dessutom är arealen af staten tillhörig jord, som nu begagnas för Skara veterinärinrättnings upprätthållande, vida större än den af Hernquist dertill anslagna. Den seduares donerade jordar utgöra blott 165 tunnland, då deremot de staten tillhöriga innehålla 212 tunnland.

Man har sagt, att det vore för veterinärläkarnes utbildning mera ändamålsenligt att hafva ett veterinärinstitut i Skara än i Stockholm, enär läkarne icke skulle här i staden hafva tillfälle till *praktisk* undervisning i lika hög grad som i Skara. Detta påstående saknar all giltig grund. Det lärer väl icke kunna nekas, att det ädlaste af våra husdjur och det, hvars sjukdom och fränfalle medför den största skada och förlust för innehafvaren, är hästen; detta djurs sjukdomar äro dessutom af en synnerligen invecklad beskaffenhet och deras botande är följaktligen förenadt med ganska stora svårigheter. På hvilken ort i vårt land finnes väl större tillfälle till praktik i detta fall, än just här i Stockholm! Men, invänder man, det är icke nog, att veterinärläkaren har tillfälle till praktisk undervisning i fråga om de sjukdomar, som förekomma hos hästskreatur, han måste äfven lära sig att behandla sjukdomar hos hornboskap, svin och får, och dertill har han mera tillfälle i Skara. Huru härmed i verkligheten sig förhåller, synes bäst deraf, att på Brogården finnes en ladugård med blott 10 eller 12 kor; och på hvad sätt veterinärläkarne der skulle få bättre tillfälle till praktisk undervisning än i Stockholm kan jag icke förstå, då man väl icke får antaga att dessa kokreatur skola befinna sig i ett permanent sjukdomstillstånd, hvilket vore till föga heder för undervisningen derstädes. Tillfällen till praktisk undervisning kunna väl erbjudas vid de tider, då dessa kokreatur framföda kalffvar och dessa skola afvänjas, men dylika "praktiska prof" kunna ju äfven stå till buds här i Stockholm vid de många ladugårdar, som äro dels i sjelfva staden och dels i omgifningarne. Jag har mig ock bekant, att undervisning i behandling af de sjukdomar, som vanligen förekomma hos hornboskapen, meddelas vid de besök, som lärarne vid härvarande veterinärinstitut. åtföljde af sina elever, för sådant ändamål pläga göra i ladugårdarne på landet omkring Stockholm.

Jag vill icke vidare upptaga tiden med att bemöta de skäl, som blifvit af föregående talare anförda för bifall till den Kongl. propositionen. Jag vill blott ännu en gång — och innan jag slutar — hemställa, om det kan vara något rimligt skäl uti att inrätta två akademier i vårt land för att fylla vårt behof af 12 nya veterinärläkare om året, under det man

i andra länder, tätare bebyggda än vårt, nöjer sig med blott ett enda veterinärinstitut. Preussen hade, innan Hannover annekterades, endast ett sådant. Likaledes finnes blott ett veterinärinstitut i Danmark, ehuru detta land har en långt större kreatursexport än Sverige. Man får sannerligen leta länge, innan man finner ett land, som har sådana apparater för veterinär-undervisningen, som vi sammanlagdt redan ega, men det är ej nog, mera vill man förskaffa oss. Vi hafva kantänka nu så godt om penningar; och vi vilja så gerna vara en stormakt i något. Det skulle visst icke förvåna mig, om efter Vester götland äfven Skåne framkommer med anspråk på ett fullständigt veterinärläroverk, så att dessa 12 veterinärläkare, hvilka ärligen erfordras för att bibehålla veterinärkorpsen vid den af komitéen föreslagna numerär, blifva fördelade med 4 på hvart institut.

Om Utskottets ifrågavarande förslag bifalles och Skara veterinärrättning följaktligen kommer att inträda i ett subordinerat förhållande till Stockholms institut, så kan man uppställa den frågan: huru skall detta ordnas? Man kan dervid tillvägagå på två sätt, nemligen att antingen inskränka veterinärrättningen i Skara till blott en hofbeslagareskola, derifrån lärlingar i detta yrke utexamineras, eller ock att ställa detta läroverk i samma förhållande till veterinärinstitutet i Stockholm, som ett högre elementarläroverk står till universiteten, och att eleverna således få vid det förra läroverket genomgå en första kurs, för att sedermera absolvera sin examen vid Stockholms institut. Att så praktiserats i Norlings tid ådagalägger att något hinder därför icke förefinnes i Professor Hernquists testamente.

Vill man nu mot det första förslaget anmärka, att detsamma leder till uppmuntran af quacksalveriet, så frågar jag: kan hvad som i Stockholm sker med Regeringens samtycke, blifva förkastligare, derfore att detsamma komme att ske i Skara? Under perioden 1870—1873 utexaminerades från Stockholms veterinärinstitut 36 civila och 25 militära hofbeslagare. Af de förra voro 5 från Östergötlands, 4 från Stockholms, 3 från Westmanlands, 3 från Nyköpings, 3 från Gefleborgs, 2 från Stora Kopparbergs och 2 från Wester-Norrlands län. Om detta ansetts nyttigt, så länge en sådan undervisning meddelats i Stockholm, hvarfore skall detta anses skadligt, då det sker i Skara?

Men hyser man det oaktadt af en eller annan anledning några betänkligheter vid att biträda ett dylikt förslag, då må man göra veterinärrättningen i Skara till ett förberedande elementarläroverk, men man må icke inrätta två fullständiga veterinärinstitut, ty vi hafva ej råd att stylta upp dessa stora apparater för veterinärundervisningen i vårt land, och hade vi än råd dertill. så hafva vi sannerligen icke folk för att fylla alla lärosalarne. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Kolmodin: Då många röster hafva höjts mot Stats-Utskottets utlåtande i förevarande punkt, men endast två talare hittills uppträdt till försvar för detsamma, och då man på sätt och vis kan anse den ene af desse, såsom varande ledamot af Stats-Utskottet, för något partisk i frågan, hvilket måhända äfven torde kunna sägas om de medlemmar af Kammarren, som yttrat sig om den Kongl. propositionen, enär allesammans varit Vestgötar; så har jag begärt ordet för att uttala några anspråkslösa,

men fullt opartiska tankar i denna för jordbruket och ladugårdsskötseln högst viktiga fråga.

Jag vill icke följa den föregående talare, som sökte med de stora namn, han anförde, inverka på Kammarens mening; jag vill icke låta den pietet, hvilken jag af allt hjerta lyser för dessa namns egare, inverka *mot* den sak, *för* hvilken de sjelfva under hela sitt lif arbetade. Här är den fråga, som vi i främsta rummet skola söka att besvara, denna: behöfva vi verkligen i Sverige två fullständiga institut för meddelande af undervisning i veterinärvetenskapen? Den frågan hafva tvänne talare förut med nej besvarat, hänvisande dels på antalet veterinärläkare, som årligen behöfva utexamineras, äfven om vi skulle få dubbelt så många praktiserande veterinärer i landet som för närvarande, dels ock på erfarenhet hemtad från utlandet. Länder, mångfaldigt rikare än vårt, åtnöja sig med blott ett veterinärinstitut, och vi skulle hafva två?!

Från andra sidan hafva naturligtvis åtskilliga skäl blifvit anförda för att vi så borde hafva. De två instituten skulle komplettera hvarandra; de skulle blifva *två halfvor*, hvilkas summa vore lika med *ett helt*. Men Sverige är icke betjent med sådana halfvor, utan behöfver ett fullständigt institut någonstades, hvar det nu än må komma att ligga. Ensidigheter äro aldrig nyttiga i någon slags undervisning, och jag tror, att sådana blefve att befara hos de två nämnda halfvorna. Den inbördes kompletteringen skulle nemligen betingas deraf, att här i Stockholm behandlas hufvudsakligen hästar, hundar och kattor, i Skara deremot hornboskap, får och svin. Men jag ber få fästa uppmärksamheten dera, att de officiella sifferuppgifterna öfver antalet djur, skötta vid veterinärinstitutet här i Stockholm, icke angifva alla fall, behandlade af institutets elever och det under ledning af någon bland lärarne; ty här är anordnad en ambulatorisk sjukvård på så sätt, att eleverna på kallelse resa ut till landet och sköta både hornboskap, får och svin, allt under inseende af en medföljande lärare. Antalet af sålunda skötta djur är möjligen här större än i Skara, der man visserligen äfven har en ambulatorisk sjukvård, dock utan inseende af lärare. Således torde veterinäreleverne här i Stockholm hafva fullt tillfälle att genom förberedande praktik utbilda sig för sitt yrke.

Men man säger, att vårt land skulle kräfva två sådana institut, emedan de tillika äro att betrakta såsom sjukvårdsanstalter. Då frågar jag: hvad skulle väl dessa sjukvårdsanstalter, anlagda i Skara och i Stockholm, kunna bringa för hjälp åt sjuka djur t. ex. i Skåne, eller på Gotland, eller i Jemtland?

Hufvudsyttet med ett veterinärinstitut är icke, att det skall vara en sjukvårdsanstalt, utan att det skall meddela undervisning i veterinärvetenskapen, bilda veterinärläkare, som sedan kunna spridas till alla delar af landet för att der vårda den dyrbara egendom, som utgöres af våra husdjur; och då den talare, som uppträdde såsom en ytterst nitisk försvarare för Skara-institutet, bland annat äfven anförde till förmån för tvenne institut, att en del husdjur kunde vara mycket dyra; så frågar jag åter: hvad direkt skydd har jag väl för de dyra djur, som jag kan ega på Gotland, utaf veterinäranstalterna i Skara och i Stockholm?

En talare framhöll den stora vinst för veterinärvetenskapen, som skulle ligga deruti, att allmänheten i Skara och trakten deromkring kunde

utöfva en så ypperlig kontroll öfver veterinärinstitutet derstädes. Han medgaf visserligen att myndigheternas kontroll kunde vara bra, men allmänhetens vore dock vida bättre. Men äro väl Skaraboerna eller inneväranne i trakten omkring Skara så kompetente att bedöma den vetenskapliga utvecklingen hos ett verkligt veterinärinstitut? Veterinärvetenskapen har sent börjat idkas i Sverige och den har sent vunnit någon högre utveckling hos oss. Först på de aldra sista åren har ett lyckligare förhållande i detta hänseende inträdt, och jag tror att denna vetenskap i närvarande stund vuxit öfver den kontroll, som allmänheten i Skaratrakten tillförene kunnat egna densamma. Möjligen kan denna allmänhet döma om de mer eller mindre lyckade kurer som göras, men äfven dessa kunna bero på andra omständigheter än läkarens skicklighet, ty många sjukdomar finnas, der äfven den skickligaste läkare icke kan hjälpa.

Det sades vidare, att Skara vore ett så ypperligt ställe för ett veterinärinstitut, emedan vi behöfde "tarfligt" folk till veterinärläkare; och det beklagades i samma andetag att fordringarne för inträde vid Stockholms veterinärinstitut blifvit höjda derhän, att eleverne först måste hafva aflagt maturitets- eller studentexamen. Med den erfarenhet jag såsom landtbrukare och uppfödare af djur eger, får jag säga, att jag anser dessa höjda fordringar för en lycka och en välsignelse, ty af "tarfliga" veterinärläkare hafva vi haft nog — nu behöfva vi skicklige. Om vi nu, bredvid undervisningsväsendets utveckling, blott höja deras aflöning i proportion till våra fordringar, så skola vi snart nog erhålla dugliga män äfven inom denna för vårt lands utveckling ganska viktiga branche. Jag kan således icke tillmäta nämnda argument någon betydelse; men ville man göra det, så skulle man följdriktigt komma till den slutsatsen, åtminstone ur tarflighetssynpunkten, att Stockholm vore en särdeles olämplig plats för ett veterinärinstitut, något som väl talaren sjelf ändock icke ville bevisa, eftersom hans slutord voro, att han icke önskade, det veterinärinstitutet i Stockholm skulle indragas.

Några skäl för tillräckligheten af ett enda veterinärinstitut för vårt land anser jag mig icke behöfva anföra utöfver dem, som af några föregående talare redan blifvit framhållna. En af de talare, som med mesta nit uppträdt till förmån för ett andra institut i Skara, ordade åtskilligt om den täflan, som vore så oundgängligen nödvändig för att icke undervisningen skulle nedsjunka till död slentrian; men vi hafva ju blott en enda krigsskola, ett skogsinstitut, och många andra dylika enstaka inrättningar i landet, utan att någon sådan fara deraf visat sig uppstå. Om emellertid satsen just här skulle ega någon tillämplighet, så följer dock deraf icke ovilkorligen att vi böra hafva två veterinärinstitut; utan kan den behöfliga täflan till bortjagande af all slentrianmessighet ega rum, äfven om blott ett veterinärinstitut finnes, förutsatt att detta ligger icke i Skara utan i Stockholm, ty här står institutet i beröring med andra vetenskapliga anstalter, hvilkas undervisningsämnen äro dels grundläggande för, dels beslägtade med veterinärvetenskapen. Jag är icke darvinist, men jag tror, att lagarne för sjukdom och helsa hos menniskan alls icke äro fremmande för vår husdjurs-verld, utan framträda mycket troget äfven der. Jag vågar uttala detta så mycket tryggare, som en talare, hvilken tillika är en frejdad läkare, förut i dag sagt, att man

inom farmakodynamiken gör försök på djur för att tillämpa resultaten på människor. De två läkareyrkena hafva hittills stått mycket vidt skilda från hvarandra, och detta just till följd af den låga bildningsgrad hvarpå veterinärerne beklagligen hållits; men i samma mån denna distans minskas, skall en i många hänseenden lifgifvande vevselverkan utöfvas mellan mediko-kirurgiska institutet och veterinärinstitutet, då nemligen båda ligga i Stockholm.

Här har mycket talats om det Hernquistiska testamentet och vådan af att taga bort veterinärinrättningen i Skara, emedan staten då skulle gå miste om donationen. En ärad talare här i min närhet har med urkunden i hand förklarar, att någon sådan våda alls icke förefunnes. Huru härmed förhåller sig, känner jag icke så noga, och jag har icke testamentet till hands; men när komiterade, som behandlat frågan, sagt att den årliga inkomsten af donationen går till mellan 2 och 3 tusen R:dr, så synes det mig, för den händelse inrättningen i Skara eljest icke anses behöflig, vara temligen oklokt, att årligen utgifva 9,000 R:dr för att komma i besittning af icke fullt 3,000 R:dr.

Jag har ansett mig böra yttra detta, just emedan jag för några år tillbaka hade en viss förkärlek för Skara. Sedan dess har jag dock dels genom komiterades betänkande, dels genom Landtbruks-akademiens utlåtande kommit att ändra tankar; och jag har blifvit ännu mera stärkt i min nuvarande åsigt genom ett bref från en person, med hvilken jag i flera år varit bekant och som mycket väl känner till de förhållanden, som här beröras. Denne man är först och främst född i Skara, vidare är han till yrket praktiserande veterinärläkare, har studerat först i Skara samt sedan i Stockholm, der han afslutade sin lärokurs, och blef för två eller tre år sedan genom offentligt understöd satt i tillfälle att resa i Tyskland, Belgien och Frankrike, för att der ytterligare fullfölja sina studier i veterinärvetenskapen. Nu har han, som sagdt, skrivit till mig och meddelat sina tankar i ämnet, och jag får säga, att, om jag icke fruktade, att flere af Herrarne måhända skulle beskylla mig för plagiat -- och detta med fog -- så vore jag hågad att uppläsa hans bref, på det att Kammarern fullständigt måtte få del af hvad en infödd Vestgöte och utbildad fackman, med kändedom om både in- och utländska förhållanden, i detta hänseende tänker.

Jag anhåller om bifall till Utskottets utlåtande i ämnet.

Herr Malmberg: Då mycket förut blifvit yttradt i denna fråga, så vill jag vara mycket kort. Jag anser att, när det ännu icke är afgjort, huruvida två eller endast ett veterinärinstitut skall finnas i landet, så böra vi åt Regeringen öfverlemna att närmare pröfva den saken innan vi derom döma. För min del hoppas jag, att Regeringen skall väl behjerta hvad som härutinnan är för landet fördelaktigast, och framdeles förelägga förslag i ämnet. Tilldess, och under antagande att Kongl. Maj:t äfven med det nu framlagda förslaget åsyftat att främja ett godt ändamål, vågar jag anhålla om bifall till den Kongl. propositionen.

Herr Statsrådet Wennerberg: Då Professoren Hernquist fick befallning

fallning att inrätta veterinärinrättningen i Skara, innehöll denna befallning vissa bestämmelser, af hvilka tydligen framgår, att inrättningen ursprungligen varit afsedd att bilda veterinärläkare och tillika verka såsom vårdanstalt för sjuka djur. Det var ej underligt om han, såsom skapare af veterinärväsendet i Sverge, till en början stod ensam i sitt fack, och att derföre åt honom lemnades frihet att efter eget godtfinnande arbeta för det mål, hvartill han syftade. Under hans oinskränkta styrelse fortgick inrättningens verksamhet i 34 år, ända till hans död 1808. År 1813 utfärdades en Kongl. ordningsstadga, som väl icke bestämdt framhöll inrättningens ändamål, men af hvilken tydligt syntes, att i detta ändamål ingick att bilda veterinärläkare; och *särskildt sådana för kavaljeriets behof*. Meningen var således fortfarande att eleverna vid detta institut skulle erhålla den högsta veterinärbildning, som på den tiden kunde lemnas.

Under den tid Öfverdirektören Norling förestod veterinärinrättningen i Skara egnade han åt densamma all nödig omvårdnad. Då veterinärskolan i Stockholm år 1821 inrättades, afflyttade han visserligen dit, men delade under de följande 35 åren sin verksamhet mellan båda inrättningarna, i Skara och Stockholm. Hvarje år fanns han tidtals än på det ena, än det andra stället, ehuru han visserligen tillbragte en större del af året i Stockholm än i Skara, der en nitisk underlärare uppehöll undervisningen och i början gjorde hans personliga närvaro mindre nödvändig än i Stockholm. Då eleverna emellertid, för genomgående af fullständig kurs, måste infinna sig i Stockholm för att utexamineras af föreståndaren, upphörde slutligen afgangsexamen i Skara och öfvergick till stockholmsanstalten. Detta samt bristen på lärare förlamade småningom den Hernquistiska institutionens verksamhet. År 1855 utfärdades det ännu gällande provisoriska reglementet för denna institution, hvari föga afseende fästades vid den Hernquistiska donationens syfte; men af sjelfva detta provisoriska reglemente, visar det sig, att man ändock ej fann sig kunna gå derhän i begränsning af inrättningens verksamhetsområde, att man sänkte den till en blott hofslagareskola.

Då derföre från Skara veterinärläroverk fortfarande utgingo elever, begärde desse hos Kongl. Maj:t att blifva såsom kompetente veterinärer förklarade, och Kongl. Maj:t lemnade tid efter annan dertill sitt bifall, oaktadt den olikhet i afseende å undervisning, som redan då förefanns mellan de båda instituten, till följd af de betydligt starkare lärarekrafter, hvaröfver det i Stockholm befintliga egde att förfoga. För några år sedan blef det dock bestämdt, i ändamål att höja veterinärbildningen, att såsom vilkor för tillträde till detta institut skulle fordras aflagd maturitetsexamen vid elementarläroverk. Någon tid derefter inkom från institutet i Skara framställning om medgifvande åt derifrån sednast utgångna elever af den vanliga kompetensen. Denna framställning remitterades till Sundhetskollegium samt blef derefter, i öfverensstämmelse med Kollegii yttrande, af Kongl. Maj:t afslagen. Då nemligen för inträde vid veterinärinstitutet i Skara med afseende å förberedande studier inga bestämda fordringar funnos fastställda, men vid läroverket i hufvudstaden dessa fordringar voro så höga, att endast aflagd maturitetsexamen der

berättigade till inskrifning, skulle ej utan stor orättvisa mot institutet i Stockholm en sådan kompetensrätt kunnat medgifvas. Genom den af förhållandena sålunda nödvändiggjorda vägran af bifall till den nämnda ansöknigen inträffade nu, att dessa lärjungar från inrättningen i Skara, af hvilka flere redan utgått såsom praktiserande veterinärer inom olika trakter af den omkringliggande nejden, funno sig utestängde från all vidare framgång på den bana de valt och såsom veterinärläkare ej mera användbare. Dem förnekades nemligen, på grund häraf, rättighet att från apoteken utbekomma sådana starkare medikamenter, hvilka ofta äro af nöden vid sjuka kreaturs botande.

Under sådana omständigheter och då från de provinser, som dragit mesta nyttan af veterinärinrättningen i Skara, förspordes en högljudd klagan öfver det härmed inträdda oeffterrättighetstillståndet, anbefalldes. direktionen för veterinärinrättningen i Skara att inkomma med förslag till nytt reglemente för inrättningen och, för att få det uppkomma missförhållandet rättadt, har Kongl. Maj:t till Riksdagen afåtit förevarande proposition. Ty det tillstånd, som för närvarande eger rum vid institutet i Skara, är ohållbart och kan icke med Kongl. Maj:ts begifvande få fortfara.

Om tvänne veterinärläroverk skola finnas, böra vid båda inträdesfordringarne vara desamma, och afgangsexamen lika. Endast sålunda kunna de med fullt gagn stå bredvid hvarandra. Anser man åter två läroverk för mycket och vill, för att icke göra Skara-inrättningen om intet, der bilda en hofslagareanstalt eller en skola, hvilken såsom subordinerad skall verka för veterinärbildningen, hyser jag för min del den förhågan, att i sådant fall Hernquists arfvingar med skäl kunna återbördä den donation han lemnat. Helt nyss har en talare lemnat några upplysningar i motsatt riktning om innehållet af det testamentet, på grund af hvilket donationen tillkommit. Här är icke rätta stället att pröfva, huruvida sagda handling må innebära något hinder eller icke för en sådan begränsning af institutet i Skara, som af honom påyrkats. Men visst är det att Kongl. Maj:t hvarken 1813 eller 1855 funnit för godt att afgöra saken till förmån för en sådan tolkning af testamentet.

Det egentliga skälet, som Stats-Utskottet framhållit emot förslaget om inrättande af ett fullständigt veterinärläroverk i Skara, är, att det blefve för dyrt och att omkostnaderna ej komme att motsvaras af den nytta, som vore att deraf förvänta. Stats-Utskottet har likväl samtidigt förklarat sig ej "förbise den nytta, som veterinärundervisningen möjligen skulle kunna hemta af en vetenskaplig täflan mellan tvänne fullständiga och likställda läroverk". Betydelsen af en dylik täflan, framhållen äfven här inom Kammaren, kan jag icke underlåta att, äfven i denna fråga, uttala. Huruvida det likväl varit rätt att begära anslag för ett nytt och fullständigt veterinärinstitut utom det redan befintliga, derest icke det särskilda förhållandet med Hernquistska donationen förefunnits, lemna jag derhän. Jag tager nästan för gifvet, att i ty fall Riksdagen skulle hafva afslagit en sådan begäran, äfven om den fullt erkänt fördelen af täflan jemväl inom detta område för undervisning. Men här är förhållandet ett annat. Det är icke nog med den nämnda donationen, hvilken man icke må söka att förringa genom att framhålla den för tillfället obetydliga af-

kastning, som den gifver; härtill kommer äfven att staten nedlagt ej obetydliga kostnader i byggnader vid institutet i Skara. Om nu veterinärbildningen derstädes skulle komma att upphöra antingen derföre, att Hernqvists släktingar förklarades berättigade att återtaga donationen, eller man icke ville hafva mera än *ett* veterinärinstitut, komme i båda fallen de statsverket tillhörande byggnader, som der finnas och ej kunna flyttas derifrån, att erhålla ett högst ringa värde, och således kapitalförlusten för staten kunna uppskattas till 150,000 R:dr.

En annan sida af saken torde äfven böra här tagas i betraktande, nemligen den högst ringa sjukvård som vid inrättningen i Stockholm lemnas åt andra djur än hästen. För att emellertid i detta hänseende gifva institutet en rättvisa, som icke till fullo lemnats, anser jag mig böra komplettera hvad ett par talare i sådant hänseende förut anfört. *Utom* institutet hafva nemligen under samma år, som förut omnämmts, vårdats 76 hästar, 114 nötkreatur, 9 svin och 2 får. Detta visar, att vid inrättningen funnits en ambulatorisk klinik, hvilken sträckt sig till flera sjuka djur, med undantag af hästar, än som vårdats *vid* sjelfva institutet, men häraf framgår ock, att denna ambulatoriska sjukvård äfven, hvad beträffar de för landtmannen dyrbara och för höjandet af vårt jordbruk företrädesvis viktiga nötkreaturen, varit jemförelsevis mycket obetydlig. För större delen af allmogen är det af lika stor om ej större vikt, att dess boskap, får och svin, vid sjukdomstillfällen blifva ordentligt skötta och vårdade. Dertill fordras dock, att tillräckligt antal veterinärläkare finnes att tillgå i riket. Hvilket antal detta skulle vara, har man sökt att bestämma. För min del tror jag likväl icke, att man träffat det rätta hvarken med siffran 200 eller 300. I mån af ökad välstånd, ökas också behovet af veterinärläkare. I vestra delen af Sverige, der måhända största intresset råder för Skara veterinärläroverk, har det visat sig, att ej blott kommuner, utan enskilde velat förskaffa sig djurläkare från institutet och använt dem i sin tjänst.

Vid sådant förhållande och med all aktning för de skäl, hvilka blifvit förebragta, vill jag hoppas, att Kammaren ej skall underkänna vigten af Kongl. Maj:ts proposition i detta fall. Svårligen lärer väl ett fullständigt veterinärinstitut kunna inrättas och upprätthållas för ett billigare pris. Tror man måhända icke att mot 13,000 R:drs årlig omkostnad svarar den nytta, ett sådant läroverk skall göra landet?

En litlig öfvertygelse om denna nytta är rådande i Elfsborgs och Skaraborgs län, och, som jag har skäl att tro, äfven inom de angränsande länen. Denna öfvertygelse har visat sig äfven genom särskilda petitioner till förmån för Skara veterinärinrättning från Skaraborgs läns landsting och vestra Sveriges landbruksmöte i Wenersborg.

Kongl. Maj:ts framställning äsyftar att åvägbringa två fullständiga veterinärläroverk, så beskaffade, att båda läroverken blifva jemngoda och likställda med hvarandra. Om läroverket i Skara under den sednare tiden ej producerat elever jemförliga med dem, som utgått från institutet i hufvudstaden, så kan anledningen härtill med skäl sökas just uti de olägenheter, som den Kongl. propositionen syftar att undanrödja, nemligen det vacklande tillstånd, hvaruti detta läroverk under många år sig befunnit och de ringa lärarekrafter det haft att disponera.

Då så mycket redan blifvit under öfverläggningen yttradt rörande detta ämne, vill jag ej längre upptaga Kammarens tid, utan slutar med uttalande af min förhoppning, att Kammaren skall finna det fullt ändamålsenligt att lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Grefve Posse: Herr Talman, mine Herrar! Det förefaller mig, som skulle Kammaren, vid pröfning af denna fråga, åtminstone endast i andra rummet och temligen oväsentligt böra taga under öfvervägande ett af de kardinalskäl, som här anförts för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del — eller att ett större antal hästar, hundar och kattor finnas i Stockholm och flera fäkreatur i Skara. En sådan bevisning lär ej få gälla allt för mycket. Frågan skall väl afgöras icke blott hufvudsakligen utan uteslutande med fästadt afseende derå, om vi verkligen må anses behöfva tvänne fullständiga veterinärläroverk. *Der* ligger väl hufvudgrunden för bedömandet.

Jag skall med hänsyn dertill ej vara vidlyftig. Jag kan likväl ej undgå att åberopa, hvad under denna öfverläggning ett par gånger förut blifvit sagdt, att hela det antal djurläkare, som årligen böra utexamineras för att tillfredsställa landets behof, uppgå till 12 och att kursen är fyra-årig. Vid sådant förhållande är ju klart, att eleverna årligen utgöra högst 48. Finnes det då någon rimlig grund att begära ännu ett fullständigt veterinärinstitut, då i regeln eleverna tillsammans icke äro flere än högst 48. Jag vågar påstå, att någon anledning dertill *icke* finnes, om icke möjligen i det förhållande, som Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet antydde, då han nära nog medgaf att anspråket vore orimligt, derest det ej hade för sig någon grund i den omständigheten, att veterinärläroverket i Skara *finns* och att man icke kunde låta det förblifva i dess nuvarande otillfredsställande skick. Detta är ett skäl, som låter höra sig, men den anmärkta olägenheten torde dock kunna afhjelpas annorlunda än genom läroverkets förfullständigande. Man kan i sådant fall hafva två sätt att välja emellan: antingen att lägga ned veterinärskolan i Skara, eller att flytta veterinärinstitutet från Stockholm till Skara. Det sednare alternativet anser jag dock ej vara lämpligt, men att rent af lägga ned institutet i Skara synes mig icke vara omöjligt. Man åberopar testamentet såsom ett hinder för en sådan åtgärd. Detta skäl kan jag ej tillmäta någon vikt, då den testamentariska donationen endast lemnar 3,000 R:dr i inkomst och den nya utgiftsstat, som upprättats, slutar med en summa af 17,950 R:dr. Det är således klart, att staten skulle göra en betydlig förlust på affären, om staten endast för bevarande af 3,000 R:dr donerade medel åtager sig en utgift af nära 18,000 R:dr, hvilken i öfrigt är onödig.

Utom den uppgift jag nyss lemnat, beträffande det erforderliga årsantalet veterinärelever, som icke behöfver öfverstiga 48, förekommer derjeme i den Kongl. propositionen, pag. 27, en annan af ganska märklig beskaffenhet. Der meddelas nemligen att "vid veterinärinstitutet i Stockholm under innevarande läseår endast en, och detta först efter terminens början, anmält sig till elev, och under de sednaste 3 åren allenast 7, af hvilka 3 utländingar, så att de studerandes antal vid institutet har gått till 11". Här af finner man sålunda, huru få eleverna äro vid detta läroverk, oaktadt detsamma är fullständigt ordnad och väl lottadt på lärarekrafter.

Om man nu skulle göra institutet i Skara i allo likställt med detta institut, blefve väl närmaste följden den, att de elfva elever, hvilka nu studera vid ett läroverk, komme att fördelas mellan båda. Jag tror alltså för min del, att det är fullt tillräckligt, om staten upprätthåller *ett* fullständigt veterinärinstitut. Och hvad särskildt beträffar det förmenta gagnet af en täflan äfven inom detta område, hvaraf skulle betingas nödvändigheten att inom veterinärfacket hafva tvänne läroverk, kan jag ej tillerkänna detsamma synnerligt afseende. En talare har häremot förut framhållit, huru många vetenskapliga verk och inrättningar hos oss redan stå ensamma och utan täflan, samt huruledes det icke kan förnekas, att de ändock utveckla en lifaktig och gagnande verksamhet. Enligt min uppfattning länder det ock till större fördel för det allmänna, att det fullständiga veterinärinstitut, som redan finnes i Stockholm, blir så doteradt, att det kan erhålla tillräcklig tillgång till goda lärarekrafter.

Jag får slutligen fästa uppmärksamheten å en särskild omständighet, som talar för afslag å den Kongl. propositionen. Kongl. Maj:t har, såsom Herrarne finna, begärt ett extra anslag af 10,000 R:dr, bland annat och hufvudsakligen, till uppförande af en ny instruksionsmedja vid veterinärinrättningen i Skara, men har verkligen glömt att i den föreslagna utgiftsstaten uppföra anslag till någon instruksionsmed. I staten upptages lönen till professorer och adjunkter m. fl., men, såsom sagdt är, icke till någon instruksionsmed, och det är svårt att begripa, hvad man skall med en instruksionsmedja, om man ej har instruksionsmed. Orsaken till utelemmandet från staten af denne funktionär är förmodligen endast glömska. Men det är i allt fall ett så beskaffadt fel, att man endast därför kunde ega full anledning att afslå den nådiga framställningen. Jag anhåller alltså om bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Grefve Sparre: Efter det sakrika anförande, vi nyss fått höra af Herr Ecklesiastik-ministern, har jag endast några ord att genmäla med anledning af den siste ärade talarens yttrande.

Det är klart, mine Herrar, att vi här befinna oss vid en af dessa frågor, der olika ortintressen söka att göra sig gällande. Jag erkänner således att det är till en del såsom representant för Vestergötland, som jag här begär ordet. Men jag upprepar derjemte Herr Ecklesiastik-ministerns ord, att det icke endast är de båda Vestgötalänen med sina 500,000 innevånare, utan äfven Halland, Bohuslän, Wermland och Nerike, som uttalat sig för bibehållande af veterinärinstitutet i Skara, der staten på grund af enskild donation har ett kapitalvärde af öfver hundratusen riksdaler, och derifrån, som bekant är, under en mängd af år utgått i veterinärvetenskapen utmärkte män. Är det eller kan det vara Herrarnes önskan att nu, i en tidpunkt när man sträfvat för utbredande af bildning och upplysning i alla riktningar, förqväfvat ett sådant institut? Är det Herrarnes önskan att i ett sådant ögonblick nedlägga en veterinäranstalt, belägen just i en ort, hviken kanske företrädesvis, såsom synnerligen rik på husdjur och företrädesvis nötkreatur, är förtjent af vår uppmärksamhet i detta hänseende?

En talare har sagt, att om man behöfver ett särskildt veterinärinstitut för Westergötland, så kunde med fog äfven begäras inrättandet

af ett sådant för Skåne. Nåväl, om en testator kommer och skänker hundratusen riksdaler till grundläggande af ett veterinärinstitut i Skåne, så kan det visserligen också ifrågasättas, huruvida icke staten bör lemna ett litet bidrag äfven till detta; men så länge intet sådant hörts af, synes det mig icke vara skäl att i detta hänseende gifva oss in på gissnigarnes område.

Siste ärade talaren sade att antalet veterinärelever icke kunde komma att för hela riket uppgå till mer än ett mindre antal per år. Det tror jag dock vara något för djerft att nu på förhand beräkna. För min del kan jag intyga att inom det län, jag tillhör, uppstå beständigt frågor om tillsättande af nya veterinärläkare. Under de tio landsting, jag inom detta län bevisat, har nästan alltid, med undantag af på sin höjd två gånger, förekommit frågor om besättande af nya sådana platser, och detta, ehuru redan det första landstinget på en gång anslog medel till sju nya veterinärers anställande. Detta förhållande bevisar riktigheten af hvad Herr Ecklesiastik-ministern nyss nämnde, att behovet af veterinärläkare oupphörligt tilltager, och således synes man icke hafva mycken grund för sitt påstående, då man säger, att antalet veterinärelever icke kommer att öfverstiga ett visst antal årligen.

Samme talare yttrade derjemte att antalet elever i Skara vore litet. Ja, det är så; men Herr Ecklesiastik-ministern har ju redan upplyst att så måste vara, då dessa elever icke hafva någon fördel af att genomgå institutet. Alltsedan början af 1850-talet hafva de nemligen icke haft rättighet att praktisera såsom veterinärläkare, och då tror jag icke man kan vänta att synnerligen många elever skola besöka detta institut. Men gif dessa elever samma rättigheter som de vid veterinärinstitutet i Stockholm, och bedöm sedan huruvida veterinärläkare kunna utbildas i Skara eller icke!

Då nu institutet redan finnes och länge gagnat, samt då ett allmänt intresse, såsom Herr Ecklesiastik-ministern nämnde, finnes för dess bibehållande; är det skäl att då neka ett jemförelsevis så ringa anslag som 9,000 R:dr om året för att behålla en sådan anstalt? Jag kan icke föreställa mig att Andra Kammaren — denna Kammare, som till så stor del består af landtmän, hvilka såsom sådana böra känna till behovet af veterinärläkare — skall beqväma sig dertill.

Jag vågar icke på denna sena timme längre upptaga Kammarens tid, utan anhåller i de orters namn, som af veterinärinstitutet i Skara hafva nytta och gagn, att Herrarne icke, jag ville nästan säga: lättsinnigt, dödade denna anstalt genom vägran af ett så litet anslag, som det här ifrågavarande. För öfrigt instämmer jag i den åsigten, att de tvänne instituten, Stockholms och Skara, utan tvifvel skola väl uppbära hvarandra, och att den täflan, som dem emellan skall uppstå, icke kan annat än blifva gagnande för veterinärvetenskapens utveckling i vårt land, under det att det deremot ligger i sakens natur att det lugn, man har såsom ensam, lätt blir litet för mycket rogifvande.

Herr Grenander: Då en talare bestridit riktigheten af den uppgift, jag lemnat angående beloppet af den s. k. Hernquistska donationen, torde det tillåtas mig att ur bilagan till den Kongl. propositionen, sidd. 28

och 29, få uppläsa följande af Herr Statsrådets och Chefens för Ecklesiastikdepartementet anförande till statsråds-protokollet i ämnet: "Hernquist, som icke kunde uppehålla inrättningen med de understöd han af allmänna medel fått sig anvisade, bekostade emellertid af egna tillgångar så väl åtskilliga byggnader som andra inrättningens behof, hvarförutan han sedermera, för att betrygga institutionens framtid, testamenterade till densamma nästan all sin efterlemnade egendom, som i jordegor, skogar, qvarnar, inventarier, instrumenter, böcker med mera, enligt Skara stads jordebok och andra offentliga handlingar, uppskattats till ett penningvärde af 90,600 R:dr, så att med de öfriga gåfvor, som från personer eller myndigheter dessutom kommit inrättningen till godo, dess tillgångar i gåfvomedel för närvarande, enligt en af direktionen bifogad uträkning, uppginge inalles till 99,850 R:dr; hvaremot de jordegor, torp och skogar, som tillhöra staten, vore i stadens jordebok taxerade till 34,400 R:dr, utom värdet af inrättningens nya sjukstall, till hvars uppförande 1860 års Riksdag anslagit 19,000 R:dr, eller tillhoppa 53,400 R:dr. Här af framginge otvifvelaktigt, att veterinärinrättningen visserligen från början varit en statens tillhörighet, men utrustad med så ringa understöd, att den hufvudsakligen haft sin tillvaro och utkomst af Hernquistska donationen. Under Hernquists lifstid var denna anstalt äfven *den enda* i sitt slag i riket och utgjorde ett *fullständigt veterinärläroverk* med boskapslasarett såsom nödigt undervisningsmateriel." Jag ber nu Herrarne döma, hvilkendera uppgiften, min eller dens, som dervid gjort anmärkning, varit oriktig.

Med anledning deraf att en annan talare åberopat åtskilliga auktoriteter för endast *ett* fullständigt veterinärläroverk i landet, helt och hållet förglömmade dem, som uttalat en annan åsigt, ber jag få hänvisa, förutom till direktionens för veterinärinrättningen i Skara framställning, till hvad Kongl. Sundhets-kollegium i underdånigt utlåtande den 16 Juni 1862 yttrat (se sidan 15 af Stats-Utskottets utlåtande), att nemligen "för djurläkareundervisningen borde upprätthållas *tvänne* läroverk, hvilka borde vara lika utrustade med fullständig lärarepersonal och med samma undervisningsskyldighet."

Öfverläggningen var slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels att, med afslag å nämnda hemställan, den af Kongl. Maj:t i förevarande ämne afgifna proposition måtte bifallas. Efter att å dessa yrkanden hafva framställt propositioner, fann Herr Talmannen de derå erhållna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Utskottets förslag. Votering blef dock begärd och företogs alltså, enligt en så lydande af Kammaren godkänd omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 15:de punkten af dess utlåtande N:o 10,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bi-

fallit Kongl. Maj:ts nådiga framställning i det ämne, hvarom förevarande punkt handlar.

Omröstningen utföll med 94 ja mot 33 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan af Kammaren bifallits.

Kammarens ledamöter åtskiljdes nu kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 7 e. m.

§ 6.

Herr vice Talmannen utöfvade talmansbefattningen under fortsättningen af detta sammanträde.

§ 7.

Den under förmiddagens sammanträde började föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 10 fortsattes nu; och förekom i ordningen:

Punkten 16, hvilken punkt äfvensom de dernäst följande:

Punkterna 17 – 25.

Blefvo af Kammaren bifallna.

Punkten 26.

Med anledning af Utskottets hemställan i denna punkt anförde:

Herr Statsrådet Wennerberg: I öfverensstämmelse med den af Riksdagen, Sundhets-kollegium och Landtbruks-akademien 1867 uttryckta åsigt, att veterinärinstitutet i Stockholm borde förläggas i stadens gran-skap, helst utanför någon af tullarne å Ladugårdslandet, har Kongl. Maj:t sökt att anvisa en dertill passande plats på det ställe, som i den Kongl. propositionen finnes närmare omnämndt. Jag kan icke finna annat, än att denna plats är synnerligen lämpligt vald. Den tillåter äfven en för framtiden måhända nödig utvidgning, hvaremot veterinärinrättningens kvar-hållande på de tomter, hvarest den nu är förlagd, både är och ännu mer framdeles skall befinnas olämpligt. Stats-Utskottet har i det utlåtande, som nu föreligger, erkänt behovet af nybyggnad för veterinärinrättningen i hufvudstaden. Det är egentligen den höga byggnadssumman som synes hafva gjort, att Utskottet ansett det önskligt, att Kongl. Maj:t, efter att hafva tillsett, huruvida icke anläggningskostnaden väsendtligen skulle kunna inskränkas, måtte återkomma med förnyad framställning i ämnet.

Det är i allmänhet dyrt att bygga i Stockholm, och under den senaste tiden har det sannerligen icke blifvit billigare än förut. Det an-

slag, som vid 1867 års riksdag af Kongl. Maj:t begärdes för uppförande af nya byggnader vid veterinärinstitutet i Stockholm, uppgick, oakadt afdrag af en icke obetydlig summa för den förutsatta försäljningen af en del af de tomter, som för närvarande användas för denna inrättning, till 390,000 R:dr. Om jag med denna summa jemför det belopp, 634,890 R:dr, som nu är föreslaget, och äfven från denna sistnämnda summa afdrager det belopp, hvartill, efter lägsta beräkning, försäljningen af institutets nuvarande tomter skulle komma att uppgå, eller 190,000 R:dr, så återstå 444,890 R:dr, hvilket endast med 54,890 R:dr öfverstiger det kostnadsförslag för dessa byggnader, hvilket vid 1867 års riksdag framlades. Denna jemförelsevis obetydliga tillökning i kostnadsplanen är lätt förklarlig genom de stegrade pris på dagsverken och byggnadsmaterialier, hvilka under sednaste tiden inträffat. För hvar och en som genomläst bilagan till Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne torde det äfven tydliggen framgå att de båda tomter, hvarest veterinärinrättningen för närvarande är förlagd, till följd af sitt för många andra ändamål än veterinärbildning förmånliga läge, komma att vid en framledes skeende försäljning betinga ett högre pris än hvad i den Kongl. propositionen finnes upptaget. Kongl. Maj:t har dock ansett sig icke böra sätta detta pris högre, än hvad som med säkerhet kunde vid försäljning beräknas, eller till 190,000 R:dr.

Det kan icke vara något tvifvel om, att ju icke för Riksdagen kunde framläggas ett kostnadsförslag för ifrågavarande byggnader, som slutade på en betydligt lägre summa än hvad nu är föreslaget; men lika visst är ock, att man i sådant fall icke erhöle vare sig byggnader eller inre anordningar af sådan beskaffenhet som genom förevarande förslag. Vår tid erkänner det vara af synnerlig vigt att vid all undervisning hafva tillgång till nödig skolmateriel. Vid elementarläroverken hafva till följd häraf uppstått stora, värderika samlingar, som lätt växa till små museer. På samma sätt söker man äfven vid andra läroanstalter göra den vetenskapliga undervisningen så fullständig som möjligt genom att låta sig angeläget vara att hafva den vetenskapliga apparaten till hands och väl anordna densamma i lämpliga lokaler. Men man kan visserligen äfven uppföra en byggnad för blott och bart den egentliga undervisningen, hvarest utrymme för dylika samlingar och dermed förbundna anordningar icke anskaffas. Det torde dock vara klart att man för den derigenom uppkommande mindre kostnaden äfven vinner ett mindre mål.

Om man således får anse, att de båda tomterna i kvarteret Edelman och Krabaten numera, till följd af den nedanför desamma anlagda strandgatan, komma att få ett vida fördelaktigare läge än förut samt att de derigenom äfven vid försäljning komma att inbringa en större summa än som för närvarande i den Kongl. propositionen är beräknad, så torde efter all sannolikhet beredas ett godt tillfälle att afkorta den onekligen höga byggnadssumma, som nu är föreslagen, på samma gång man icke afstode från den stora fördelen att erhålla en i afseende på allt som rör det yttre fullständig och förträfflig läroanstalt.

Det är företrädesvis med afseende på detta ändamål, hvarvid sålunda den ekonomiska sidan af saken först i andra rummet blifvit tagen i betraktande, som Kongl. Maj:t framlagt den nu förevarande propositionen.

Jag har ansett mig böra lemna dessa upplysningar, innan diskussionen vidare fortgår.

Herr Sven Andreasson: Som Herrarne finna, har jag vid denna punkt fogat en reservation i det syfte, att i den skrifvelse, som angående detta ämne är föreslagen att till Kongl. Maj:t aflätas, äfven måtte inrymmas en anhållan derom, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse, huruvida icke den nuvarande platsen för veterinärinstitutet äfven för den närmaste framtiden kunde bibehållas, samt att Kongl. Maj:t derom behagade låta uppgöra förslag å reparationskostnader derpå, som sedan komme att för Riksdagen framläggas. Med kännedom om att de tomter, som för denna inrättning nu begagnas, ega ett mycket stort värde, hvilket måhända inom kort och så snart den nya strandgatan, hvilken nu är under anläggning och kommer att framgå längst efter dessa tomter, hunnit blifva färdig, kommer att blifva större än man nu ens kan ana, inser jag nogsam, att denna plats icke gerna för någon längre framtid bör bibehållas för det ändamål, hvartill densamma nu är upplåten. Men jag tror att man i en så viktig fråga som denna icke bör fatta något förhastadt beslut, och jag har för denna min uppfattning funnit ett ökad stöd i den diskussion, som angående anslaget till veterinärinrättningen i Skara under förmiddagens lopp försiggått, enär vid detta tillfälle ganska stridiga meningar sökte göra sig gällande, dels om hvarjehanda detaljer i afseende å lämpligaste sättet för denna undervisnings meddelande, dels ock med hänsyn till det kunskapsmått, som borde erfordras för inträde vid veterinärinrättningen. Likaså var det äfven under samma diskussion tvist underkastadt om, till hvilken plats en sådan inrättning lämpligast borde förläggas, äfvensom huruvida vi borde hafva en eller två sådana institutioner inom vårt land. I detta sistnämnda hänseende utprepar jag hvad jag på förmiddagen yttrade, nemligen att jag, i betraktande af de små resurser vi i förhållande till andra länder ega, anser det för oss vara alldeles öfverflödigt att ega tvänne fullständiga veterinärinrättningar i riket; och derföre är det ock som jag i förmiddags biträdde det slut, hvartill Utskottet i den 15:de punkten af detta utlåtande kommit i afseende å den begärda förhöjningen i anslaget till veterinärinrättningen i Skara. Jag tror, att vid denna inrättning icke flere professorer böra tillsättas än hvad behofvet oundgängligen kräfver, och jag är äfven öfvertygad derom, att saken för öfrigt ännu icke är så fullständigt utredd, att den ej tål vid att ännu något närmare tagas i skärskådande. Man säger visserligen att vi hafva behof af en storartad institution, men å andra sidan är det ock bevisadt, att elevernas antal vid denna läroanstalt under de sednaste åren icke uppgått till högre siffra än 10 å 12, under det att professorernes och lärarnes antal varit i det närmaste lika stort. Vid sådant förhållande är det lätt att förstå, till hvilket orimligt högt belopp undervisningskostnaden för hvarje af dessa elever årligen måste uppgå, och derföre anser jag ock att man noga bör tänka sig före, innan man ordnar denna sak på ett sätt, som verkligen hos en hvar måste ingifva tvekan, huruvida det skall lända landet till någon synnerlig bättnad och nytta. Man finner uti Sundhets-kollegii skrifvelse af den 28 Oktober 1872 bland annat omnämndt, att under de tre sednaste åren endast 7 inträdessökande

anmält sig för att genomgå denna lärokurs och att elevernas antal derstädes numera nedgått till elfva. Jag må väl fråga: kan det finnas något rimligt skäl att bygga en akademi endast för 11 à 12 studerande; hvilken oerhörd summa skulle icke undervisningen för hvar och en af dem årligen kosta statsverket? Saken torde sålunda böra närmare tagas i öfvervägande, innan mau fattar ett sådant beslut, hvarigenom man likasom gifver på hand att dessa byggnader skola uppföras efter en kostsam och storartad plan. Måne man icke, genom reparationer och mähända äfven någon mindre tillbyggnad till de nuvarande husen vid veterinärinrättningen, skulle för den närmaste framtiden kunna tillfredsställa de behof, som i detta hänseende förefinnas. Då, såsom redan är sagdt, olika tankar och åsichter blifvit uttalade såväl i ena som andra hänseendet, så anser jag för min del det icke vara klokt att redan nu uttala ett definitivt beslut i frågan och dymedelst alldeles binda sig vid hvad som nu blifvit föreslaget. Men då Första Kammaren redan fattat beslut i enlighet med Stats-Utskottets utlåtande, så tror jag det vara klokast om Andra Kammaren för närvarande helt och hållet afslår såväl den Kongl. propositionen, som ock Utskottets utlåtande i denna punkt; och anhåller jag vördsamt hos Herr Talmannen om proposition å detta mitt yrkande.

Herr Jöns Pehrsson: Det är godt och väl att Utskottet har afslagit Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt, men jag är dock icke fullt belåten med Utskottets hemställan i detta hänseende. Om man tänker litet närmare på saken, så tror jag man skulle komma till det resultat, att den minsta omkostnaden för den undervisning, hvarom nu är fråga, skulle uppkomma derigenom, att man såge till, huruvida det icke möjligen låte sig göra att förena veterinärinrättningen med någotdera af våra landtbruksinstitut. Ätminstone vet man, att hofbeslagarekonsten lika väl utöfvas vid dessa landtbruksinstitut som vid veterinärinrättningen. Det ligger ock nära till hands att inse, att den vetenskap, hvarom nu är fråga, har så stort sammanhang och beröring med flera delar af landtbruksläran, att jag tror det vara skäl att på praktisk väg göra ett försök att öfverföra någon del af veterinärundervisningen till det ena eller båda af våra landtbruksinstitut. Det är visserligen sannt, att en sådan fråga nu icke föreligger, men det förefaller mig dock, såsom om detta vore det lättaste sättet att på praktisk väg lösa frågan om veterinärundervisningens ordnande. Jag tror att man derigenom skulle slippa ifrån de dryga byggnadskostnader, som nu äro föreslagna, och om äfven någon tillbyggnad i sådan händelse blefve erforderlig vid ettdera af landtbruksinstituten, så kunde den omöjligen och på långt när icke kosta så oerhördt mycket som den nu föreslagna nya lokalen i Stockholm. Vid Ultuna finnes, såsom jag har mig bekant, ganska många byggnader, hvarföre jag ock anser det icke vara ogörligt för regeringen att genomtänka någon plan för veterinärundervisningens förläggande till detta institut. Hvad för öfrigt beträffar de stora och dyra byggnader, till hvilka anslag nu äro begärda, så tror jag icke att de äro så alldeles nödvändiga, ty, äfven om det skulle kunna påstås, att den nuvarande platsen för veterinärinrättningen i Stockholm icke är den aldri lämpligaste som man kan tänka sig, så får jag dock säga, att jag mer än en gång besökt de nu-

varande byggnaderna och noga besett dem samt att jag dervid funnit, att de möjligen icke i alla hänseenden äro fullt ändamålsenliga, men att jag dock tror, att de med någon liten förändring eller tillökning skulle komma att motsvara de behof, hvartill de äro afsedda. Men hufvudsumman i denna sak anser jag dock vara, att man bör tänka på, huruvida icke denna lärogren lämpligast kunde och borde förläggas i närheten af ettdera eller båda af våra landtbruksinstitut, hvarest det åtminstone icke skulle saknas tillfälle till sådana praktiska öfningar, hvartill man måste taga hänsyn, om denna vetenskap skall kunna rätt utöfvas. Hårtill kommer äfven, att dessa landtbruksinstitut äro belägna i sådana delar af landet, att de allmännast förekommande husdjuren finnas i de omkringliggande trakterna, hvarigenom således tillfällena till praktiska öfningar i dessa hänseenden underlättas.

Jag yrkar rent afslag å Utskottets utlåtande för denna gång samt bifall till Herr Sven Andreassons reservation med uttryckande derjemte af en önskan, det Kongl. Maj:t täcktes tillse, huruvida icke möjlighet förefinnes att förlägga denna läroanstalt till någotdera af våra landsbruksinstitut.

Herr Ehrenborg: Då i dag på förmiddagen så många röster hafva, i motsats mot min, höjt sig inom båda Kamrarna för den åsigt, att vi hädanefter böra hafva icke två utan blott *en* fullständig veterinärundervisningsanstalt, och för den händelse denna mening skulle vara och för framtiden blifva Riksdagens mening, så synes det mig vara af högsta vigt att den frågan hålles öppen, hvilkendera af de anstalter, på hvilka båda den svenska staten nedlagt betydliga kostnader, skall blifva dess enda veterinärinstitut.

Jag skulle sålunda helst hafva sett att man för närvarande inskränkt sig till ett sådant beslut, som innehålles i Herr Sven Andreassons reservation, och att i sådant syfte punkten blefve af Kammaren återremitterad. Men då Första Kammaren redan har bifallit Utskottets hemställan och då en återremiss från denna Kammare sålunda icke skulle tjena till något annat än att Andra Kammaren från Utskottets sida finge emottaga en uppmaning att i ämnet fatta beslut, så kan jag för min del icke annat än för närvarande yrka rent afslag å Utskottets utlåtande.

Herr Key: Man kan hysa olika åsigheter, antingen vi böra ega *ett* eller *två* veterinärinstitut i riket, men alla torde väl vara ense om att vi böra hafva *något*. Vi befinna oss verkligen för närvarande i den ställning, att, om icke snart en ombyggnad göres af veterinärinrättningen i Stockholm, så torde undervisningen derstädes inom kort icke längre kunna upprätthållas. Jag beder att i detta hänseende få anföra några uppgifter, som blifvit mig meddelade. De till denna inrättning hörande hus äro verkligen för närvarande i ett så bristfälligt skick, att t. ex. de anatomiska preparaten förvaras på vindar och i bodar, som förut varit magasin. Följden af denna bristfälliga omvårdnad har äfven varit, att flera af dessa preparat blifvit bortstulna, och endast den omständigheten att de varit nummerade och märkta har gjort att man åter kunnat få reda på dem i

lumpbodar och sålunda återföra dem till institutet. Så förhåller det sig med förvaringen af dessa samlingar.

Hvad nu beträffar det tvifvel som af en talare från Westergötland, Herr Sven Andreasson, blifvit uttaladt angående lämpligaste platsen för detta instituts förläggande, så har jag sjelf antydt, att de tomter, hvarest denna inrättning nu är belägen, ega ett stort värde. Jag icke blott medgifver detta utan tror till och med, att dessa gamla tomter hafva ett så afgjort högt värde, att det vore stor misshushållning vidare tänka på att bibehålla veterinärinstitutet på dess nuvarande plats. Det vore ungefär detsamma som att tänka på att hafva denna inrättning förlagd t. ex. vid Skeppsbron med en obebyggd inhägnad plan för att å denna kunna släppa ut de sjuka djuren för att motionera dem. Det är nemligen klart, att, om man på ett ändamålsenligt sätt skall kunna sköta sjuka djur, så måste man äfven hafva tillgång till någon större inhägnad, inom hvilken man kan släppa ut dem, så att de derstädes må kunna fritt röra sig. Nu äro, såsom man vet, de gamla tomterna belägna vid Nybrohamnen, hvarest den nya strandgatan kommer att gå fram. Huru skulle det väl taga sig ut, om man utefter denna dyrbara plan skulle ställa till med en sådan der större inhägnad för de sjuka djuren? Jag tror att jag blott behöfver påpeka denna omständighet för att visa, att detta sätt att gå tillväga vore ett stort slöseri med statens medel. Man har här uppgifvit att köpesumman för dessa tomter inom kort skulle komma att uppgå till 3 à 400,000 R:dr, men jag har till och med hört att personer finnas, hvilka, med kännedom om de faktiska förhållandena, anse, det dessa tomter inom några år komma att ega ett värde af kanske närmare en half million riksdaler.

De nya tomterna deremot, dit denna inrättning nu blifvit föreslagen att anläggas, äro mera aflägsset belägna och ega följaktligen ej på långt när samma värde som de nyssnämnda, men erbjuda dock fullt tillräckligt utrymme i alla hänseenden.

I den nu föreliggande Kongl. propositionen uppgår kostnadsförslaget för de nya bygnaderna till 634,000 R:dr. Detta är en alltför gigantiskt tilltagen summa, derom kan icke vara tu tal; och för att visa detta skulle jag icke behöfva mer än uppräknade rum, samlingssalar och muséer, som äro afsedda att enligt förslaget inrymmas. Denna byggnad är således nu visserligen afsedd att blifva för storartad, men den bör å andra sidan icke heller göras för liten.

Hvad åter frågan om läget för denna inrättning beträffar, så, med all aktning för våra landtbruksinstitut och för veterinärinrättningen i Skara, torde dock intet tvifvel vara derom att, så framt vi verkligen anse oss böra hafva ett veterinärinstitut, detta bör vara förlagdt i Stockholm, först och främst med afseende å den fullständiga undervisning, i synnerhet hvad hästsjukdomar beträffar, som härstädes kan bibringas, men äfven och ännu mer i afseende å den andliga vevselverkan, som en sådan inrättning här i Stockholm kan erhålla af andra praktiska läroanstalter, såsom Teknologiska institutet med flera, samt slutligen till följd af de många tillfällen, som här finnas för eleverne vid ett sådant institut att bese och studera muséer samt vetenskapliga samlingar af flera slag, och främst af dessa statens naturhistoriska museum, hvilket allt på dem måste

utöfva ett helsosamt inflytande. Det finnes sålunda många skäl som tala för bibehållande af veterinärinstitutet i Stockholm, och så framt icke meningen är att nedbryta alla institutioner i detta hänseende, så får jag säga, att det för mig är klart att denna läroanstalt fortfarande *bör* vara förlagd i Stockholm. Om alltså de för ändamålet nödiga byggnaderna komma att reduceras till de proportioner som för ett sådant institut må anses berättigade, så tror jag att man ej bör motsätta sig hvarje anslag till en sådan nybyggnad, hvarom nu är fråga; hvarföre jag ock anhåller om bifall till Utskottets förslag, hvilket håller den rätta medelvägen, då det för närvarande, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning, förordar en närmare undersökning angående kostnaderna för det ifrågasatta byggnads-företaget.

Herr Sven Magnusson: Efter den utgång frågan om Skara veterinärinrättnings ordnande i dag på förmiddagen erhållit, anhåller jag få meddela några jemförande statistiska uppgifter, hvilka enligt min åsigt äro egnade att visa befogenheten af förflyttandet af Stockholms veterinärinstitut till Skara. Det är ju ett gammalt ordspråk att siffror tala. De skola ock nu tala, men ur officiela handlingar. För närvarande utgår till Stockholms veterinärinstitut: i statsanslag 35,300 R:dr; när härtill lägges det belopp, som enligt Kongl. Maj:ts proposition nu är föreslaget till nybyggnad af samma institut, 634,000 R:dr, så uppkommer en summa af 669,000 R:dr. Till veterinärinrättningen i Skara utgår åter ett statsanslag af 4,100 R:dr; om härtill läggas kostnadsförslag till nybyggnad, 10,000 R:dr, samt förhöjning i statsanslaget till dito, 9,000 R:dr, så uppkommer en slutsumma af 23,100 R:dr.

Hvad vidare elevernas antal beträffar, så uppgår för närvarande detta vid veterinärinstitutet i Stockholm till 15 och vid Skara veterinärinrättning till 11, eller tillsammans 26 elever vid dessa begge läroanstalter. Man har anledning tro, att derest nyssnämnda nybyggnad i Skara kommer till utförande, derstädes skulle komma att finnas plats för cirka 30 elever, hvilka, efter att hafva blifvit vederbörligen utexaminerade, torde under den närmaste framtiden vara tillräckligt många för att fylla det behof af veterinärläkare som finnes inom vårt land. Men äfven för den händelse att nybyggnad i större omfång förr eller sednare skulle behöfva vidtagas för veterinärinrättningen i skara, så komme dock ett sådant företag att ställa sig ytterst billigt, helst inrättningen har egen plats att bebygga äfvensom en ypperlig skog, hvarest den kan taga erforderligt byggnadsvirke.

Af hvad jag redan anfört framgår sålunda, att för veterinärinstitutet i Stockholm erfordras: i anslag, för en gång, 634,000 R:dr och i årligt anslag 35,300 R:dr; hvaremot till enahanda läroanstalt i Skara endast behöfves: såsom anslag för en gång 10,000 R:dr, samt derefter årligen 13,100 R:dr. Skilnaden i det årliga anslaget till de båda instituten uppgår sålunda till 22,200 R:dr, och skilnaden i nybyggnad till 624,000 R:dr, hvilken sistnämnda summa sålunda skulle komma att för statsverket besparas, derest hela denna undervisning komme att förläggas till Skara veterinärinstitut, som sålunda skulle blifva i detta hänseende den enda läroanstalten i riket.

Det är på grund af den besparing som genom en sådan anordning skulle tillskyndas statsverket, som jag härmed tager mig friheten föreslå: "att Kammaren, med afslag å Kongl. Maj:ts proposition, måtte besluta en underdånig skrifvelse med tillkännagifvande, att Stockholms veterinärinstitut bör upphöra, samt hos Kongl. Maj:t tillika i underdånighet anhålla, att ett enda institut för hela landet må bildas af den i Skara befintliga veterinärinrättningen, hvarvid i öfrigt Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga de vidare åtgärder, hvartill förhållandena gifva anledning".

Jag anhåller hos Herr Talmannen vördsamt om proposition å detta mitt yrkande.

Herr Grefve Björnstjerna: Jag skall icke besvara Kammaren med något alltför långt anförande för att besvara de invändningar mot Kongl. Maj:ts framställning, hvilka nyss af några föregående talare blifvit gjorda. Det behöfves i sanning icke många ord för att tydligen ådagalägga, af hvilken ofantlig vigt det måste vara för veterinärvetenskapen att hafva institutet här i Stockholm mot att förlägga landets enda dylika inrättning till en liten småstad som Skara. Redan vid flera tillfällen har i denna Kammare blifvit framhållet det skadliga, eller åtminstone mindre gagneliga deri, att våra begge universitet äro förlagda i småstäder, äfvensom de stora fördelar, som skulle tillskyndas forskningen i allmänhet, derest en sådan högre bildningsanstalt komme att inrättas här i hufvudstaden. Alldeles enahanda skäl tala äfven för ett fortfarande bibehållande af veterinärinstitutet här i staden. Herr Key har redan tydligt påvisat, att endast här i Stockholm, ej i en obetydlig provinsstad såsom Skara, finnas tillfällen till den vexelverkan, som är så nödvändig mellan denna lärogren, veterinärvetenskapen, och de öfriga medicinska studierna. Lika litet finnes i en landsortsstad tillgång till sådana vetenskapliga samlingar och muséer, hvilka för studerande inom detta fack äro så oundgängligt nödvändiga. Jag anser det följaktligen vara alldeles otänkbart att Riksdagen för sin del skulle vilja gå in på det förslag, som här blifvit framställt, eller att hela veterinärundervisningen skulle förläggas till Skara; icke heller kan jag föreställa mig att Riksdagen skall antaga det af en representant från Småland framställda förslag, att förlägga denna undervisning till etdera af våra landtbruksinstitut. Det förundrar mig huru samme representant kunnat påstå att vid veterinärinstitutet i Stockholm icke finnes tillräcklig tillgång till praktiska öfningar i olika grenar af veterinärvetenskapen. Jag ber att härvid få påpeka att, så framt jag ej misstager mig, endast på Ladugårdsgärdet och omkring liggande trakter under sommarmånaderna utsläppas på bete omkring 4 å 500 kokreatur, hvilka egas af de s. k. kogubbarne på Ladugårdsländet. Då härtill lägges den stora mängden ladugårdar i hufvudstadens närhet, kan man ej med skäl säga, att brist på praktik å nötkreatur här förefinnes. Vill man göra sig besväret att gå till veterinärinrättningen och genomöfna dess journaler, skall man lätt finna, hurusom institutets lärare, åtföljde af elever, resa omkring till gårdarne i hufvudstadens granskap och der besigtiga samt anställa praktiska rön med kreatur af alla slag. Påståendet om bristande tillfälle till praktik hvilat sålunda antingen på ett misstag eller på bristande kännedom om verkliga förhållandet. Äfven beräkningen i afseende å antalet elever och den kost-

nad hvar och en af dem tillskyndar statsverket samt jämförelsen i detta hänseende mellan veterinärinstitutet i Skara och Stockholm håller icke streck. Att det fullständiga läroverket i Stockholm med dess talrika lärarepersonal skall kosta mera än det högst ofullständiga i Skara, är gifvet. Men lägges värdet af Bro kungsgård till det årliga penningeanslaget, skall man finna att Skara icke kostar staten så obetydligt, som här förespeglas. Hvad sjelfva undervisningen beträffar, som vid hvarterda institutet meddelas, kan icke heller någon jämförelse uppställas; under det att vid veterinärinrättningen här i Stockholm bibringas en grundlig vetenskaplig bildning, kan man nästan säga att institutet i Skara endast är ett slags hofslageri. Hvad lärarekrafterna vidkommer äro dessa på det förra stället tre gånger så stora som på det sednare. Beträffande slutliga omkostnaderna för nödiga byggnader i Stockholm, uppgå dessa visserligen, enligt det nu föreliggande förslaget, till 634,000 R:dr; men härvid är dock att märka, att från denna summa bör afräknas minst 190,000 R:dr, hvilka komma att inflyta genom försäljning af de tomter, hvarest för närvarande veterinärinrättningen är belägen. Till följd häraf nedgår det begärda anslaget till omkring 400,000 R:dr. Men icke nog härmed. Af en föregående talare har redan blifvit påpekadt, att den beräkning, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, blifvit uppgjord innan den nya strandgatan, som kommer att dragas förbi dessa tomter, började att anläggas, samt att det sålunda kan antagas att, när de gamla tomterna framdeles komma att försälas, de då skola betinga ett så högt pris, att hela det nu ifrågasatta byggnadsföretaget skall dermed kunna fullbordas.

För att nu öfvergå till frågan om huruvida en ny byggnad verkligen behöfves för veterinärinstitutet i Stockholm, tror jag att hvar och en, som behagar kasta blicken på dervarande hus, skall finna, att hvad redan på 1860-talet af Riksdagen godkändes eger sin fulla riktighet, eller att kraftiga åtgärder snart och ovilkorligen måste vidtagas, såvida ej nuvarande byggnaderna skola ramla omkull. Atskilliga uthus äro af en så usel beskaffenhet, att deri under vintertiden inga sjuka kreatur kunna hysas, enär, om sådana derstädes för yttre åkommor insättas, de ovilkorligen der ådraga sig lunginflammation eller frysa till döds. Då landets enda fullständiga veterinärinrättning för närvarande befinner sig i detta skick, kan man väl icke med skäl påstå det vara obehöfligt att något göres för att ordna saken. Jag ber att få återkomma till sjelfva kostnadsförslaget och fäster uppmärksamheten derpå, att samma byggnader, hvars uppförande för några år sedan beräknades kosta 486,000 R:dr, numera, till följd af stegrade prisförhållanden i allmänhet, erfordra det belopp, som i den Kongl. propositionen finnes upptaget. Ritningar och planer äro nemligen nu alldeles desamma som förra gången. Man finner alltså vådan af att ånyo uppskjuta frågan, ty mycket troligt är, att ju längre man dröjer desto dyrare kommer detta oundvikliga företag att blifva. Enligt min förmening är det alltså en misshushållning att icke nu bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Man har vidare sagt, att planen för dessa nya byggnader är alltför kolossal. Den är uppgjord i enlighet med hvad institutets lärare ansett oundgängligen nödigt. Hvad bostadslägenheterna beträffar, tror jag icke att

att någon öfverdrift deri finnes. För föreståndaren äro beräknade 8 boställsrum, för den ene af adjunkterna 3 och för den andra 2 rum. Detta kan ju icke kallas öfverdrifven lyx. Härtill kommer ytterligare ett rum för hvar och en af de fyra äldre elever, hvilka skola vid den praktiska undervisningen biträda lärarne, och hvilka elever således motsvara hvad vid univ. s. k. kallas amanuenser. Sådan är i sjelfva verket den kolossala massan af bostadsrum, hvaröfver man så mycket klagat. För öfrigt finnas naturligtvis i dessa byggnader bibliotek, tvänne föreläsningssalar, apotek, operations- och obduktionsrum, samt framför allt plats för inrättningens samlingar. Dessa samlingar, bland de vackraste något land i den vägen har att uppvisa, äro nu inpackade i ett så obetydligt rum, att de dels icke kunna rätt begagnas, dels äldre preparater måste uppkastas på vindarne för att lemna plats åt de nyare hvilka ständigt inkomma. Jag tror sålunda icke, att någon större nedprutning kan ske i den föreslagna byggnadsplanen, och då härtill kommer, såsom jag förut nämnt, att de gamla tomterna efter all anledning vid en blifvande försäljning komma att inbringa en ganska betydlig summa, hvilken för närvarande knappast approximativt kan beräknas, torde icke heller kostnadsförslaget böra vara afskräckande. Hvad slutligen beträffar det omtalade utbytet af en del af de nuvarande tomterna mot den s. k. Rydbergiska stiftelsens tomt i kvarteret Edelman mindre, har Herr Key redan upplyst, att den plats som sålunda skulle erhållas i alla fall icke kan jämföras med den af Kongl. Maj:t förordade. Att deremot reparera de nuvarande husen torde vara i hög grad olämpligt. De ligga nemligen på hvar sin sida om en mycket trafikerad gata, den ena hälften upptages för närvarande till stor del af gamla ruckliga magasin, färdiga att när som helst ramla omkull, nu uthyrda till spanmålsbodor och dylikt. Den andra hälften innehåller sjukstall och smedja. Tillökad med Rydbergiska tomten blir utrymmet der i alla fall så trångt, att icke någon öppen plan kan beredas, der de sjuka djuren kunna i frihet röra sig. Förslaget att förlägga institutet till kvarteret Terra Nova, i närheten af hästgardets kasern, är af Kongl. Maj:t med rätta underkänt. Smittosamma sjukdomar kunde då lätt spridas från institutet till regementet och förorsaka oberäkneliga förluster. Enligt min förmening är således det enda rätta att, som Kongl. Maj:t föreslagit, lägga denna inrättning vid stadens ytterkant. Detta står äfven i full öfverensstämmelse med Riksdagens underdåniga skrifvelse i ämnet af den 8 Maj 1867. Enligt det förslag som nu föreligger kommer det nya veterinärinstitutet att ligga i kvarteret Vedbäraren samt å der bakom liggande delar af Ladugårdsgärdet vid Drottning Christinas väg; bättre kan det aldrig förläggas. Platsen har äfven den fördel, att den lätt och utan någon kostnad kan, om så erfordras vidare utvidgas på kronans mark.

På grund af hvad jag nu haft äran framföra, vågar jag vördsamt hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Sven Andreasson: Det torde icke blifva så lätt för den ärade representanten på calmarbänken att nu bevisa, att vi behöfva en så storartad veterinärinrättning, sedan han på förmiddagen, vid behandling af frågan om anslag till veterinärinrättningen i Skara, så väl för-

fäktat motsatsen, eller att ett sådant behof icke förefunnes. Hvad beträffar veterinärinstitutets nuvarande byggnader och tomter, som blifvit så mycket omtalade, har jag, vid besök på stället, icke kunnat finna byggnaderna så öfvermåttan dåliga eller tomterna olämpliga. Det finnes små inhägnade lyckor för sjuka djur. Dock såg jag just icke till några sjuka djur med undantag af några få hästar. De djur, jag såg, voro hufvudsakligen döda hundar och kattor, som högtals lågo i anatomisalen. Öfver hufvud syntes mig såsom om praktiken icke vore särdeles stor, ehuru jag icke hörde klagomål deröfver att inrättningen skulle vara i så oerhörd oordning. Tomternas belägenhet syntes mig ganska god. De hafva fritt och öppet läge mot sjön. Det må väl vara, att man för framtiden icke bör behålla dem, emedan, såsom jag verkligen tror, de äro allt för dyra. Men icke falla de i pris, medan man närmare öfverlägger och tänker på saken, huru denna inrättning bäst skall anordnas. Jag påstår visst icke, att den bestämdt bör flyttas till Skara, men det kan dock ifrågasättas, huruvida icke hela den teoretiska bildningen borde flyttas till Skara och endast ett hofslagareinstitut och sjukstall för hästar bibehållas i Stockholm.

Skulle man flytta härvarande veterinärinrättning till den föreslagna nya platsen i stadens utkant, så komme sannolikt hofslagerirörelsen der att alldeles försvinna. Men man bör ihågkomma, att hofslageriet vid inrättningen under nuvarande förhållanden lemnat ända till 5,000 R:dr årlig nettovinst, hvilken inkomst man icke utan skäl bör kasta bort.

I allt fall bör närmare utredning ske, innan en sådan fråga afgöres. Skäl saknas icke, som tala för veterinärinstitutets förläggande till Skara. I trakten kring Skara finnes mycket mera hornboskap än kring Stockholm; och det måste så vara, då Stockholm är beläget bland sjöar och berg, men Skara på slättland. Såsom jag förut sagt, vill jag icke härmed hafva påstått, att institutet bör förläggas till Skara, men jag vill icke, att man nu skall fatta ett beslut, som stänger vägen för frågans närmare utredande, då densamma är af så stor vikt. Jag tror, att dessa inrättningens hus, som blifvit så illa utmålade, icke äro så alldeles odugliga. Husen äro byggda af tegel; på ett och annat tak finnas visserligen bristfälligheter, men vid mitt besök på stället hörde jag ej talas om några brister af sådan art, att undervisningens jemna fortgång deraf skulle kunna äfventyras.

Jag medger, att det kunde vara vackert att för denna inrättning såsom för åtskilliga andra här i Stockholm få ett storartadt hus, men jag tror, att vi böra vänta med ett sådant företag, till dess vi blifvit fullt förvissade, eller åtminstone mera eniga om huru veterinärinstitutet bör ordnas, och hvart det verkligen bör förläggas. Jag kan alltså icke annat än fortfarande yrka afslag så väl å Kongl. Maj:ts proposition som å Utskottets hemställan.

Herr Hörnfeldt: Saken ställer sig på det sätt, att de, som vilja, att veterinärinrättningen måtte erhålla nya byggnader, äro benägna för bifall till Utskottets hemställan, men de, som endast åstunda att undanskjuta frågan, vilja afslå både den Kongl. propositionen och Utskottets förslag. De, som lika med mig deltagit i 1867 års riksdags beslut i detta ämne,

torde hafva svårt att motsätta sig hvad Utskottet nu föreslagit. Kongl. Maj:t hade då framlagt proposition med begäran om anslag till veterinärinstitutet i Stockholm, och derpå svarade Riksdagen med den anhållan, att Kongl. Maj:t måtte låta närmare undersöka och utreda, huruvida icke institutet, till besparing i kostnaderna, skulle kunna utan väsendtliga olägenheter till någon plats vid hufvudstadens gräns förläggas, eller om icke, i annan händelse, institutet skulle, utan byte med Rydbergska stiftelsens tomt, kunna på ändamålsenligt sätt anordnas å den nuvarande lokalen genom utvidgning och förändring af der befintliga byggnader. Riksdagen har således år 1867 godkänt institutets ifrågavarande behof, och Utskottets nu framlagda förslag går ut på detsamma som förenämnda riksdagsbeslut, att nemligen kostnaden för de nya byggnaderna måtte inskränkas. Utskottet har nu endast afvikit från 1867 års riksdagsbeslut deri, att Utskottet icke föreslagit att alternativt hos Kongl. Maj:t begära utredning om möjligheten att bibehålla inrättningen på dess nuvarande lokal. Skälet dertill, att Utskottet så gjort, har redan blifvit angifvet och ligger i den talande omständigheten, att man med visshet kan antaga, att de gamla tomterna numera kunna försäljas till så högt pris, att kostnaden för nybyggnad vid hufvudstadens gräns dermed skulle kunna till stor del betäckas.

En talare har väl sagt, att någon väsendtlig nedsättning i det af Kongl. Maj:t framlagda kostnadsförslaget icke skulle kunna göras. Jag har emellertid genomläst förslaget och tror mig hafva funnit, att åtskilliga poster deri ganska mycket kunde nedsättas. I förslaget upptagas t. ex. en portvaktarestuga till 7,000 och ett staket till 6,000 R:dr. Helt säkert kunde både portvaktarestugan och staketet uppföras för betydligt billigare kostnad.

Jag vågar icke motsätta mig Utskottets förslag, emedan jag tror den åsigt svårligen kunna vederläggas, att ifrågavarande nybyggnad är behöfzig. Men jag anser tillika, att utan men för institutet inskränkningar kunna göras i det af Kongl. Maj:t framlagda kostnadsförslaget; och jag får således på dessa skäl yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Det kan väl på sitt sätt vara öfverflödigt, att jag i detta ärende tager till orda, då jag väl vet, att min åsigt icke kommer att vinna understöd, men jag fann mig föranlåten att begära ordet, då Herr Key påstod, att veterinärinstitutets nuvarande tomter skulle kunna säljas måhända för en half million riksdaler. Detta hans hopp lärer nog blifva sviket. Då frågan gäller att sälja statens tomter i Stockholm, brukar det icke blifva någon lysande affär; vore meningens åter, att staten skulle köpa en tomt, så kunde väl hända, att Herr Key lättare finge rätt uti att uppskatta priset till en half million riksdaler.

Hvad förevarande fråga i öfrigt angår, kan jag icke lemna den tanke ovidrörd, att det skulle vara en stor ekonomisk besparing, om man förlade veterinärinrättningen till ett af våra landtbruksinstitut, t. ex. Ultuna. Ultuna är beläget centralt inom riket på en ort försedd med goda kommunikationer och nära Stockholm. Det kunde för veterinärinrättningens förläggande till Ultuna icke behöfvas mycken nybyggnad, och såväl byggnads- som underhållskostnader vore der i allt fall icke dyrare än i Stockholm.

Den summa, hvartill man kunde sälja inrättningens gamla tomter härstädes, skulle på detta sätt blifva så godt som ren vinst. Stockholms stad borde icke kunna hafva något emot inrättningens bortflyttande härifrån, ty det är visst icke något vackert, man har att se på anatomisalen vid en sådan inrättning, och nog lär Stockholms stad kunna hålla en eller annan veterinärläkare för eget behof. Att samlingarne blefve flyttade, vore väl ej heller så svårt för Stockholm, i fall de förlades på ett så närbeläget och lätt tillgängligt ställe som Ultuna.

Jag får alltså yrka rent afslag såväl å Kongl. Maj:ts proposition som å Utskottets hemställan, med betonande tillika deraf att det vore fördelaktigt att förlägga veterinärinstitutionen till Ultuna.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Denna fråga har stått på dagordningen i så många år, att man hade trott, att man någon gång skulle kunnat emotse dess lösning. Jag tror att det är fullkomligt ådagalagd, att den plats, som för närvarande är mest lämplig för ifrågavarande läroanstalt, är hufvudstaden. Således gäller frågan nu bästa sättet att bygga för billigaste pris och likväl med uppfyllande af tidens fordringar. Detta anser jag icke kan göras lämpligare, än om man till byggnadsplats begagnar de tomter, der institutet för närvarande ligger. Här hafva visserligen gjorts stora förespeglingar om den ansevärdiga summa, man skulle få, i fall dessa tomter såldes, men såsom Herr Jöns Pehrsson mycket riktigt framhållit — när staten skall sälja, hålla sig spekulanterne på afstånd och betala dåligt, då de deremot, när staten önskar köpa, ganska väl förstå sig på att äsätta en sak höga värden.

Hvad nu vidare vidkommer läroanstalten i dess nuvarande skick, måste man erkänna, att de byggnader, hvilka för närvarande finnas, icke äro tillräckliga. Dock kan jag icke inse, att det behöfs många hundra tusen riksdaler för att uppsätta några enkla byggnader på en plats, som kronan redan eger, och hvarigenom institutet skulle kunna uppfylla sitt ändamål att utbilda skicklige veterinärläkare.

Jag skulle nästan tro och nämner endast i förbigående, att en förflyttning af anstalten icke bör ske, på sätt Herr Jöns Pehrsson uttalat såsom sin åsigt, till Ultuna landtbruksinstitut, utan snarare till Upsala universitet. Jag tror likväl, att någon flyttning icke kan komma i fråga för närmaste framtiden, men då den slutligen sker, blir det otvifvelaktigt till ett universitet, liksom jag också tror, att våra landtbruksinstitut komma att gå samma väg. Ty icke kommer staten att alltjemt bibehålla dessa, utan förlägger troligtvis den högre bildningen i jordbruket till universiteten och låter den lägre ske genom småskolor å landet. Jag skulle derföre vilja instämna uti Herr Sven Andreassons reservation, men då jag hört omtalas det resultat, hvartill Första Kammaren uti frågan kommit, vore ett beslut i sådan riktning utan ändamål. Då jag vidare anser det ganska svårt att biträda Utskottets förslag, emedan det icke afser att regeringen måtte taga i betraktande, om ej det billigaste och ändamålsenligaste sättet för sakens ordnande skulle ligga deruti, att man gjorde tillbyggnader vid de nu begagnade byggnaderna på de tomter, der institutet för närvarande är förlagd, så nödgas jag yrka rent afslag.

Herr And. Peter Danielsson: Jag vill endast nämna att med det omdöme, jag kunnat bilda mig i frågan, jag anser lämpligast, att Kammarrens beslut för närvarande blir ett afslag. Till en kommande Riksdag kan frågan ånyo, men uti fullt utredt skick, öfverlemnas till pröfning.

Herr Gumælius: I motsats mot den föregående talaren finner jag mig af de upplysningar, som under öfverläggningen framkommit, föranlåten yrka bifall till betänkanDET.

Herr Sven Magnusson: Jag återtager mitt yrkande och förenar mig med Herr Sven Andreasson om afslag af såväl Stats-Utskottets betänkande som Kongl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr Sven Magnusson återtagit sin särskilda mening, qvarstodo de yrkanden som blifvit gjorda dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag å såväl berörda hemställan som Kongl. Maj:ts i förevarande ämne afgifna nådiga proposition, dels ock slutligen på bifall till framställningen i den Kongl. propositionen. I öfverensstämmelse med dessa yrkanden afgaf Herr vice Talmannen propositioner, af hvilka den förklarades hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad, som afsåg bifall till Utskottets förslag. Emellertid begärdes voteriNG, med anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag å så väl Utskottets förslag som Kongl. Maj:ts proposition, omröstning företogs enligt en, behörigen justerad voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 26:te punkten af dess utlåtande N:o 10,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarren, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, jemväl afslagit Utskottets i denna punkt gjorda hemställan.

Vid röstsedlarnes sammanräkning befunnos 49 ja mot 65 nej; och hade Kammarren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Punkterna 27—33.

Biföllos.

Punkten 34.

Härvid anförde:

Herr Törnfeldt: Att ett stort behof utaf en dylik lagsamling förefinnes, det vet litet hvar af egen erfarenhet, och denna Kammarre har

förut erkänt detsamma. Derföre, när jag fick korn på Doktor Thurgrens "handbok i hela svenska lagfarenheten", ansåg jag mig böra föreslå Riksdagen att köpa vissa exemplar utaf arbetet, för att tilldelas kommunalstyrelserna, på det att folket, då det behöfde upplysning uti någon lagfråga, måtte hafva tillgång dertill, utan att behöfva gräfvä uti det kaos af lagar och författningar vi ega. Det är visserligen lätt att säga, det kommunalstyrelsen kan mäktä med att sjelf inlösa denna bok, men jag tror, att den som nedlagt så mycket arbete som Doktor Thurgren gjort på sin bok, bör hafva en liten uppmuntran, åtminstone i så hög grad att han icke gör förlust på företaget. Han har arbetat natt och dag på sin samling, och skulle denna ändå icke vara så fullständig som önskligt vore, måste boken ändå vara den bästa, vi för närvarande ega; och om vi någonsin få en bättre, kommer troligen det nya arbetet att i första hand grundas på Doktor Thurgrens bok, och då är det således skäl att hålla honom skadeslös. Jag yrkar derföre afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr Carl Anders Larsson: Det hände en gång i det gamla Bondeståndet, att en representant ifrån Elfsborgs län väckte motion om inköp af ett arbete utaf Doktor Thurgren, utgörande en utredning af hvad prester och klockare skola hafva i löneinkomster. Men ståndet ansåg att prester och klockare sjelfva bäst veta huru mycket dem tillkommer, på grund hvaraf motionen afslogs. Enligt mitt förmenande kan samma motivering äfven nu begagnas, då en likartad motion blifvit väckt, och jag yrkar således bifall till Utskottets afstyrkande förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, bifölls punkten.

De vid utlåtandet fogade tabellerna godkändes, för så vidt deri förekommande sifferuppgifter öfverensstämde med Kammarrens ofvan antecknade beslut.

§ 8.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets memorial N:o 5, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Utskottets betänkande N:o 3, angående tullbevillningen.

De i *första* och *andra punkterna* föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Med anledning af Utskottets hemställan i

Punkten 3.

blef nu till afgörande företagen 21:sta punkten i Utskottets betänkande N:o 3.

Ordet begärdes af

Herr Westerdal, som anförde: Efter den utgång frågan erhållit i Första Kammaren, byser jag icke förhoppning att för närvarande vinna den lagstiftning jag önskar, men då Utskottet nu hemställt, att Kammaren måtte fatta beslut i frågan, och jag icke vill råka i kollision med den franska handelstraktaten, så tillåter jag mig att med anledning af den sympati för motionen, som under förra diskussionen i ämnet här visade sig, framställa följande yrkande: att denna Kammare måtte besluta utförselförbud å all sorts rundvirke under 7 tums topp på 20 fots längd.

Herr Ehrenborg: Den sympati för motionen, hvilken den föregående talaren omnämnt och som förra gången föranledt återremiss, bekänner jag mig icke hafva delat. Jag deltog då icke i öfverläggningen, men röstade för utskottsutlåtandet, hvori motionen var afstyrkt. Jag gjorde detta på det skäl, som från ena sidan då anfördes, nemligen att man genom förbud mot export af ungskog ingriper i alla äfven kloka skogshushållares ekonomi blott derföre, att *några* gå så vanvettigt till väga, att de visa sig hafva bort ställas under verkligt förmynderskap. Men vid samma tillfälle anfördes ock från den motsatta sidan, att då man icke vill en god sak, så gör man upp svårigheter vid *hvarje* medel som föreslås till dess befrämjande. I detta afseende, och utan att kunna svara för någon annan än för mig sjelf, vill jag gerna för min ringa del binda mig genom att till protokollet nu afgifva den förklaring, att jag icke blott i allmänhet vill den goda saken: förekommandet af framtida skogsbrist i vårt land, utan ock verkligen är med om månet bland de på dagordningen stående medel, hvarigenom detta syftemål kan vinnas. Vi hafva redan beviljat anslag för statens ökade skogskultur. Jag önskar vidare, att den tid, hvarpå skogsafverkningsrätt får upplåtas, må förkortas. Jag vill bidra till en lagstiftning, som medgifver att skog kan upplåtas under full eganderätt, i stället för att såsom nu nödvändigt utdivideras på alla större och smärre hemmansdelar. Jag önskar, att den grundsats, som finnes uttalad i 1 § stängsellagen, må till skogens besparing mera följdriktigt än hittills utföras. Jag är ock med om att åverkan blir bestraffad såsom stöld. Slutligen vill jag ock underkasta skogsegaren att, derest han icke inom visst antal år hvarken har för annat ändamål använt afröjd skogsmark eller derå befordrat återväxt, sådan återväxt genom staten beredes på skogsegarens bekostnad. Men deremot vill jag, på skäl som förut anförts, *icke* vara med om beträdandet af en så betänkelig väg, som att stadga förbud mot vare sig utförsel eller afverkning af enskild produktion. Jag hemställer om Kammarens bifall till den nu ånyo föredragna 21:sta punkten i Bevillnings-Utskottets utlåtande N:o 3.

Öfverläggningen var slutad. Efter det att Herr Talmannen upptagit de gjorda yrkandena och i öfverensstämmelse dermed framställt propositioner, biföll Kammaren hvad Bevillnings-Utskottet föreslagit i 21:sta punkten af dess betänkande N:o 3.

§ 9.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag
till *Riksdagens underdåniga skrivelser*:

N:o 11, angående beräkning af allmänna vägars längd efter hela mil och tiondedels mil samt om resekostnadsersättnings bestämmande efter samma grund;

N:o 12, angående val af Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 13, angående val af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret;

samt till *Riksdagens förordnanden*:

N:o 14, för Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 15, för suppleanter till Fullmäktige i Riksbanken;

N:o 16, för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret;

N:o 17, för suppleanter till Fullmäktige i Riksgälds-kontoret;

N:o 18, för styrelseledamöterna vid Riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö och Wisby; samt

N:o 19, för suppleanter till styrelseledamöterna vid Riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö och Wisby.

Likaledes blef, vid nu skedd föredragning, godkänt Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 20, angående ändring af 7:de punkten i nådiga kungörelsen den 21 Oktober 1871 om bevillningsafgiften för spelkort m. m.

§ 10.

Anmälades och bordlades följande inkomna ärenden:

Kongl. Maj:ts under § 4 här ofvan omförmälda nådiga propositioner;

Konstitutions-Utskottets memorial N:o 10, med förslag om tillägg till § 59 Riksdags-ordningen;

Stats-Utskottets utlåtande N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga skrivelse med öfverlemnande af förteckningar öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendommar;

Samma Utskotts memorial N:o 47, i fråga om rättighet för Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att förfoga öfver lön och arvode för tjänst inom nämnda kontor, som är eller blifver ledig;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående väckt motion om upphörande af den nu stadgade tullfriheten för varor, som för de Kongl. hovens räkning införas;

Banko-Utskottets memorial N:o 10, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående användningen af bankovinsten för år 1872;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 19, i anledning af väckt motion om åtgärder till befrämjande af en ändamålsenlig skogshushållning;

N:o 20, i anledning af väckt motion om ändring i gällande skiftesstadga; och

N:o 21, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelser rörande exekutiv försäljning af fast egendom;

Lag-Utskottets memorial N:o 22, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 18, angående väckt motion om tillägg till 5 och 26 §§ i Kongl. förordningen om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet den 21 December 1857; samt

Andra Kammarens andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8, angående väckt förslag om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om indragning af Kongl. Krigshofrätten m. m.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>Uhr</i>	. . . . .	under 8 dagar från och med den	10	i denna månad
„	<i>Nils Nilsson</i>	i Stäfvie	„ 6 „ „ „	10	„
„	<i>Jöns Pehrsson</i>	. . .	„ 6 „ „ „	12	„
„	<i>Jonas Andersson</i>	. .	„ 5 „ „ „	14	„

§ 12.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 9 e. m.

In fidem
H. Husberg.